

**ЗВО «Університет Короля Данила»
Кафедра іноземної філології та бізнес-комунікацій**

БОЙЧУК В. М., БОЙЧУК М. В.

***УКРАЇНСЬКА МОВА
ДЛЯ ПРАВНИКІВ***

Навчальний посібник

**Івано-Франківськ
«НАІР»
2024**

УДК 81'35:34(075)
ББК 81.(2Укр) я 73
Б-77

Бойчук В. М., Бойчук М. В

Б-77 Українська мова для правників: навч. посіб. 3-е вид., допов. і перероб. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 132 с.
ISBN 978-617-8011-78-9

УДК 81'35:34(075)
ББК 81.(2Укр) я 73

Рецензенти:

Ільків А.В., професор кафедри мовознавства Івано-національного національного медичного університету, доктор філологічних наук, професор;

Пена Л.І., доцент кафедри української мови Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат філологічних наук, доцент;

Яслик В. І., доцент кафедри іноземної філології та бізнес-комунікацій ЗВО «Університет Короля Данила, кандидат філологічних наук

Рекомендовано до друку вченою радою ЗВО «Університет Короля Данила» 30 травня 2024 р., протокол №12.

ISBN 978-617-8011-78-9

© Бойчук В.М., 2024 р.
© Бойчук М.В. 2024 р.

ПЕРЕДМОВА

Професійна діяльність правників пов'язана з підготовкою і складанням великої кількості різного типу документів. З огляду на це, особливої актуальності набуває проблема ґрунтовної лінгвальної підготовки сьогоденних здобувачів вищої юридичної освіти, зокрема з питань писемного мовлення. Успішне виконання завдань потребує від майбутніх фахівців високої культури мовлення і грамотності, ґрунтовних знань норм сучасної української літературної мови, яка відповідно до чинного законодавства є державною, а тому – офіційною мовою спілкування громадян нашої держави, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування тощо.

Метою пропонованого навчального посібника є формування та оптимізація правописних навичок студентів юридичних спеціальностей під час вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Навчальний посібник складається з двох частин – *теоретичної*, у якій стисло подано основні правила орфографії та синтаксису, та *практичної*, де поміщено 25 варіантів завдань, що дає змогу здійснювати в навчальній групі як поточний, так і підсумковий контроль рівня знань правописних норм сучасної української літературної мови.

До складу кожного варіанта ввійшли завдання на правопис слів, у яких найчастіше зустрічаються типові помилки, зокрема, щодо вживання апострофа, ненаголошених голосних і префіксів, написання іншомовних прізвищ, а також відмінювання прізвищ, імен та по батькові, іменників чоловічого роду II відміни однини, написання складних іменників, прикметників, прислівників тощо, відмінювання кількісних числівників, уживання великої літери у власних назвах. Далі – літературний переклад мовних зворотів, які часто використовуються у практиці ділового мовлення з лексичними і синтаксичними помилками, та витяги з текстів юридичних документів (законів, кодексів, законодавчих актів), у яких необхідно поставити розділові знаки.

Завершують навчальний посібник словничок основних термінів навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та короткий тлумачний словник, у якому подається значення, як правило, іншомовних слів, що трапляються у завданнях.

У посібнику представлено лексику, що використовується переважно в офіційно-діловому і науковому стилях. Це сприятиме виробленню необхідних правописних навичок і умінь, які необхідні для грамотного оформлення документів і провадження документообігу в службовій діяльності як цивільних юристів, так і фахівців-правоохоронців.

ПРАВИЛА ВЖИВАННЯ АПОСТРОФА

Функцією апострофа є передання *роздільної вимови* на письмі після твердих приголосних перед **я, ю, є, ї**.

У власне українських словах апостроф пишеться перед **я, ю, є, ї**:

1. Після губних приголосних (б, п, в, м, ф): *обов'язки, п'ять, у здоров'ї, В'ячеслав*. **АЛЕ**, коли перед губним звуком є приголосний (крім **р**), який належить до кореня (*свято, тьмянний, цвах*) апостроф не пишеться.

Коли такий приголосний належить до префікса, то апостроф пишеться, як і в тих же словах без префікса: *зв'язок, підв'язати*.

2. Після **р**: *міжгір'я, кур'єр, на подвір'ї*. **АЛЕ** апостроф не пишеться, коли **ря, рю, ре** означають сполучення м'якого **р** із наступними **а, у, е**: *буряк, ряд, Рєпін*.

3. Після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються на твердий приголосний: *від'їзд, з'єднаний, з'явитися, об'єм, під'їхати, роз'яснити; дит'ясла, пан'європейський, пів'яблука*, однак із власними назвами *пів* (у значенні «половина») записуємо окремо: *пів Європи* тощо. **АЛЕ** після префіксів із кінцевим приголосним перед наступними **і, е, а, о, у** апостроф не пишеться: *безіменний, загітувати, зекономити*.

У словах іншомовного походження та похідних від них апостроф пишеться перед **я, ю, є, ї**:

1. Після приголосних **б, п, в, м, ф, г, к, х, ж, ч, ш, р**: *комп'ютер, п'єдестал, інтерв'ю, прем'єр, к'янті, миш'як, кар'єра; П'ємонт, Рив'єра, Ак'яб, Іх'ямас; Барб'є, Б'єрнсон, Б'юкенен, Женев'єва, Ф'єзоле, Монтеск'є, Руж'є, Фур'є*.

2. Після кінцевого приголосного в префіксах: *ад'юнкт, ад'ютант, ін'єкція, кон'юнктура*.

Апостроф не пишеться:

1. Перед **йо**: *курйоз, серйозний*.

2. Коли **я, ю** позначають пом'якшення попереднього приголосного перед **а, у**: *бязь; бюджет, бюро, пюітр, фюзеляж, кювет, рюкзак, Барбюс, Бюффон, Вюртемберг, Мюллер, Гюго, Рюдберг*.

ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ

1. У префіксах – **без-, від- (од), між-, над-, об-, перед-, під-, понад-, пред, роз-, через-** – кінцевий дзвінкий приголосний перед глухими не змінюється: *безкорисливий, відкриття, відстань, міжконтинентальний, надпотужний, обпалити, передплата, підтримка, понадплановий, представник, розтягнути*.

2. Префікс **з** перед глухими приголосними **к, п, т, ф, х** переходить у **с**: *сказати, спалахнути, ствердити, сфотографувати, схил*.

Коли корінь слова починається сполученням приголосних, то пишемо здебільшого префікс **зі-**: *зігнути, зізнатися, зіпсуватися, зіставити, зіткнення* тощо.

3. Префікс **пре-** вживається переважно в якісних прикметниках і прислівниках для вираження найвищого ступеня ознаки: *премудрий, прекрасно, препогано*; префікс **при-** вживається переважно в дієсловах, що означають наближення, приєднання, частковість дії, результат дії тощо, а також у похідних словах: *прибігти, прикрутити, приборкати, притулок, прибраний*.

Крім того, префікс **пре-** виступає у словах *презирливий, презирство, преосвященний, преподобний, престол*, а префікс **при-** вживається в іменниках та прикметниках, утворених від поєднання іменників із прийменниками: *пригірок, приярок; прибережний, прикордонний*.

4. Префікс **при-** вживається в словах *прізвисько, прізвище, прірва*.

ПОЗНАЧЕННЯ ІНШОМОВНИХ ЗВУКІВ І БУКВОСПОЛУЧЕНЬ

Звук [g] (на письмі *g*) передаємо буквою *г* (*агресія, генерал, ембарго, мігрант; Ердоган, Гольфстрім, Чикаго*) або літерою *г* (*гвалт, гра́ти, ґрунт*).

Увага! У прізвищах та іменах людей звук [g] може передаватися двояко: буквою *г* (*Гегель, Гете, Гуллівер*) і літерою *г* (*Гегель, Гете, Ґуллівер*).

Звук [h] здебільшого передаємо через *г*: гіпотеза, госпіталь; Гарвард, Гельсінкі. Але традиційно фонетично близькі передаємо буквою *х*: холдинг, джихад, харакірі, шахід, Мухаммед, Хаммурапі тощо.

Звук [l] передаємо двояко: як твердий [л] (*новела, легітимий, локальний; Осло, Лондон*) і м'який [л'] (*магістраль, регулярний, гільза; Фінляндія, Кромвель*) залежно від традиційного вимовляння в українській мові.

Увага! Переклад новітніх англійських запозичень *file – файл, sale – сейл, lunch – ланч* тощо.

Буквосполучення *th* у словах грецького й англійського походження.

Буквосполучення **th** у словах грецького походження передаємо через *т*: *аптека, бібліотека, теорія; Прометей, Таїсія, Теодор*.

Але допускається варіативність у словах, традиційних для української мови, як-от: *ефі́р / ете́р, кафед́ра / кате́дра, міфоло́гія / мітоло́гія; Афі́ни / Ате́ни, Борисфе́н і Бористе́н, Демосфе́н і Демосте́н* тощо.

Буквосполучення **th** (фонетично [θ]) у словах англійського походження передаємо через *т*: *трі́лер, Арту́р*, а на позначення звука [ð] – через *з*: *Везербі, Сазерленд*, рідше через *т*: *Сотбі, Сауті* або *с*: *Голсуорсі*.

Звук [j] передаємо відповідно до вимови буквою *й* або *є, ї, ю, я* у складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja]: *конве́єр, круї́з, лоя́льний, пля́да, секво́я, феєрве́рк, ін'е́кція, проє́кт, суб'е́кт, трає́кторія, фоє́; Гаї́ті, Феєрба́х, Іса́я, Йога́нн, Со́єр, Ха́ям, Юно́на*.

Англійське **w** [w] передаємо літерою **в**: *weekend – вікeнд, Washington – Вашингто́н, Webster – Ве́бстер* та ін. **АЛЕ** в деяких словах за традицією через *у*: *Уе́льс, уайт-спі́рит* та ін.

Буквосполучення **ck**, що передається звуком [k] в германських мовах, відтворюємо українською буквою *к*: *Dickens – Ді́кенс, Jackson – Дже́ксон*,

Buckingham – Б'юкінгем, Stockholm – Стокго́льм, Sherlock – Шерлок. АЛЕ подвоєння **кк** зберігаємо у власних назвах кельтського походження, де формант Mac, Mc поєднується з основою, що починається на [к]: McCartney – Маккартні, McKinley – Маккінлі. Подвоєння зберігається і у похідних словах, напр., *маккартизм* тощо.

Буквосполучення **au** (фонетично дифтонг [au] у словах із давньогрецької й латинської мов, передаємо через українське **ав**: *автобіографія, автор, авторитет, лавра*, хоча в запозиченнях із давньогрецької мови також можливі орфографічні варіанти: *аудіє́нція / авдіє́нція, аудито́рія / авдито́рія, лауреа́т / лавреа́т*.

Дифтонги [au], [ei], [ou] у словах англійського походження передаємо відповідно до їх оригінального звучання за допомогою буквосполучень **ау, ей, оу**: *browser* ['braʊzə(r)] – *браузер*, *game* [geɪm] – *гейм*, *show* [shəʊ] – *шоу*, *Snow* [snəʊ] – *Сноу*.

Окремі слова з дифтонгами [ei] і [ou] ввійшли в українську мову в адаптованому вигляді з голосними **е, о**: *baby boom* ['beɪbi bu:m] – *бебібум*, *brake* [breɪk] – *брек*, *lady* ['leɪdi] – *леді*, *hotel* [həʊ'tel] – *готель*, *Shakespeare* ['ʃeɪkspiə(r)] – *Шекспір*.

Англійський звук [æ] (на письмі **а**) передаємо українською **а**: *spat* [spæm] – *спам*, *hacker* ['hækə(r)] – *хакер*, *Manchester* ['mæntʃɪstə(r)] – *Манчестер*. АЛЕ у часто цей звук за традицією передається через **е**: *manager* ['mænɪdʒə(r)] – *менеджер*, *Cameron* ['kæməɾən] – *Кемерон*, *Thatcher* ['θætʃə(r)] – *Тетчер* тощо.

Звуку [ə:] у словах англійського походження відповідають буквосполучення **er, ir, or, ur, yr, ear**, які не мають в українській мові фонетичного аналога і передаються зазвичай українським **ер**: *surfing* ['sɜ:fiŋ] – *серфінг*, *Burton* ['bɜ:tn] – *Бертон* тощо.

АЛЕ окремі засвоєні українською мовою слова в транслітерованому вигляді передають графічну форму відповідних англійських буквосполучень: *hamburger* ['hæmbɜ:ɡə(r)] – *гамбургер*, *cursor* ['kɜ:sə(r)] – *курсор* тощо.

ПРАВОПИС ІНШОМОВНИХ ПРИЗВИЩ І ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

Іншомовні назви варто передавати якомога ближче до мови-джерела, дотримуючись норм українського правопису.

Саме тому:

1) білоруські та російські імена не транслітеруємо, а передаємо українськими відповідниками: *Артем, Микола, Семен, Віра, Катерина*; винятками є узвичаєні імена деяких білоруських діячів культури, як-от: *Алесь Адамович, Пятрусь Брówka, Ригор Бородулін* тощо.

2) прізвища та географічні назви не перекладаємо: (прізвища) рос. *Алексеев* – укр. *Алексєєв*, (міста) рос. *Горно-Алтайск* – укр. *Горно-Алтайськ*, (ріки) рос. *Юг* – укр. *Юг*;

3) суфікси слов'янських прізвищ **-ск(ий), -цк(ий), -ск(і), -цк(і), -sk(і), -sk(і), -dzk(і), -sk(ý), -ck(ý)** передаємо через **-ськ(ий), -цьк(ий), - дзьк(ий)**: *Брунковський, Сартомижський, Колодецький, Завальський*; аналогічно з **ь**

пишемо російські прізвища на -ск(ой), -цк(ой): Луговской – Луговський (Луговська), Трубецкой – Трубецький (Трубецька). АЛЕ Толстой, Толста;

4) прикметникові закінчення білоруських прізвищ **-ы**, чеських та словацьких **-ý**, польських **-у**, болгарських, македонських і сербських **-и**, хорватських **-і** передаємо через **ий**: Гартний, Новотний, Палацький, Смирненський, Конеський, Кукулевич-Сакцінський;

5) закінчення **-ый, -ой** у географічних назвах передаємо через **-ий** (після м'яких приголосних – через **-ій**); закінчення **-ая, -яя** – через **-а, -я**; закінчення **-ые, -ие** – через **-і**:

рос. *Крутой Лог* – укр. *Критий Лог*,

рос. *Великий Устюг* – укр. *Великий Устюг*,

рос. *Белая Гора* – укр. *Біла Гора*,

рос. *Великие Луги* – укр. *Великі Луги*;

6) закінчення **-ое, -ее** в географічних назвах передаємо через **-е**:

рос. *Бологое* – укр. *Бологе*,

рос. *Гремячее* – укр. *Грем'яче*;

7) закінчення **-(ь)е** передаємо через **-я**:

рос. *Забайкалье* – укр. *Забайкалля*,

рос. *Приморье* – укр. *Примор'я*,

але *Барб'є* (прізвище), *Жаб'є* (топонім);

8) географічні назви, що походять від присвійних прикметників, набувають повністю іменникової парадигми: *Кіров* – м. *Кіровом*, *Пушкін* – м. *Пушкіном*, *Дарвін* – м. *Дарвіном* (але: *Дарвіним*, *Кіровим*, *Пушкіним* – прізвища);

При написанні іншомовних прізвищ та географічних назв варто пам'ятати, що:

1) російська літеру **е**, польські **іе**, болгарська і сербська **е**, чеські **е, ё** після приголосних передається через українське **е**: Александров, Гендеров, Весловський, Кузнецов, Белич, Броневський, Залевський, Міцкевич, Мічатец, Нєдич, Сєдлачек, Сенкєвич, Серакєвський, Цєнкий, Чапек.

Через **є** – на початку слова (*Євдокимов, Євгенєв, Єнісей*), після голосних (*Достоевський, Колгуєв, Вересаєв*), після м'якого знака та апострофа (*Аркадьєв, Ананьєв, Аляб'єв, Григор'єв*), у суфіксах **-єв, -єєв** після приголосних, крім **р і ц**, та шиплячих (*Ломтєв, Сергєєв*), але у болгарських: *Ботєв, Друмєв*, якщо кореневе **е** російське відповідає **і** українському у споріднених словах (*Серєв, Зверєв, Прєсняков, Белгород*), але: *Хмельєв*, бо *хмелю*; *Лебєдєв*, бо *лебеда*;

2) **И (І)** передаємо через **и** в прізвищах та іменах південнослов'янських мов, у яких немає розрізнення **и - і** (болгарська, сербська та ін.): Живков, Христов, Милетич, Ягич. АЛЕ через **ї** після голосного: *Стоїч* та через **і** – на початку слова: *Ілієв*; *Ігнатович*.

У польських, чеських і словацьких прізвищах та іменах **і** передаємо:

– через **і** на початку слова та після приголосного: *Івашкевич*, *Ілона*, *Єдлічка*;

– через **и** після шиплячих і **ц** та в суфіксах **-ик**, **-ицьк-**, **-ич** (**-евич**, **-ович**): *Бжозович, Коперник, Шимчак*. **АЛЕ** в кінці слова – через **і**: *Єжі, Іржі*.

3) російська літера **и** може передаватися через українські **і, и, ї, й, є**.

Через **і** вона передається на початку слова (*Ільйов, Іркутськ, Ігарка*), після приголосних, крім шиплячих та **ц** (*Гагарін, Селігер, Вітебськ*), перед голосними (*Жіоно, Тиціан*).

Через **и** – після шиплячих та **ц** (*Чичиков, Щиглов, Шишкін, Тушино*), у суфіксах **-ик-**, **-ич-**, **-ович-**, **-евич-**, **-иц-**, **-ищ-** (*Голиков, Івич, Тобілевич*, але *Грінвіч, Радіщев, Митищі*), у префіксі **при-** (*Придворов, Привольне*), у спільних для української, російської та ін. слов'янських мов словах (*Виноградов, Писарев, Пирогово, Кисловодськ, Кирилов, Тимофєєв, Зинов'єв*).

Через **ї** – після голосних (*Воїнов, Ізмаїлов, Раїч, Каїр*), після м'якого знака та апострофа (*Мар'їн, Ільїн, Гур'їн*).

Через **й** – на початку слова (*Йорданія, Йоффе*).

Через **є** – на початку слова (*Єна, Єрихон, Єрусалим*);

4) польське сполучення літер **іо** передаємо

– сполученням літер **йо** після губних **б, п, в, м, ф**: *Голембйовський, Пйотровський*;

– через **ьо** після м'яких приголосних: *Генсьорський, Козьолецький*.

5) російська літера **э** і **ы** завжди передаються через відповідно українські **е** та **и** (*Еліста, Едуардов, Етуш; Іртиш, Чаплигін, Черемних*);

б) російська літера **ё** може передаватися через **йо, ьо, е, о**.

Через **йо** вона передається на початку слова, після голосних, губних приголосних, а також після **ч** при роздільній вимові (*Йолкін, Окайомов, Воробйов, Ручйов*).

Через **ьо** – після м'яких приголосних, під наголосом (*Корольов, Алфьоров, Новосьоловське*).

Через **е** – в утвореннях від спільних для обох мов імен (*Семенов, Федоров, Артемівськ*).

Через **о** – під наголосом після **ч, щ** (*Хрущов, Толмачово*);

7) польське сполучення **-іо-** передається через **йо** після губних (*Пйотровський, Мйодович*) і через **ьо** – після м'яких приголосних (*Аньолек, Генсьорський*);

8) буква **ь** може передаватися через м'який знак та апостроф чи без них згідно з правилами написання м'якого знака та апострофа (*Коньков, Гомель, Дьяков, Чайковський, Кузнецьк, але Дамаск; Об, Перм, Твер; Ков'яров, Ареф'єв, Гур'єв; Ветров, Пясецький, Репін, Рюмін*).

ВІДМІНЮВАННЯ ПРІЗВИЩ

1. Українські та інші слов'янські прізвища відмінюються як відповідні іменники І чи II відміни:

Майборода – Майбороди, Майбороді, Майбороду й т. д.;

Гмиря – Гмирі, Гмирі, Гмирю, Гмирею й т. д.;

Гнатюк – Гнатюка, Гнатюкові (Гнатюку) й т. д.;
Засць – Зайця, Зайцеві (Зайцю) й т. д.;
Іваньо – Іваня, Іваньові (Іваню) й т. д.

2. Прізвища прикметникового типу на **-ий, -ій** відмінюються як відповідні прикметники чол. та жін. роду:

Ковалевський – Ковалевського, Ковалевському й т. д.;
Руданська – Руданської, Руданській й т. д.

3. Чоловічі прізвища прикметникового типу на **-ов, -ев (-єв), -ів (-їв), -ин, -ін (-їн)** відмінюємо за такими зразками:

ОДНИНА			
Н.	Маслов	Ковалів	Данілів
Р.	Маслов-а	Ковалєв-а (-лів-а)	Данілов-а (-лів-а)
Д.	Маслов-у	Ковалєв-у (-лів-у)	Данілов-у (-лів-у)
Зн.	Маслов-а	Ковалєв-а (-лів-а)	Данілов-а (-лів-а)
Ор.	Маслов-им	Ковалєв-им (-лів-им)	Данілов-им (-лів-им)
М.	...Маслов-і, -у	...Ковалєв-і, -у (-лів-і, -у)	...Данілов-і, -у (-лів-і, -у)
Кл.	Маслов-е й Маслов	Ковалєв-е (-лів-е) й Ковалів	Данілов-е (-лів-е) й Данілів
МНОЖИНА			
Н.	Маслов-и	Ковалєв-и (-лів-и)	Данілов-и (-лів-и)
Р.	Маслов-их	Ковалєв-их (-лів-их)	Данілов-их (-лів-их)
Д.	Маслов-им	Ковалєв-им (-лів-им)	Данілов-им (-лів-им)
Зн.	Маслов-их	Ковалєв-их (-лів-их)	Данілов-их (-лів-их)
Ор.	Маслов-ими	Ковалєв-ими (-лів-ими)	Данілов-ими (-лів-ими)
М.	... Маслов-их	... Ковалєв-их (-лів-их)	... Данілов-их (-лів-их)
Кл.	Маслов-и	Ковалєв-и (-лів-и)	Данілов-и (-лів-и)

ОДНИНА		
Н.	Ряшин	Романишин
Р.	Ряшин-а	Романишин-а
Д.	Ряшин -ові (-у)	Романишин -ові (-у)
Зн.	Ряшин-а	Романишин-а
Ор.	Ряшин-им	Романишин-им
М.	...Ряшин-і, -у	...Романишин-і, -у
Кл.	Ряшин-е й Ряшин	Романишин-е й Романишин

МНОЖИНА		
Н.	Ряшин-и	Романишин-и
Р.	Ряшин-их	Романишин-их
Д.	Ряшин-им	Романишин-им
Зн.	Ряшин-их	Романишин-их
Ор.	Ряшин-ими	Романишин-ими
М.	...Ряшин-их	...Романишин-их
Кл.	Ряшин-и	Романишин-и

4. При відмінюванні чеських і польських прізвищ суфіксальний **-е** зберігається: *Гашек — Гашека, Гашекові...*, *Локетек — Локетека, Локетекові...*

5. Жіночі прізвища на приголосний та **о** не відмінюються: *Дарії Возняк, Ользі Бабій, з Ніною Стойко*. Аналогічні чоловічі прізвища відмінюються як відповідні іменники: *Михайла Возняка, Дмитрові Бабієві, з Ігорем Стойком*.

6. Прізвища іншомовного походження відмінюються як відповідні українські іменники: *Шіллер — Шіллера, Шіллером; Дарвін — Дарвіна, Дарвіном, Рафаель — Рафаеля, Рафаелем*.

Не відмінюються прізвища на **-а**: *Жоффрау*; на **-е**: *Гейне, Гете, Данте*; на **-є**: *Готьє, Лавуазьє*; на **-і**: *Россіні, Голсуорсі*; на **-ї**: *Вінї, Шантіні*; на **-о**: *Гюго, Дідро*; на **-у (-ю)**: *Шоу, Сю*; жіночі прізвища на **-ін, -ов**: *Долорес, Зейнаб, Чаплін (Джеральдіна)*. **АЛЕ** слов'янські чоловічі прізвища та імена на **-о** відмінюються: *Костюшко – Костюка, Цветко – Цветка*.

ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕН

1. Українські чоловічі та жіночі імена, що в називному відмінку однини закінчуються на **-а, -я**, відмінюються як відповідні іменники I відміни:

ОДНИНА

Тверда група		
чол. р.	жін. р.	
Н.	Микол-а	Ганн-а
Р.	Микол-и	Ганн-и
Д.	Микол-і	Ганн-і
Зн.	Микол-у	Ганн-у
Ор.	Микол-ою	Ганн-ою
М.	Микол-і	Ганн-і
Кл.	Микол-о	Ганн-о

М'яка група				
жін. р.				чол. р.
Н.	Мотр-я	Соломі-я	Натал-я	Ілл-я
Р.	Мотр-і	Соломі-ї	Натал-і	Ілл-і
Д.	Мотр-і	Соломі-ї	Натал-і	Ілл-і
Зн.	Мотр-ю	Соломі-ю	Натал-ю	Ілл-ю
Ор.	Мотр-єю	Соломі-єю	Натал-єю	Ілл-єю
М.	Мотр-і	Соломі-ї	Натал-і	Ілл-і
Кл.	Мотр-е	Соломі-є	Натал-ю	Ілл-е

МНОЖИНА

Тверда група		
чол. р.	жін. р.	
Н.	Микол-и	Ганн-и
Р.	Микол	Ганн
Д.	Микол-ам	Ганн-ам
Зн.	Микол	Ганн
Ор.	Микол-ами	Ганн-ами
М.	Микол-ах	Ганн-ах
Кл.	Микол-и	Ганн-и

М'яка група				
жін. р.				чол. р.
Н.	Мотр-і	Соломі-ї	Натал-і	Ілл-і
Р.	Мотр	Соломій	Наталь	Ілл-ів
Д.	Мотр-ям	Соломі-ям	Натал-ям	Ілл-ям
Зн.	Мотр	Соломій	Наталь	Ілл-ів
Ор.	Мотр-ями	Соломі-ями	Натал-ями	Ілл-ями
М.	Мотр-ях	Соломі-ях	Натал-ях	Ілл-ях
Кл.	Мотр-і	Соломі-ї	Натал-і	Ілл-і

2. Українські чоловічі імена, що в називному відмінку однини закінчуються на приголосний та **о**, відмінюються як відповідні іменники II відміни:

ОДНИНА

Тверда група			
Н.	Олег	Антін	Дмитр-о
Р.	Олег-а	Антон-а	Дмитр-а
Д.	Олег-ові (-у)	Антон-ові (-у)	Дмитр-ові (-у)
Зн.	Олег-а	Антон-а	Дмитр-а
Ор.	Олег-ом	Антон-ом	Дмитр-ом
М.	Олег-ові	Антон-ові	Дмитр-ові
Кл.	Олег-у, Олеж-е	Антон-е	Дмитр-е

М'яка група				Мішана група
Н.	Сергі-й	Ігор	Терень	Тиміш
Р.	Сергі-я	Ігор-я	Терен-я	Тимош-а
Д.	Сергі-єві (-ю)	Ігор-єві (-ю)	Терен-єві (-ю)	Тимош-єві (у)
Зн.	Сергі-я	Ігор-я	Терен-я	Тимош-а
Ор.	Сергі-єм	Ігор-єм	Терен-єм	Тимош-єм
М.	Сергі-єві	Ігор-єві	Терен-єві	Тимош-єві
Кл.	Сергі-ю	Ігор-ю	Терен-ю	Тимош-е

МНОЖИНА

Тверда група			
Н.	Олег-и	Антон-и	Дмитр-и
Р.	Олег-ів	Антон-ів	Дмитр-ів
Д.	Олег-ам	Антон-ам	Дмитр-ам
Зн.	Олег-ів	Антон-ів	Дмитр-ів
Ор.	Олег-ами	Антон-ами	Дмитр-ами
М.	Олег-ах	Антон-ах	Дмитр-ах
Кл.	Олег-и	Антон-и	Дмитр-и

М'яка група				Мішана група
Н.	Сергі-ї	Ігор-і	Терен-і	Тимош-і
Р.	Сергі-їв	Ігор-ів	Терен-ів	Тимош-ів
Д.	Сергі-ям	Ігор-ям	Терен-ям	Тимош-ам
Зн.	Сергі-їв	Ігор-ів	Терен-ів	Тимош-ів
Ор.	Сергі-ями	Ігор-ями	Терен-ями	Тимош-ами
М.	Сергі-ях	Ігор-ях	Терен-ях	Тимош-ах
Кл.	Сергі-ї	Ігор-і	Терен-і	Тимош-і

3. Українські жіночі імена, що в називному відмінку однини закінчуються на приголосний, відмінюються як відповідні іменники III відміни:

Однина		
Н.	Любов	Нінель
Р.	Любов-і	Нінел-і
Д.	Любов-і	Нінел-і
Зн.	Любов	Нінель
Ор.	Любов'-ю	Нінелл-ю
М.	Любов-і	Нінел-і
Кл.	Любов-е	Нінел-е

ЗРАЗОК ВІДМІНЮВАННЯ ЖІНОЧОГО ІМЕНІ ТА ПО БАТЬКОВІ

- Н.** Наді-я Семенівн-а (Андріївн-а, Іллівн-а)
Р. Наді -ї Семенівн -и (Андріївн-и, Іллівн-и)
Д. Наді-ї Семенівн -і (Андріївн-і, Іллівн-і)
Зн. Наді-ю Семенівн-у (Андріївн-у, Іллівн-у)
Ор. Наді -єю Семенівн-ою (Андріївн-ою, Іллівн-ою)
М. Наді -ї Семенівн-і (Андріївн-і, Іллівн-і)
Кл. Наді-є Семенівн-о (Андріївн-о, Іллівн-о)

ОСОБЛИВОСТІ ВІДМІНКОВИХ ЗАКІНЧЕНЬ ІМЕННИКІВ II ВІДМІНИ У РОДОВОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

У родовому відмінку однини іменники другої відміни залежно від їхнього значення мають закінчення **-а, -я** або **-у, -ю**.

Закінчення -а, -я мають:

1. Назви осіб, власні імена та прізвища: *курсанта, юриста, студента, учителя; Василя, Федорченка*.

2. Назви тварин і дерев: *ведмедя, коня, дуба, ясеня*.

3. Назви предметів: *замка, ножа, олівця, піджака, портфеля*.

4. Назви населених пунктів чоловічого роду із суфіксами **-ськ-, -цьк-, -ець-**, складниками **-бург-, -град- (-город-), -піль- (-поль-), -мир-, -слав-**, а також назви з наголосом у родовому відмінку на кінцевому складі та із суфіксами присвійності **-ів- (-їв-), -ев- (-єв-), -ов-, -ин- (-ін-), -ач-, -ич-**: *Києва, Миргорода*. **АЛЕ -у, -ю** пишеться у складених назвах населених пунктів, другою частиною яких є іменник, що має звичайно в родовому відмінку закінчення **-у**: *Зеленого Гаю, Кривого Рогу, Широкого Яру* тощо.

УВАГА! Усі інші назви населених пунктів чоловічого роду, крім перелічених вище, відтепер мають у родовому відмінку однини закінчення **-у** (у твердій і мішаній групах), **-ю** (у м'якій групі): *Амстердаму, Гомелю, Ліверпулю, Лондону, Мадриду, Парижу, Чорнобілю*.

Проте ці іменники також можуть мати й варіантне закінчення **-а (-я)**: *Амстердама, Гомеля, Ліверпуля, Лондона, Мадрида, Парижа, Чорнобіля*.

5. Інші географічні назви з наголосом у родовому відмінку на кінцевому складі, а також із суфіксами присвійності **-ов, -ев (-єв), -ин (-ін)**: *Дінця, Дністра, Остра, Пирятина, Тетерева*.

6. Назви мір довжини, ваги, часу тощо: *гектара, грама, метра, місяця, процента, тижня* (але *віку, року*); назви місяців і днів тижня: *вівторка, жовтня, листопада* (але *листопаду* – назва процесу), *понеділка*; назви грошових знаків: *долара, фунта стерлінгів*; числові назви: *десятка, мільйона, мільярда*.

7. Назви машин та їх деталей: *автомобіля, дизеля, комбайна, мотора, поршня, трактора*.

8. Терміни іншомовного походження, які означають елементи будови чогось, конкретні предмети, геометричні фігури та їх частини: *атома, катода, конуса, радіуса, ромба, сегмента, сектора, синуса* тощо, а також українські за походженням суфіксальні слова-терміни: *відмінка, додатка, займенника, іменника, трикутника, чисельника, числівника* тощо, але: *виду, роду*, також *синтаксису, складу, способу*.

9. Назви сайтів та інтернет-сервісів: *імейла, фейсбука, ютуба*.

Закінчення -у, -ю мають іменники чоловічого роду на приголосний, коли вони означають:

1. Речовину, масу, матеріал: *азоту, асфальту, бальзаму, воску, гасу, гіпсу, кисню, льоду, піску, пороху*, але *хліба*.

2. Збірні поняття: *ансамблю, батальйону, березняка, вишняку, гаю, гурту, капіталу, каравану, каталогу, кодексу, колективу, лісу, оркестру, парку, полку, пролетаріату, реманенту, рою, тексту, товару, хору*; сюди належать назви

кущових і трав'янистих рослин: *барвінку, бузку, буркуну, гороху, звіробою, молочаю, очерету, чагарнику, щавлю, ячменю (але вівса)*, а також назви сортів плодових дерев: *кальвілю, ренету, ренклоду* та ін.

3. Назви будівель, споруд, приміщень та їх частин: *вокзалу, даху, заводу, залу, каналу, коридору, магазину, метрополітену, палацу, поверху, універмагу. АЛЕ* (переважно з наголосом на закінченні): *бліндажа, гаража, куреня, млина, хліва; -а (-я)* вживається також в іменниках – назвах архітектурних деталей: *карниза, еркера, портика*; обидва закінчення – *-а (-я)* та *-у (-ю)* приймають іменники: *мосту й моста, паркану й паркана, плоту й плота*.

4. Назви установ, закладів, організацій: *інституту, клубу, комісаріату, комітету, університету, штабу*.

5. Переважна більшість слів зі значенням місця, простору тощо: *абзацу, валу, краю, лиману, луку, майдану, світу, яру*, але: *горба, хутора* тощо, а також зменшені форми на *-к*: *ліска, майданчика, ставка, ярка*.

6. Явища природи: *вогню, вітру, граду, грому, дощу, жару, землетрусу, інею, морозу, туману, урагану, холоду*.

7. Назви почуттів: *болю, гніву, жалю, страху*.

8. Назви процесів, станів, властивостей, ознак, формацій, явищ суспільного життя, загальних і абстрактних понять: *авралу, бігу, винятку, грипу, дисонансу, екзамену, звуку, ідеалу, конфлікту, міражу, принципу, реалізму, світогляду, толку, ходу, шуму*, але: *ривка, стрибка, стусана*.

9. Терміни іншомовного походження, що означають фізичні або хімічні процеси, частину площі й т. ін.: *аналізу, електролізу, імпульсу, синтезу, ферменту*, а також літературознавчі терміни: *альманаху, епосу, жанру, журналу, міфу, нарису, образу, памфлету, роману, стилю, сюжету, фейлетону* тощо.

10. Назви ігор і танців: *баскетболу, вальсу, волейболу, краков'яку, танку, танцю, тенісу, футболу, хокею*, але: *гопака, козака*.

11. Більшість складних безсуфіксних слів (крім назв істот): *водогону, вододілу, водопроводу, живопису, живоплоту, манускрипту, родоводу, рукопису, суходолу, трубопроводу*, але: *електровоза, пароплава*.

12. Переважна більшість префіксальних іменників із різними значеннями (крім назв істот): *вибою, випадку, вислову, відбою, відгуку, заробітку, затору, запису, опіку, опуху, побуту, пошитовху, прибутку, прикладу, проводу (дріт), сувою, усміху, успіху*.

13. Назви річок (крім тих, у яких наголос падає на закінчення), озер, гір, островів, півостровів, країн, областей і т. ін.: *Дунаю, Нілу, Світязю, Кіпру, Криту, Афганістану, Казахстану, Кавказу, Сибіру*.

У ряді іменників зміна закінчення впливає на значення слова: *алмаза* (коштовний камінь) – *алмазу* (мінерал), *акта* (документ) – *акту* (дія), *апарата* (прилад) – *апарату* (установа), *блока* (у техніці) – *блоку* (об'єднання держав), *елементу* (абстрактне) – *елемента* (конкретне), *інструмента* (одиничне) – *інструменту* (збірне), *каменя* (одиничне) – *каменю* (збірне), *рахунка* (документ) – *рахунку* (дія), *терміна* (слово) – *терміну* (строк) і т. ін.

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПРАВОПИСУ СКЛАДНИХ СЛІВ

Складні слова можуть утворюватися за допомогою сполучних звуків **О, Е (Є)** (*правоохоронний, законотворчий, середньовіччя, життєпис*) і без них (*двоярусний, Новгород*).

Складні слова можуть писатися разом і через дефіс.

Разом пишемо:

а) складноскорочені слова й похідні від них (*профспілка, соцстрах; профспілковий, соцстрахівський*);

б) складні слова, першою частиною яких є компоненти: *абро-, авіа-, авто-, агро-, аеро-, аква-, алко-, арт-, астро-, аудіо-, біо-, боди-, боді-* (*перед голосним*), *веб-, геліо-, гео-, гідро-, дендро-, екзо-, еко-, економ-, етно-, євро-, зоо-, ізо-, кібер-, мета-, метео-, моно-, мото-, нарко-, нео-, онко-, палео-, пан-, пара-, поп-, прес-, псевдо-, соціо-, теле-, фіто-, фолк-* (*фольк-*), *фоно-, іно-* (*інош-, інако-*), *лже-* та *ін.*, а також *архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-* й под.;

в) складні слова, першою частиною яких є кількісний числівник (коли він не позначається цифрою) (*двадцятиліття, трипроцентний*);

г) слова з першим іншомовним компонентом *анти-, віце-, екс-, контр-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-*: *антивірус, віцепрем'єр, ексміністр, контрадмірал, лейбгвардія, оберофіцер, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер*.

АЛЕ із власною назвою такі компоненти пишемо з дефісом: *екс-Югославія*.

Через дефіс пишуться:

а) повторення того самого слова з метою підсилення його основного значення (*робив-робив, ходив-ходив*); у прикметниках і прислівниках для вираження великої міри, ознаки (*багато-багато, тихо-тихо*);

б) поєднання синонімічних слів (*зроду-віку, тишком-нишком, часто-густо*); антонімічних слів (*більш-мени, видимо-невидимо*); близьких за значенням слів, що передають єдине поняття: (*батько-мати, хліб-сіть*); слів із тим самим коренем, але з різними закінченнями, префіксами й суфіксами (*давним-давно, з давніх-давен, з діда-прадіда, повік-віки*). **Але:** *кінець кінцем, одним одна, честь честю, чин чином, сама самотою*;

в) поєднання слів, що означають приблизність: *день-другий, година-дві, не сьогодні-завтра, три-чотири*;

г) літерні абрєвіатури з цифрами (*Ту-154*), терміни, до складу яких входить літера (*Т-подібний*);

д) літерні скорочення складних слів, які пишуться разом або через дефіс: *с.-г.* – сільськогосподарський, *с.-д.* – соціал-демократ, соціал-демократичний, *ст.-сл.* – старослов'янський. Але скорочення, утворені від словосполук, пишемо окремо: *с. г.* – сільське господарство.

УВАГА! Написання на зразок «**топ-100**», «**топ-десять**» – **ненормативні!**

НАПИСАННЯ СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ

1. Разом пишуться складні іменники, утворені за допомогою сполучного звука:

а) від двох іменникових основ: *законопроект, правосвідомість, автомагістраль* (але *людино-день*);

б) поєднанням двох або кількох основ, одна з яких – дієслівного походження: *вертоліт, тепловоз*;

в) поєднанням прикметникової та іменникової основ за допомогою сполучного звука: *чорнозем*;

г) з дієслова в наказовій формі та іменника: *горицвіт, перекотиполе, Перебийніс*;

д) з кількісного числівника та іменника: *сторіччя, шестиденка*;

е) складні іменники з першою частиною **напів-, полу-**: *напіваавтомат, полумисок*;

є) з трьох і більше основ: *світловодолікування, термодинаміка*.

УВАГА! Невідмінюваний числівник **пів** зі значенням «половина» з наступним іменником – загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів години, пів міста, пів острова, пів яблука; пів Європи, пів Києва, пів України*.

Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *піваркуш, південь, півзахист, півмісяць, півовал, півострів*.

2. Через дефіс пишуться:

1) Складні іменники, утворені з двох іменників без сполучного звука.

До таких слів належать:

а) іменники, що означають протилежні за змістом поняття: *купівля-продаж, розтяг-стиск*;

б) іменники, що означають спеціальність, професію: *інженер-механік, лікар-еколог*;

в) іменники, в яких перше слово підкреслює певну прикмету чи особливість предмета, явища, названого другим словом: *блок-система, дизель-мотор, стоп-кран*.

г) іменники, що означають державні посади, військові, наукові звання: *генерал-майор, прем'єр-міністр, член-кореспондент*;

д) іменники, що означають складні одиниці виміру: *кіловат-година, людино-день, літако-виліт*.

3) Іншомовні назви проміжних сторін світу: *норд-вест, норд-ост*.

4) Субстантивовані словосполучення, що означають переважно назви рослин: *брат-і-сестра, розрив-трава, чар-зілля*.

5) Скорочені іменники, в яких наводиться початок і кінець слова: *б-ка* – бібліотека, *вид-во* – видавництво, *д-р* – доктор, *ін-т* – інститут, *л-ра* – література, *т-во* – товариство.

НАПИСАННЯ СКЛАДНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

1. Разом пишуться:

а) складні прикметники, утворені від складних іменників, що пишуться разом: *правосвідомий* (правосвідомість), *радіопошуковий* (радіопошук);

б) складні прикметники, утворені від сполучення іменника та узгоджуваного з ним прикметника: *загальноосвітній* (загальна освіта), *народногосподарський* (народне господарство), *правобережний* (правий берег), *східнослов'янський* (східні слов'яни);

в) складні прикметники з другою дієслівною частиною: *волелюбний*, *машинобудівний*, але *вантажно-розвантажувальний*, *контрольно-вимірювальний*;

г) складні прикметники, в яких першим компонентом виступає прислівник: *загальнодержавний*; або дієприкметник: *вищезгаданий*, *новоутворений*, але: *трохи вище зазначений* (параграф).

Прим.1. Прислівники, утворені від більшості відносних прикметників, як правило, зберігають на собі логічний наголос і не зливаються в одне слово з наступним прикметником або дієприкметником: *абсолютно сухий*, *діаметрально протилежний*, *послідовно миролюбний*, *різко окреслений*, *суспільно корисний*, *суспільно необхідний*, *хімічно зв'язаний*;

д) складні прикметники (з двох або кількох компонентів), у яких основне смислове навантаження передається останнім прикметником, а попередні лише звужують, уточнюють його зміст. Такі прикметники, як правило, мають термінологічне значення: *вузькодіалектне* (мовне явище), *давньоверхньонімецька* (мова), *двовуглекислий* (газ), *лінгвостилістичні* (особливості); також — *глухонімиї*, *сліпоглухонімиї*;

є) складні прикметники, утворені з двох неоднорідних прикметників (зокрема ті, які виражають відношення родової ознаки до видової): *поперечношліфувальний* (поперечний шліфувальний верстат).

2. Через дефіс пишуться:

а) складні прикметники, утворені від складних іменників, писаних із дефісом: *віце-президентський* (віце-президент), *дизель-моторний* (дизель-мотор), *соціал-демократичний* (соціал-демократ);

б) складні прикметники, утворені з двох чи більше прикметникових основ, якщо названі цими основами поняття не підпорядковані одне одному: *державно-монополістичний*, *електронно-обчислювальний*, *навчально-виховний*, *науково-технічний*, *суспільно-політичний*; а також узвичаєні: *всесвітньо-історичний*, *літературно-художній*, *народно-визвольний* тощо; між компонентами цих складних прикметників, не з'єднаними в одне слово, можна вставити сполучник **і**: *навчальний і виховний і под.*;

в) складні прикметники, в яких перша частина закінчується на **-ико** (**-іко**): *історико-культурний*, *механіко-математичний*;

г) складні прикметники з першою частиною **військово-**, **воєнно-**: *військово-морський*, *військово-спортивний*, *воєнно-стратегічний*, але *військовозобов'язаний*, *військовополонений* пишемо разом;

д) складні прикметники, в яких перша частина не має прикметникового суфікса, але яка за змістом є однорідна з другою частиною й приєднується до неї за допомогою сполучного звука **о** або **е**: *м'ясо-вовняний, м'ясо-молочний, крохмале-патоковий*;

е) складні прикметники, утворені з двох або кількох основ, які означають якість із додатковим відтінком, відтінки кольорів або поєднання кількох кольорів в одному предметі: *блакитно-синій, гіркувато-солоний, кисло-солодкий, молочно-білий, сіро-голубий, темно-зелений, червоно-зелено-синій*, але: *жовтогарячий, червоногарячий* (окремі кольори);

є) складні назви проміжних сторін світу: *південно-східний, північно-західний*.

ПРАВОПИС ПРИСЛІВНИКІВ

1. Разом пишуться:

а) Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з прислівником: *віднині, дотепер, занадто, надалі, насправді, позавчора, утричі, якнайкраще, але* сполучення прийменників із незмінюваними словами, вживаними в значенні іменників сполучення пишуться окремо: *від сьогодні, до завтра, на завтра, на добраніч, на ура*;

б) складні прислівники, утворені сполученням прийменника з іменником: *безвісти, безперестанку, вголос, вгору, відразу, впоперек, доволі, додому, донизу, дотла, заочі, засвітла, збоку, зозла, зранку, зсередини, набік, навесні, навиліт, навіки, нагору* (але *на-гора*), *надвечір, назустріч, напам'ять, наперед, напереріз, напідпитку, напоказ, наполовину, напролом, нарешті, нарівні, нарозхват, насилу, наскоком, наспіх, насторожі, наяву, обіч, опівдні, підряд, позаду, посередині, спереду, уголос, удень, урешті, урозліт, урозсип, уряд, усередині, услід* та под.;

в) складні прислівники, утворені сполученням прийменника з числівником: *вдвоє, вчетверо* й под.; *вперше, вдруге* й под.; *надвоє, натроє* й под.; *утрьох, учотирьох* і т. д.; *водно, заодно, поодинці, спершу*;

г) складні прислівники, утворені сполученням прийменника з займенником: *внічию, втім, навіщо, нащо, передусім, почім, почому*, але: *до чого, за віщо, за що* та ін. в ролі додатків;

д) складні прислівники, утворені сполученням кількох прийменників із будь-якою частиною мови: *вдосвіта, завдовжки, завчасу, навздогін, навзнак, навкидьки, навколо, навкулачки, навмисне, навпаки, навперейми, навприсядки, навпростець, навряд, навстіж, навздогін, наосліп, наготові, позавчора, спідлоба* та ін.;

е) складні прислівники, утворені з кількох основ (із прийменником чи без нього): *босоніж, ліворуч, мимоволі, мимохідь, мимохить, насамперед, натщесерце, нашвидкуруч, обабіч, очевидно, повсякчас, праворуч, привселюдно, стрімголов, тимчасово, чимдуж, чимраз*;

є) складні прислівники, утворені сполученням часток **аби-, ані-, де-, чи-, що-, як-** із будь-якою частиною мови: *абикуди, абияк, аніскільки, анітрохи,*

аніяк; дедалі, деінде, деколи, декуди; чимало; щовечора, щодалі, щодня, щодуху, щомісяця, щомога, щонайбільше, щонайменше й т. д., щоночі, щоправда, щораз, щосили, щохвилини (але: дарма що, поки що, тільки що, хіба що, чи що); якомога, якраз, якнайбільше й под.

2. Окремо пишуться:

а) прислівникові сполуки, що складаються з прийменника та іменника, але в яких іменник звичайно зберігає своє конкретне лексичне значення й граматичну форму, особливо коли між прийменником і керованим ним іменником можливе означення до цього іменника (прикметник, займенник, числівник): *без відома, без жалю, без кінця, без кінця-краю, без краю, без ладу, без ліку, без мети, без наміру, без пуття, без сліду, без смаку, без сумніву, без черги, в затишку, в міру, в нагороду, в ногу, в обмін, в позику, в цілості, до вподоби, до запитання, до ладу, до міри, до останку, до пари, до побачення, до пори, до пуття, до речі, до решти, до сих пір, до смаку, до сьогодні, за дня, за кордон, за рахунок, за світла, з болю, з-за кордону, з краю в край, з переляку, з радості, на бігу, на біс, на вагу, на вибір, на відмінно, на віку, на диво, на дозвіллі, на жаль, на зразок, на око, на поруки, на прощання, на радість, на самоті, на світанку, на славу, на слово, на совість, на щастя, над силу, не з руки, по закону, по можливості, по правді, по совісті, по суті, по щирості, у вигляді, уві сні, через силу, як слід, як треба та под.;*

б) словосполуки, що мають значення прислівників і складаються з двох іменників (зрідка – числівників) та одного або двох прийменників: *від ранку до вечора, день у день, з боку на бік, з дня на день, один в один, раз у раз, рік у рік, час від часу;*

в) прислівники, утворені сполученням прийменника з повним прикметником чоловічого (середнього) роду: *в основному, в цілому;*

г) прислівники, утворені сполученням прийменника **по** зі збірним числівником: *по двоє, по троє, по четверо тощо.*

3. Через дефіс пишуться:

а) складні прислівники, утворені від прикметників і займенників за допомогою прийменника **по** та закінчення **-ому** або **(-к)и**: *по-батьківському, по-бойовому, по-братньому, по-господарському, по-іншому, по-козацькому, по-нашому, по-своєму, по-українському, по-християнському; по-батьківськи, по-братерськи, по-людськи, по-українськи; також по-латині. Але у прислівниках цього типу, утворених від складних прикметників, що пишуться через дефіс, дефіс ставиться тільки після **по-**: *по-соціалдемократичному;**

б) складні прислівники, утворені за допомогою прийменника **по** від порядкових числівників: *по-перше, по-друге, по-третє й т. д.;*

в) неозначені складні прислівники з частками **будь-**, **-будь**, **-небудь**, **казна-**, **-то**, **хтозна-**: *аби-то, будь-де, будь-коли, будь-куди, де-небудь, десь-то, казна-де, казна-коли, коли-будь, коли-небудь, куди-будь, куди-небудь, так-то, хтозна-як, як-небудь;*

г) складні прислівники, утворені з двох прислівників: *вряди-годи, десь-інде, десь-інколи, сяк-так та ін.*

д) складні прислівники, утворені повторенням слова або основи без службових слів або зі службовими словами між ними: *будь-що-будь, віч-на-віч, всього-на-всього, далеко-далеко, де-не-де, коли-не-коли, ледве-ледве, ось-ось, пліч-о-пліч, хоч-не-хоч, як-не-як.*

ВІДМІНЮВАННЯ КІЛЬКІСНИХ ЧИСЛІВНИКІВ

Відмінювання кількісних числівників один, одна, одне (одно), одні

Відмінки	Однина			Множина
	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід	
Н.	<i>один</i>	<i>Одна</i>	<i>одне, одно</i>	<i>одні</i>
Р.	<i>одного</i>	<i>однієї, одної</i>	<i>одного</i>	<i>одних</i>
Д.	<i>одному</i>	<i>одній</i>	<i>одному</i>	<i>одним</i>
З.	<i>як у Н. або Р</i>	<i>одну</i>	<i>одне, одно</i>	<i>як у Н. або Р</i>
Ор.	<i>одним</i>	<i>однією, одною</i>	<i>одним</i>	<i>одними</i>
М.	<i>(на, у) одному/-нім</i>	<i>... одній</i>	<i>...одному/-нім</i>	<i>... одних</i>

Відмінювання числівників два (дві), три, чотири, п'ять

Н.	<i>два, дві</i>	<i>Три</i>	<i>чотири</i>	<i>п'ять</i>
Р.	<i>двох</i>	<i>трьох</i>	<i>чотирьох</i>	<i>п'яти (п'ятьох)</i>
Д.	<i>двом</i>	<i>трьом</i>	<i>чотирьом</i>	<i>п'яти (п'ятьом)</i>
З.	<i>як у Н. або Р</i>	<i>як у Н. або Р</i>	<i>як у Н. або Р</i>	<i>п'ять або п'ятьох</i>
Ор.	<i>двома</i>	<i>трьома</i>	<i>чотирма</i>	<i>п'ятьма, п'ятьома</i>
М.	<i>(на, у) двох</i>	<i>... трьох</i>	<i>... чотирьох</i>	<i>п'яти, п'ятьох</i>

Відмінювання числівників сім, вісім

Н.	<i>Сім</i>	<i>вісім</i>
Р.	<i>семи (сімох)</i>	<i>восьми (вісьмох)</i>
Д.	<i>семи (сімом)</i>	<i>восьми (вісьмом)</i>
З.	<i>сім або сімох</i>	<i>вісім або вісьмох</i>
Ор.	<i>сьома (сімома)</i>	<i>вісьма (вісьмома)</i>
М.	<i>(на) семи (сімох)</i>	<i>восьми (вісьмох)</i>

Відмінювання числівника п'ятдесят
(за цим зразком відмінюються числівники 60, 70, 80)

Н.	<i>П'ятдесят</i>
Р.	<i>П'ятдесяти (п'ятдесятьох)</i>
Д.	<i>П'ятдесяти (п'ятдесятьом)</i>
З.	<i>П'ятдесят або п'ятдесятьох</i>
Ор.	<i>П'ятдесятьма (п'ятдесятьома)</i>
М.	<i>(на, у) п'ятдесяти (п'ятдесятьох)</i>

Відмінювання числівників сорок, дев'яносто, сто

Н.	<i>сорок</i>	<i>дев'яносто</i>	<i>сто</i>
Р.	<i>сорока</i>	<i>дев'яноста</i>	<i>ста</i>
Д.	<i>сорока</i>	<i>дев'яноста</i>	<i>ста</i>
З.	<i>орок</i>	<i>дев'яносто</i>	<i>сто</i>
Ор.	<i>сорока</i>	<i>дев'яноста</i>	<i>ста</i>
М.	<i>(на, у) сорока</i>	<i>... дев'яноста</i>	<i>... ста</i>

Відмінювання числівників двісті, п'ятсот, шістсот

Н.	<i>двісті</i>	<i>п'ятсот</i>	<i>шістсот</i>
Р.	<i>двохсот</i>	<i>п'ятисот</i>	<i>шестисот</i>
Д.	<i>двомастам</i>	<i>п'ятистам</i>	<i>шестистам</i>
З.	<i>двісті (двохсот)</i>	<i>п'ятсот</i>	<i>шістсот</i>
Ор.	<i>двомастами</i>	<i>п'ятьмастами</i> <i>(п'ятьомастами)</i>	<i>шістьмастами</i> <i>(шістьомастами)</i>
М.	<i>(на, у) двохстах</i>	<i>... п'ятистах</i>	<i>... шестистах</i>

ВЕЛИКА ЛІТЕРА У ВЛАСНИХ НАЗВАХ

1. З великої літери пишуться індивідуальні імена людей, по батькові, прізвища, псевдоніми, конспіративні клички, прізвиська: *Іван Якович Франко, Нечуй-Левицький, Марко Вовчок, Зиновій-Богдан, Ярослав Мудрий*; також: *Кобзар* (про Тараса Шевченка), *Каменяр* (про Івана Франка) тощо. Але імена та прізвища людей, які стали загальними назвами людей і предметів, пишуться з малої літери: *донжуан, меценат, браунінг* (пістолет), *галіфе* (штани), *дизель* (двигун), *макінтош* (одяг), *максим* (кулемет), *рентген* (апарат), *френч* (одяг). Так само пишуться загальні назви, утворені від власних імен (прізвищ): *бонапартизм, мічурінець, пушкініст, шевченкіана*.

Назви народів, племен, а також людей за національною ознакою або за місцем проживання пишуться з малої літери: *європейці, українець, киянин*.

2. З великої літери пишуться назви найвищих державних посад України та міжнародних посад: *Генеральний секретар ООН, Президент України, Голова Верховної Ради України, Генеральний прокурор України*. АЛЕ назви посад, звань, учених ступенів, титулів, рангів, чинів тощо пишуться з малої літери:

директор, міністр, президент НАН України, генерал-лейтенант, заслужений діяч мистецтв, член-кореспондент, доктор наук, герцог, граф, князь, король, цар.

Назви посад міністрів, послів, президентів академій тощо в офіційних документах, а також для підкреслення урочистості можуть писатися з великої літери: *Міністр освіти і науки України, Президент Національної академії наук України*.

3. Астрономічні назви (незалежно від кількості їхніх складників) пишуться з великої літери: *Велика Ведмедиця, Марс, Молочний Шлях, Юпітер*. Так само пишуться народні назви сузір'їв і галактик: *Великий Віз, Пасіка, Чумацький Шлях* тощо. А родові означення при астрономічних назвах звичайно пишуться з малої літери: *комета Галлея, Тунгуський метеорит, туманність Андромеди*.

Слова *земля, місяць, сонце* пишуться з великої літери тоді, коли вони вживаються як астрономічні назви.

4. Назви сторін світу: *захід, південь, північ, схід, норд-ост, південний захід* – звичайно пишуться з малої літери. Якщо під цими назвами розуміються країни чи народи, тоді вони пишуться з великої літери: *Далекий Схід, Західна Україна, країни Заходу, курорти Півдня, народи Півночі, Південне Полісся, Північна Буковина*.

5. Географічні й топографічні власні назви (незалежно від кількості їхніх складників) пишуться з великої літери, крім службових слів і родових означень (*затока, мис, море, острів, пік, хребет* і т. ін.): *Європа, Чорне море, Володимир-Волинський, гора Говерла, Зелений мис, Кавказький хребет, пік Шевченка, Панамський перешийок, Північний полюс, Східноєвропейська рівнина*. АЛЕ коли означуване слово, що входить до географічної назви, не виражає родового поняття, то воно пишеться з великої літери: *Біла Церква, Біловезька Пуца (заповідник), Булонський Ліс (парк), Жовті Води, Зелений Гай, Нова Гвінея (острів), Ясна Поляна*. Так само з великої літери пишуться складові частини географічних назв, що означають титули, посади, фах і т. ін.: *мис Капітана Джеральда, набережна Лейтенанта Шмідта*; також *затока Святого Лаврентія*.

Прийменники, артиклі й сполучники в складі географічних назв пишуться з малої літери й відокремлюються дефісом: *Порт-о-Пренс, Ріо-де-Жанейро, Ростов-на-Дону, Франкфурт-на-Майні*, а ті, що стоять на початку іншомовних географічних назв, пишуться з великої літери й приєднуються дефісом: *Ла-Манш (протоки), Лос-Анджелес (міста)*.

6. Назви вулиць (бульварів, провулків, проспектів), шляхів (залізничних, морських і т. ін.), каналів, течій (морських), а також майданів (площ), парків і т. ін. пишуться з великої літери, а їхні родові позначення — з малої: *Андріївський узвіз, бульвар Тараса Шевченка, вулиця Петра Сагайдачного, Львівська площа, майдан Незалежності, Стрийський парк, Південно-Західна залізниця, Північний морський шлях, проспект Дружби народів, течія Гольфстрім*. АЛЕ якщо в назвах вулиць, проспектів, населених пунктів тощо слова *брід, вал,*

ворота, міст, шлях, яр і т. ін. вже не сприймаються як родові позначення, то вони пишуться з великої літери: *Боричів Тік, Добрий Шлях, Красні Ворота, Ярославів Вал* (вулиці); *Гола Пристань* (місто), *Сухий Яр* (село).

7. У назвах груп або союзів держав і найвищих міжнародних організацій усі слова, крім родових позначень, пишуться з великої літери: *Антанта, Балканські країни, Європейське Економічне Співтовариство, Співдружність Незалежних Держав, Всесвітня Рада Миру, Міжнародний комітет Червоного Хреста, Організація Об'єднаних Націй, Рада Безпеки, Троїстий союз*.

8. Назви держав та автономних адміністративно-територіальних одиниць пишуться з великої літери: *Арабська Республіка Єгипет, Держава Бахрейн, Автономна Республіка Крим, Китайська Народна Республіка, Князівство Монако, Королівство Бельгія, Республіка Болгарія, Сполучені Штати Америки, Угорська Республіка, Франція*. АЛЕ у назвах автономних областей та округів, а також країв, областей, районів, сільрад, назвах старого адміністративно-територіального поділу тощо з великої літери пишеться тільки перше слово: *Волинська область, Краснодарський край, Ненецький автономний округ, Новомлинівська сільрада, Рожницький район, Уманська міськрада; Вітебське воєводство, Лохвицький повіт, Новоросійська губернія, Стародубський полк, Черкаське староство*.

Неофіційні назви держав, одиниць територіального поділу та образні назви географічних об'єктів пишуться з великої літери: *Буковина, Вінниччина, Золотоверхий* (Київ), *Наддніпрянина, Поділля, Прикарпаття, Причорномор'я, Російська Федерація, Славутич* (Дніпро), *Слобожанщина*. У спеціальному стилістичному вживанні пишуться з великої літери й загальні назви: *Батьківщина* тощо.

9. У словосполученнях – назвах державних, партійних, громадських, профспілкових та інших установ і організацій як України, так і інших держав з великої літери пишеться тільки перше слово, що входить до складу назви: *Верховний суд США, Генеральні штати Королівства Нідерландів, Збройні сили України, Національна рада Демократичної партії України, Національна гвардія України*. Це стосується й назв державних установ минулого: *Державна дума, Земський собор, Тимчасовий уряд*.

Але в назвах таких найвищих державних установ України, як *Верховна Рада України, Конституційний Суд України, Кабінет Міністрів України*, з великої літери пишуться всі слова.

10. У назвах міністерств і їхніх головних управлінь, а також у назвах інших установ та організацій, установ місцевого значення, партій України та інших країн світу, міжнародних і закордонних професійних, громадських та інших організацій що складаються з кількох слів, з великої літери пишеться тільки перше слово: *Національний банк України, Міністерство внутрішніх справ України, Цивільний повітряний флот України; Шевченківський районний відділ народної освіти міста Києва; Демократична партія України, Лейбористська партія Великої Британії, Всесвітній форум українців*,

Гельсінська спілка, Міжнародна асоціація українців, Народний рух України, Федерація незалежних профспілок України.

11. У повних назвах заводів, фабрик, комбінатів, виробничих об'єднань, шахт, підприємств, установ, а також наукових і навчальних закладів, кінотеатрів, театрів, парків культури та відпочинку, клубів початкове слово та перше слово взятої в лапки символічної (умовної) назви, ім'я тощо пишуться з великої літери, а всі інші слова – з малої: *Київський завод «Арсенал», Львівська середня школа № 1 імені І. Франка, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київський військовий округ.*

У скорочених назвах перше слово звичайно пишеться з малої літери, символічна назва (у лапках) – з великої: *ансамбль пісні й танцю імені П. Вірського, магазин «Роксолана», видавництво «Веселка», стадіон «Динамо».*

12. Перше слово власних назв академій, інститутів, науково-дослідних установ, кінотеатрів, театрів, музеїв, парків культури та відпочинку тощо пишеться з великої літери, незважаючи на те, що воно є родовим позначенням: *Національна академія наук України, Книжкова палата, Державний музей українського образотворчого мистецтва, Голосіївський парк імені М. Т. Рильського, Національна опера України ім. Т. Г. Шевченка, Українська академія друкарства.*

13. Назви частин, відділів, відділень, секторів та інших підрозділів установ, організацій, а також слова *актив, збори, з'їзд, конференція, президія, сесія, симпозіум, рада* (інституту тощо) пишуться з малої літери: *сесія Київської обласної ради, кафедра української мови Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, конференція Міжнародної асоціації українців, учена рада Інституту української мови НАН України.*

14. У назвах творів художніх, музичних і т. ін., наукових праць, газет, журналів, історичних пам'яток тощо перше слово пишеться з великої літери, а назва береться в лапки: *повість «Тіні забутих предків», опера «Запорожець за Дунаєм», підручник «Українська мова», газети: «Голос України», «Літературна Україна», журнали: «Всесвіт», «Дзвін», писемні історичні пам'ятки: «Руська правда», «Слово о полку Ігоревім».*

15. З великої літери, але без лапок пишуться назви культових книг: *Апостол, Біблія, Євангеліє, Коран, Псалтир*, а також назви таких релігійних понять, як *Бог* (але *бог Перун* і т. ін.), *Божя Матір, Син Божий, Святий Дух* і т. ін.; назви релігійних свят і постів: *Благовіщення, Великдень, Івана Купала, Петра й Павла, Покрова, Різдво, Теплового Олексі, Успіння; Великий піст, Масниця, Петрівка, Пилипівка, Спасівка* тощо.

16. Назви пам'яток архітектури, замків, храмів, історичних подій, епох, війн, революцій, народно-визвольних рухів, повстань, революційних свят, знаменних дат і т. ін. тощо пишуться з великої літери: *Андріївська церква, Золоті ворота, Колізей, Почаївська лавра, Хотинський замок, Софійський собор, епоха Відродження, Вітчизняна війна, Коліївщина, Лютнева революція, Революція 1905 р., Льодове побоїще, Полтавська битва, Ренесанс, Перше травня, Міжнародний жіночий день, Новий рік, День учителя.*

АЛЕ назви історичних подій, епох, війн, геологічних періодів тощо, які стали загальними, пишуться з малої літери: *греко-перські війни, громадянська війна, хрестові походи, доба феодалізму, античний світ, середні віки, середньовіччя, неоліт, палеоліт, трипільська культура, палеозойська ера.*

17. З великої літери пишуться назви конгресів, конференцій, договорів, найважливіших документів тощо: *Конституція України, Потсдамська угода, Версальський мир, Акт проголошення незалежності України, Декларація прав людини.*

18. У назвах орденів, відзнак, що складаються з кількох слів, тільки перше слово (крім родових) пишеться з великої літери: *орден Вітчизняної війни, орден Дружби народів, орден Незалежності, орден Почесного легіону, орден Пошани.* Якщо така назва береться в лапки, то теж із великої літери пишеться тільки перше слово та власне ім'я, що входить до складу цієї назви: *орден «Мати-героїня», медаль «За відвагу», медаль «За визволення Варшави», медаль «За бойові заслуги».*

19. З великої літери пишуться:

а) прикметники, утворені від власних особових назв за допомогою суфіксів **-ів (-ова, -ове, -еве), -їв (-єва, -еве), -ин (-ина, -ине), -їн (-їна, -їне)**, якщо вони означають належність чогось певній особі: *Грінченків словник, Тичинине слово, Шевченкові поезії;*

б) прикметники, утворені від іменників – власних назв, якщо вони входять до складу назв, які за змістом дорівнюють словосполучкам «імені когось», «пам'яті когось»: *Нобелівська премія, Франківська кімната, Шевченківська премія.*

З малої літери пишуться присвійні прикметники, утворені від власних особових імен:

а) за допомогою суфіксів **-івськ- (-ївськ-), -инськ- (-їнськ-)**: *бальзаківські традиції, франківські сонети, пушкінські рукописи, шевченківський стиль;*

б) якщо вони входять до складу стійких фразеологічних сполучень або наукових термінів: *ахіллесова п'ята, гордіїв вузол, дамоклів меч, езопівська мова, прокрустове ложе, юдині срібняки; базедова хвороба, бертолетова сіль, гайморова порожнина, піфагорова теорема.*

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В РЕЧЕННІ

У простому реченні кома ставиться:

1. Між однорідними членами речення, не з'єднаними сполучниками.

2. Між однорідними членами речення, з'єднаними двома або більше однаковими сполучниками: **і...і (й...й), ні...ні (ані...ані), то...то (не то...не то), чи...чи (чи то...чи то), або...або.**

Коли частина однорідних членів з'єднана безсполучниково, а частина – повторюваними сполучниками **і (й), та (=і)**, кому ставиться між усіма однорідними членами, у тому числі й між першими двома (перед першим

сполучником). **АЛЕ** коли сполучники **і (й), та (= і), або, чи** не повторюються, кома перед ними не ставиться.

3. Між однорідними членами речення, з'єднаними протиставними сполучниками **а, але, однак, проте, а проте, зате, та (= але), так, хоч (хоча)**.

4. Перед сполучниками **і, а також, ще й, а то й, та й, та ще**, які приєднують до попередніх членів речення ще один елемент:

Зазеленіли луки, ще й дібровонька (Пісня).

5. Перед другим з парних сполучників **не тільки... а й (не тільки... але й, не тільки... а ще й, не тільки... але також і), як... так і, не так... як, хоч... але (та), не стільки... скільки**, що вживаються при однорідних членах речення:

*Не так тії вороги,
Як добрії люди —
І окрадуть жалкуючи,
Плачучи осудять (Т. Шевченко).*

6. Перед словами **а саме, як-от, як** та ін., що стоять у реченні з однорідними членами після узагальнюючих слів:

Весільний обряд складається з трьох частин, а саме: заручин, сватання й весілля.

7. Для виділення звертань і зв'язаних з ними слів:

*Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має! (Воробкевич).*

8. Після стверджувальних слів **так, еге, гаразд, (а)якже, авжеж** та ін., заперечення **ні**, запитання **що**, а також підсилювального **що ж**, коли безпосередньо за цими словами йде речення, яке розкриває їх конкретний зміст:

*Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні (Леся Українка).*

9. Для виділення вставних слів і вставних речень. Вставними найчастіше бувають такі слова й словосполучення: *бач, бачиш, бачте, безперечно, безсумнівно, безумовно, бувало, видимо, видно, відома річ, власне, головне, головним чином, далєбі, до речі, звичайно, звісно, здавалось, здається, значить, зрозуміло, кажуть, коротко кажучи, либонь, мабуть, між іншим, мовляв, може, можливо, навпаки, на жаль, на мій погляд, на нашу думку, наприклад, нарешті, на щастя, немає сумніву, отже, очевидно, певна річ, певно, по-перше, по-друге, правда, проте й однак* (не на першому місці в головному або підрядному реченні, де ці слова є сполучниками), *сказати б, справді, щоправда, як видно, ясна річ* і деякі інші.

АЛЕ якщо сполучник **а** (рідше **але**) відноситься до вставного слова, він комою не виділяється – **а власне, а втім** тощо. Не виділяються комами також слова: *адже, все-таки, все ж таки, наче, начебто, немов, немовби, ніби, нібито, от, принаймні*, які не є вставними.

10. Для виділення порівняльних зворотів, що вводяться словами **як, мов, наче, немов, ніби, як і, ніж** і т. ін.:

Це місто прекрасне, як усмішка долі.

АЛЕ у сталих фразеологічних зворотах перед порівняльним сполучником кома не ставиться: *Дощ ллє як з відра.*

Звороти, що вводяться в речення за допомогою сполучника **як** і мають значення «у ролі кого, чого», комою не виділяються:

Сприймаємо вашу відповідь як згоду.

Не ставиться кома перед **як, ніж** у виразах **(не) більш як, (не) раніше ніж, (не) довше ніж** і т. ін.

11. Для виділення прикладок як поширених, так і непоширених, особливо коли вони відносяться до власного імені або займенника. Для виділення відокремлених прикладок, що починаються словами **як, тобто (себто, цебто), або (= тобто)** тощо:

Орфографію, або правопис, повинен знати кожен.

12. Для виділення зворотів, що обмежують або уточнюють зміст усього речення й починаються словами **крім (опріч), за винятком, особливо, включаючи, замість, наприклад, навіть, зокрема** й под., якщо вони виразно інтонаційно відокремлюються.

13. Для виділення відокремлених означень, виражених дієприкметниками та прикметниками.

14. Для виділення відокремлених уточнювальних обставин місця, часу тощо:

Внизу, в гущавині, було тихо, свіжо (О. Гончар).

15. Для виділення відокремлених уточнювальних обставин часу, місця тощо:

Там, за горами, давно вже день і сьє сонце, а тут, на дні міжгір'я, ще ніч (Коцюбинський).

16. Для виділення відокремлених обставин, виражених дієприслівниковими зворотами чи одиничними дієприслівниками, коли вони означають час, причину, умову дії:

Почали люди серпи гострити, лаштуючись до жнив (Коцюбинський).

Попрацювавши, можна й відпочити.

АЛЕ одиничні дієприслівники, що стоять безпосередньо при присудку й мають значення прислівника, комами не відокремлюються:

Із вирію летять курличучи ключі (Зеров).

Кома в складному реченні

У складному реченні кома ставиться:

1. Для відокремлення речень, що входять до безсполучникового складного:

Пісня [«Два кольори»] пішла в глибини, пісня пішла на вершини, ніхто нікому її не віддасть, навіть авторам (Драч).

2. Для відокремлення речень, що входять до складносурядного речення:

*Жде спрагла земля плодотворної зливи,
І вітер над нею гуляє бурхливий* (Франко).

АЛЕ якщо у складному реченні зі сполучниками **і (й), та (= і)** є спільне повнозначне слово або спільне головне чи підрядне речення, то кома перед цими сполучниками не ставиться:

На хвилину раптом стихли голоси і спинилися тіні (Л. Смілянський).

3. Для відокремлення речень, що входять до складного речення з безсполучниковим і сурядним зв'язком:

*Синіють води, зеленіє яр,
І стеляться сліпучі краєвиди* (Зеров).

4. Для відокремлення речень, що об'єднуються в одне складне речення за допомогою повторюваних сполучників **і...і, ні...ні, або...або, то...то, чи...чи** тощо:

*І розсвіте, і вийдуть смілі люди,
І порохом пропахне сніг і дим,
І розсвіте, і всесвіт видно буде,
Весь світ, всю долю видно стане їм* (Бажан).

5. Для відокремлення в складнопідрядному реченні підрядних речень, уведених сполучниками або сполучними словами, від головних і від інших підрядних:

Ось чутно, як несе вітер якусь новину з далекого лісу, що синіє за горбочком (Коцюбинський).

АЛЕ кома не ставиться перед **як** у виразах **як слід, як треба, як годиться** й под., коли нема ясно визначеного підрядного речення:

Роби як слід, то й добре буде.

Комою не відокремлюються також одиничні відносні займенники та прислівники, що є, власне, інверсованою частиною непрямого питання:

Бачив хлопця й не сказав якого.

Мати повернеться, та не знаємо коли.

Коли перед підрядним реченням стоять частки **не, і**, то підрядне речення **не відділяється** від головного комою:

Мене цікавить не як це сталося, а які можливі наслідки цього факту.
(Пор.: *Мене цікавить не те, як це сталося...*).

При збігу сполучників перед другим **кома не ставиться** тоді, коли в наступному реченні наявні співвідносні слова **то, так**:

*І якщо пісня вийде в люди,
То племінь серця не згашу* (А. Малишко).

ДВОКРАПКА (:)

1. Якщо перед однорідними членами речення стоїть узагальнююче слово або словосполучення, що вказує на перелік, то перед першим однорідним членом або словом, яке до нього відноситься, ставиться двокрапка:

У густій мряці, білій як молоко, все пропадало: небо, гори, ліси, пастухи
(Коцюбинський).

2. Двокрапка ставиться між двома реченнями, що входять до складу безсполучникового складного речення, якщо друге речення розкриває зміст першого речення в цілому або одного з її членів, а також указує на причину того, про що йдеться в першому реченні:

Ліс іще дримає, а з синім небом уже щось діється: воно то зблідне, наче від жаху, то спалахне сяйвом, немов од радощів (Коцюбинський).

ТИРЕ (–)

Тире ставиться:

1. Між підметом і присудком, коли останній виражений іменником або кількісним числівником у називному відмінку, а дієслова-зв'язки немає. При цьому присудок буває як непоширеним, так і поширеним:

Київ – столиця України.

АЛЕ перед заперечним присудком, вираженим іменником у називному відмінку з заперечною часткою **не**, тире звичайно не ставлять:

Серце не камінь.

2. Між підметом і присудком, коли один із цих членів речення (або обидва) є інфінітивом:

Життя прожити – не поле перейти (Прислів'я)

3. Перед **це (це є), оце, то, ось (це) значить**, якщо присудок, виражений іменником у називному відмінку або неозначеною формою дієслова, приєднується за допомогою цих слів до підмета:

Зернина – то життя у сповитку (Кашук).

Жити мені без праці – значить не жити (Павличко).

Тире ставиться й перед єднальним сполучником (або зрідка після нього) між двома присудками, якщо другий з них виражає щось несподіване або різко протилежне до висловленого першим:

Земля на прощання усміхнулась – і потемніла (Панас Мирний).

4. На місці пропущеного члена речення, переважно присудка:

Без витoku нема ріки,

Як без коріння – крони (Осадчук).

5. Перед узагальнюючим словом, що стоїть після однорідних членів речення:

Ні спека дня, ні бурі, ні морози –

Ніщо не вб'є любов мою живу (В. Сосюра).

6. Після переліку, якщо перелік іде за узагальнюючим словом і не закінчує речення:

Українські дореволюційні письменники: Шевченко, Марко Вовчок, Панас Мирний, Нечуй-Левицький – багато творів присвятили зображенню жахливої долі українського народу.

7. Для виділення прикладок, якщо вони стоять у кінці речення й перед ними можна, не змінюючи змісту, вставити **а саме**:

У своїм невеличкім гурточку він [Гуща] завів новину – гуртову працю (Коцюбинський).

8. Між реченнями, що входять до безсполучникового складного чи складносурядного речення, якщо в другому з них подано висновок або наслідок дії першого:

*Защербетав соловейко –
пішла луна гаєм* (Т. Шевченко).

10. Між частинами безсполучникового складного речення, коли перша частина виражає час або умову, а друга – наслідок:

Як тільки займеться десть небо – з другого боку встає зараз червоний туман і розгортає крила (Коцюбинський).

11. Між реченнями, коли зміст їх різко протиставляється:

*Ще сонячні промені сплять –
Досвітні огні вже горять!* (Леся Українка).

СКІСНА РИСКА

Скісну риску ставимо:

1. В офіційно-діловому та науковому стилях – як розділовий знак між однорідними членами речення та в інших значеннях (єднальних (=і), розділових (=або)). Наприклад: *тенденції до синтетизму / аналітизму; системність / несистемність соціальних явищ*; а також на позначення року, що не збігається з календарним (у *2018/2019 н. р.*).

Зі скісною рискою також можуть уживатися комбіновані єднально-розділові сполучники **і/або, та/або** (без відступів до і після скісної риски): *порушення громадянських і/або конституційних прав*.

Складені слова можемо записувати через **дефіс і скісну риску**, наприклад: *купівля / продаж і купівля-продаж, категорія істот / неістот і категорія істот-неістот*. У таких випадках скісна риска переходить з розряду пунктуаційних знаків до розряду нелітерних орфографічних знаків, виконуючи функцію дефіса.

2. На позначення співвідношення яких-небудь величин, параметрів: *співвідношення курсу гривня / долар*.

3. У графічних скороченнях, наприклад: *п/в (поштове відділення), р/р (розрахунковий рахунок), х/к (холодного копчення), п/п (по порядку: № п/п), к/т (кінотеатр), т/к (телеканал)* та ін.; у позначеннях складених одиниць виміру: *км/год* (кілометр на годину), *Ф/м* (фарад на метр) та ін.

ВАРІАНТ №1

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *об/єднавчий, плоскогір'я, слов'янофільський, ек/ю, загір'я, межигір'я, об/їзд, під/їздити, аб/юрація, п'ятитомний, високогір'я, марнослів'я, бюст.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

ад(е/и)кватний, інд(е/и)ферентний, конф(е/и)ренція, кр(е/и)тикувати, мат(е/и)ріальний, пр(е/и)зводити, рез(е/и)денція, рец(е/и)птура, розч(е/и)рк, синт(е/и)тичний;

бе(з/с)гаражний, бе(з/с)контрольний, бе(з/с)помилковий, бе(з/с)сторонній, ві(д/т)галужений, ві(д/т)повідати, ві(д/т)сутній, (з/с)жати, (з/с)пізнитися, ро(з/с)гадати, ро(з/с)клеїти, ро(з/с)права.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Апостолов, Банев, Бабичев, Adamowski, Aidukewicz, Walewski, Smith, Johnson, Williams, Jones.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Панасенко Леонід Данилович, Пустовойтенко Тетяна Василівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

абітурієнт, альпінізм, альянс, бізнес, бінокль, викид, виклик, вітродвигун, вітчм, град (опад), грам, диктат, диктофон, експерт, експорт, замок (пристрій), занос, індивідуалізм, індикатор, Кавказ, казус, контроль, конфлікт, концепт, магістр, Мадагаскар, маєток, наріз, наркотик, народ, пансіон, пансіонат, пантеон, плац, плацдарм, пленум, привал, привілей, придих, прохід, процент, процес, розмін, розмір, розпад, слух, слухач, смак, тележурнал, телекс, трюк, трюм, фактаж, факультет, Черемош (ріка), череп.

6. Запишіть правильно складні іменники:

<i>авіа/парк,</i>	<i>націонал/демократ,</i>
<i>авто/вело/мото/гонки,</i>	<i>націонал/реформізм,</i>
<i>авто/вокзал,</i>	<i>пів/місяць,</i>
<i>водо/постачання,</i>	<i>пів/оберт,</i>
<i>Володимир/Волинський,</i>	<i>прес/конференція,</i>
<i>вольт/ампер,</i>	<i>прес/матеріал,</i>
<i>електро/генератор,</i>	<i>само/врядування,</i>
<i>електро/транспорт,</i>	<i>само/державство,</i>
<i>лейб/медик,</i>	<i>спів/мешканець,</i>
<i>макро/економіка,</i>	<i>спів/наймач,</i>
<i>макро/клімат,</i>	<i>теле/передача,</i>
<i>мікро/фільм,</i>	<i>теле/приймач,</i>
<i>мікро/фото/копіювання, нафто/склад,</i>	<i>фото/монтаж.</i>

7. Запишіть правильно складні прикметники:

<i>абсолютно/необхідний,</i>	<i>аварійно/рятувальний,</i>
<i>абсолютно/чистий,</i>	<i>багато/ярусний,</i>

банкотно/монетний, банно/пральний,
військово/слідчий,
військово/судовий,
градо/захисний,
граматико/семантичний,
граматично/правильний,
емоційно/забарвлений,
емоційно/образний,
єдино/державний,
кілька/денний,
кілька/метровий,
кілька/місячний,
ліво/фланговий,
ліво/центризм,
лікувально/консультаційний,
лікувально/профілактичний,
моно/культура,
моно/молекулярний,
монтажно/будівельний,
націонал/демократичний,
націонал/ліберальний,

національно/державний,
перед/виборний,
перед/екзаменаційний,
тило/водо/непроникний,
пригодницько/детективний,
приймально/сортувальний,
принципово/важливий,
революційно/народницький,
революційно/настроєний,
редакційно/видавничий,
соціально/етнічний,
соціально/зумовлений,
соціально/історичний,
твердо/паливний,
телеграфно/телефонний,
темно/забарвлений,
фізико/механічний,
фізико/оптичний,
фізико/технічний,
шкірно/мускульний.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

тридцять п'ять, чотириста сімдесят вісім, тисяча п'ятсот вісімдесят дев'ять, дві тисячі сімсот тридцять чотири, дев'ятсот тринадцять тисяч двісті вісімдесят шість.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

без/відома, від/далік, в/рукопашну, десь/не/десь, за/очі, коли/то, на/в/простець, на/останку, начеб/то, о/полу/ночі, по/змосі, по/полудні, по/юнацьки, тільки/тільки.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

Австро-(У/у)горська (У/у)года, (В/в)ерховна (Р/р)ада (А/а)втономної (Р/р)еспубліки Крим, (Г/г)енеральний штаб (З/з)бройних (С/с)ил України, (Д/д)ержавний (К/к)омітет України з енергозбереження, (К/к)іївський (В/в)ійськовий (О/о)круг, (М/м)іністерство культури і мистецтв України, (Н/н)аціональний (Б/б)анк України, (П/п)оділля, (Р/р)еспубліка Гаїті, (Т/т)ечія (Г/г)ольфстрім.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

авторський надзор; внесення змін в устав; держатель акцій; за виключенням; лицевий рахунок; обов'язки підрядчика; допомога по безробіттю; по своїй якості; підприємство вважає можливим; прийняти до уваги; слідуючий вид робіт.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Національна поліція України це центральний орган виконавчої влади який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини протидії злочинності підтримання публічної безпеки і порядку.

На території України забороняється створення військових або інших збройних формувань чи груп не передбачених законодавством України.

Іноземці і особи без громадянства які перебувають на території України підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України.

Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення вчинені на території України іноземцями які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України вирішуються дипломатичним шляхом.

За порушення правил норм і стандартів що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм правил полювання рибальства та охорони рибних запасів митних правил вчинення корупційних діянь та інших правопорушень пов'язаних з корупцією неправомірне використання державного майна невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді щодо подання органу дізнання слідчого або протесту припису чи подання прокурора ухилення від виконання законних вимог прокурора порушення законодавства про державну таємницю ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі.

ВАРІАНТ №2

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *об/єднаний, Заполяр/я, повноправ/я, миш/як, об/їжджати, повір/я, п/ятниця, б/язь, Задніпров/я, ад/єктивација, слов/янофобський, мен/ю, від/ємний.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

акс(е/и)л(е/и)ратор, д(е/и)ф(е/и)р(е/и)нціальный, к(е/и)рівництво, конфід(е/и)нційний, м(е/и)тодичний, пл(е/и)нарний, пр(е/и)ц(е/и)дент, р(е/и)золюція, р(е/и)кордсмен, цер(е/и)монія;

бе(з/с)гласний, бе(з/с)конфліктний, бе(з/с)помічний, бе(з/с)страшний, ві(д/т)гинати, ві(д/т)повідальність, ві(д/т)творити, (з/с)жилий, (з/с)піймати, ро(з/с)галужений, ро(з/с)кодований, ро(з/с)продаж.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Велчев, Бешков, Плющев, Wyhowski, Wilczek, Witkowski, Brown, Davis, Miller, Wilson.

4. Провідмініяйте прізвища, імена та по батькові:

Малярчук Богдан Васильович, Кравець Руслана Дмитрівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини: авангардизм, аміак, амортизатор, бланк, блицтурнір, виконком, викуп, Владивосток, власник, граніт, графік, динаміт, динамометр, експортер, екстерн, запас, запах, календар, калібр, концерт, кордон, майдан, макет, максималізм, наряд, насип, настрої, папір (матеріал), папір (документ), параграф, плюралізм, плюс (у математиці), пляж, приз, призер, призов, Прут (річка), псевдонім, пульс, розпис, розпит, розподіл, смисл, сміх, снаряд, телефон, тембр, тулуб, туман, фарватер, фасад, Чернігів, четвер.

6. Запишіть правильно складні іменники:

авіа/транспорт, авто/водо/цистерна,
авто/завод,
вольт/секунда,
газо/генератор,
газо/двигун,
енерго/система,
етно/психологія,
лейтенант/інженер,
лейб/хірург,
лекція/показ,
макро/світ,
макро/структура,
мілі/вольт/метр,

мілі/грам/процент,
націонал/ліберал,
пів/острів,
пів/пальто,
приват/доцент,
природо/дослідник,
само/забезпечення,
само/захист,
спів/позивач,
спів/правитель,
теле/радіо/центр,
теле/стерео/скоп,
фото/плівка.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

аварійно/рятувальний,
аварійно/диспетчерський,
аварійно/небезпечний,
бібліотечно/бібліографічний,
білголод/дністровський,
біло/лиций,
військово/спортивний,
військово/технічний,
військово/цивільний,
військово/юридичний,
внутрішньо/політичний,
греко/католицький, греко/православний,
греко/мовний,
єдино/правильний,
житлово/будівельний,
житлово/експлуатаційний,
клініко/диспансерний,
клініко/лабораторний,
книго/видавничий,
лікувально/оздоровчий,
лікувально/трудоий,

монтажно/експлуатаційний,
морально/вольовий,
морально/етичний,
національно/культурний,
національно/мовний,
писемно/мовний,
письмо/книжний,
південно/американський,
принципово/новий,
природничо/історичний,
природничо/науковий,
рекламно/видавничий,
рекламно/інформаційний,
ремонтно/експлуатаційний,
соціально/корисний,
соціально/культурний,
соціально/небезпечний,
темно/коричневий,
темно/русявий,
темно/шкірий,

фізико/хімічний,
філософсько/ідеалістичний,

філософсько/літературний,
шлюбно/родинний.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

Двадцять чотири, п'ятсот дев'яносто сім, дві тисячі сто вісімдесят дев'ять, шістдесят три тисячі триста сорок шість, сто п'ятдесят дві тисячі дев'ятсот сімдесят три.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

без/вісти, від/даля, в/ручну, десь/то, за/темна, котрий/небудь, на/в/проти, на/певне, на/чисто, переді/мною, по/зрадницьки, право/руч, тоді/ж, що/весни.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)втономна (Р//р)еспубліка Крим, Версальський (М/м)ирний (Д/д)оговір 1919 р., (Г/г)етьманиця, (Д/д)ержавний (К/к)омітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, (К/к)нязівство Монако, (М/м)іністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків (Ч/ч)орнобильської катастрофи, (Н/н)ауковий збірник "Вісник (А/а)кадемії (П/п)равових (Н/н)аук", (П/п)окуття, (Р/р)еспубліка Еквадор, (Т/т)роїстий (С/с)оюз.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

безналічний розчот; винести благодарність; державний наказ; в залежності від підстав; ліквідація причин; обоюдна згода; по багатьом причинам; робота по сумісництву; при визначенні розходів по...; проживати по адресу; спори по питанню.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

У своїй діяльності поліція керується Конституцією України міжнародними договорами України згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України цим та іншими законами України актами Президента України та постановами Верховної Ради України прийнятими відповідно до Конституції та законів України актами Кабінету Міністрів України а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України іншими нормативно-правовими актами.

Поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань що належать до повноважень поліції.

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності коли особа яка його вчинила передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності але легковажно розраховувала на їх

відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків хоч повинна була і могла їх передбачити.

Тимчасове обмеження пересування особи та перенесення або перевезення речі негайно припиняється якщо немає необхідності здійснювати такий захід.

ВАРІАНТ №3

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *вал'юта, Слов'янськ, міжгір'я, зап'ясток, миш'яковий, об'їздити, поголів'я, варшав'янин, ад'юнкт, п'ятсотлітній, обов'язки, пов'язка, зв'язати.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

арт(е/и)лерист, атр(е/и)бут, з(е/и)нератор, кор(е/и)спондентський, пр(е/и)в(е/и)нтивний, р(е/и)візувати, р(е/и)гламент, рекр(е/и)ація, т(е/и)матичний, м(е/и)нтальний;

бе(з/с)глуздий, бе(з/с)корисл(и/е)вий, бе(з/с)порадний, бе(з/с)строковий, ві(д/т)говорити, ві(д/т)почивальник, ві(д/т)тиск, (з/с)жовклий, (з/с)курити, ро(з/с)ганяти, ро(з/с)колений, ро(з/с)пускати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Бозов, Братоев, Бирюков, Włodkiewicz, Wołosz, Wojtaszek, Taylor, Anderson, Thomas, Jackson.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Костенко Юрій Миколайович, Коляда Лариса Петрівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

аванпост, амперметр, Амстердам, блок (піднімальний механізм), блок (об'єднання), виліт, вилом, вогнемет, водопровід, графіт, грим, диплом, директорат, екстернат, екстракт, запис, запит, камінь (маса, матеріал), камінь (один шматок), коридор, корпус (тулуб), корпус (військз'єднання), мандат, маневр, манеж, натиск, натовп, натяк, парад, парадокс, паралелізм, побут, повтор, погляд, призовник, приїзд, прийом, пункт (населений), пуск, пустир, розпорядок, розпродаж, розпуск, сніг, снігопад, сніданок, темп, тендер, тунель, тупіт, фах, фахівець, чисельник, чоловік.

6. Запишіть правильно складні іменники:

авто/клуб,

авто/код,

авто/лісо/воз,

гамма/апарат,

гамма/метод,

гекто/ват,

житло/площа,

загально/вживаність, лист/замовлення,

лінгво/країно/знавство,

марш/кидок,

марш/маневр,

мілі/метр,

міні/модель,

нейро/кібернетика,

нейро/психологія,

пів/року,

пів/фінал,

природо/знавець,

само/контроль,

само/оборона,

спів/працівник,

спів/розмовник,

телефон/автомат,

теле/центр,

тепло/постачання,

фото/реактив.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

аварійно/небезпечний,

аварійно/ремонтний,

авіаційно/спортивний,

біло/матовий,

біло/синьо/червоний,

біло/церківський,

вільно/найманій,

вітро/захисний,

вітро/непроникний, грошево/кредитний,

грунтово/рослинний,

житлово/орендний,

житлово/побутовий,

житлово/санітарний,

книжно/писемний, командно/керівний,

командно/контрольний,

лікувально/хірургічний,

літно/посадочний,

лічильно/обчислювальний,

морально/нестійкий,

морально/побутовий,

морально/політичний,

національно/патріотичний,

національно/політичний,

8. Провідмініайте кількісні числівники:

П'ятдесят три, двісті вісімдесят дев'ять, вісім тисяч сімсот п'ять, тридцять шість тисяч триста дев'яносто один, чотириста вісімдесят три тисячі дев'ятсот двадцять сім.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

без/кінця/краю, від/коли, все/ж, де/таки, з/близька, куди/небудь, на/глухо, на/певно, на/швидку/руч, перед/усім, по/іншому, про/запас, тоді/то, що/вечора.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)нтана, (В/в)ерховний (С/с)уд України, (Г/г)олова (В/в)иконавчого комітету місцевої (Р/р)ади, (Д/д)ержавний (К/к)омітет України у справах релігій, (К/к)оролівство Бельгія, (М/м)іністерство (О/о)борони України, народи (П/п)івночі, (П/п)окрова, (Р/р)еспубліка Ісландія, (Т/т)имчасовий (У/у)ряд.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

безпечно віднести до...; видано для представлення в...; діюче законодавство; збитки, нанесені підприємству; мотивований відказ; об'являти прийом; по всім питанням; заступник по фінансовій діяльності; предоставити матеріали; просьба про звільнення; спори по контракту.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Чинні міжнародні договори згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України є частиною національного законодавства України.

Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей та має обов'язки перед суспільством в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права відповідно до якого людина її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини гарантованих Конституцією та законами України а також міжнародними договорами України згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і сприяє їх реалізації.

У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі службових транспортних засобах монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку а також використовувати інформацію отриману із автоматичної фото- і відеотехніки що знаходиться в чужому володінні.

ВАРІАНТ №4

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: зв'язок, вар/яг, солов/їний, об/їхати, між/ядерний, одерев/янілий, полив/яний, здоров/я, ад/юнктський, мось/є, Подніпров/я, верф/яний, п/ять.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

арт(е/и)лерія, банд(е/и)тизм, екз(е/и)куція, кор(е/и)спонденція, м(е/и)нтальність, поп(е/и)редження, пр(е/и)валювати, р(е/и)гламентувати, р(е/и)зультативний, рекр(е/и)аційний;

бе(з/с)головий, бе(з/с)корисний, бе(з/с)порядки, бе(з/с)структурний, ві(д/т)гул, ві(д/т)правка, ві(д/т)тік, (з/с)селити, (з/с)плачувати, ро(з/с)гин, ро(з/с)комплектувати, ро(з/с)пущений.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Бучков, Велчев, Завадовски, Wojciechowski, Wołosz, Dembowski, White, Harris, Martin, Thompson.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Федоренко Степан Савич, Сирота Ніна Андріївна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

аванс, Амур (річка), амур, борг, бортжурнал, вимисел, вимпел, вокзал, волейбол, грип, гриф, дисидент, диск, елеватор, електроністоlet, заповіт, запуск, Канів, каньйон, кортеж, космодром, космос, Манчестер (місто), манчестер

(тканина), марафон, негатив, недолік, недопалок, параліч, параметр, парашутизм, погон, погром, податок, приказ, приклад (зразок; окремий випадок), приклад (рушниця), путч, радіус, район, розрахунок, розріз, розряд, собор, сон, союз, теніс, терикон, тур (тварина), тур (у танці, грі), федералізм, фейлетон, Чорнобиль, ютуб.

6. Запишіть правильно складні іменники:

авто/любитель, авто/термо/цистерна,
гамма/промені,
гамма/частинки,
гаупт/вахта,
загально/зрозумілість,
загально/доступність,
лінгво/психологія,
лінгво/стилістика,
масло/завод,
масло/провід,
міні/модель,
міні/платформа,
нейро/хірургія,
нетто/баланс,

пів/хвилини,
пів/ціни,
природо/користування,
природо/знавство,
прем'єр/міністр,
само/поміч,
само/страхування,
спорт/інвентар,
спорт/майданчик,
тепло/випромінювання,
тепло/електро/централь,
фото/репортаж.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

авіаційно/хімічний,
багато/складовий,
біло/червоний,
боле/заспокійливий,
будівельно/архітектурний,
військово/поліцейський,
владно/організаційний, внутрі/атомний,
гостро/дефіцитний,
грунто/забірний,
давньо/верхньо/німецький,
дактило/скопичний,
життєво/необхідний,
журнально/газетний,
командно/особистий,
комунально/житловий,
ліво/бічний,
логіко/комунікативний,
людино/подібний, молочно/консервний,
морально/правовий, морально/стійкий,
нафто/промисловий,
національно/специфічний,

національно/територіальний,
нервово/збуджений,
оперативно-розшуковий,
пів/добовий,
північно/американський,
підсобно/господарський,
природно/кліматичний,
природо/знавчий,
проблемно/тематичний,
ремонтно/профілактичний,
соціал/патріотичний,
соціально/психологічний,
соціально/свідомий,
спирто/горілчаний,
тактико/стройовий,
танко/ремонтний,
тепло/жовтий,
тепло/звуко/ізоляційний,
фінансово/кредитний,
шести/кілометровий,
широко/розповсюджений,
шлюбо/розлучний.

8. Провідмініяйте кількісні числівники:

П'ятдесят девять, вісімсот тридцять два, шість тисяч сімсот сорок два, шістдесят сім тисяч чотириста вісімдесят три, дев'ятсот двадцять сім тисяч вісімсот двадцять девять.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

без/перестанку, від/недавня, все/одно, де/факто, з/вечора, куди/сь, на/голо, на/перебій, на/шкоду, після/завтра, поки/що, по/правді, раз/за/разом, тоді/як.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)дміністрація (П/п)резидента України, (В/в)аршавський (Д/д)оговір 1955 р., (Г/г)олова районної (Р/р)ади, (Д/д)ержавний (К/к)омітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, (К/к)одекс України про адміністративні правопорушення, (М/м)іністерство освіти і науки України, (Н/н)ародний (Р/р)ух України, (П/п)етрівка, (Р/р)еспубліка Індія, (Т/т)овариство об'єднаних (У/у)країнських канадців.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

безплатно виправити; виписка із...; для предоставлення звертатися у відповідну організацію; назначити на посаду; оговорені строки; по питаннях...; повноваження по найму; предоставити допомогу; пункт назначення; срок дії.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси кольору шкіри політичних релігійних та інших переконань статі етнічного та соціального походження майнового стану місця проживання за мовною або іншими ознаками.

Накази розпорядження та доручення вищих органів керівників посадових та службових осіб службова політична економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Укладення міжнародних договорів які суперечать Конституції України можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Держава гарантує свободу політичної діяльності не забороненої Конституцією і законами України.

Про місце перебування особи затриманої за вчинення адміністративного правопорушення негайно повідомляються її родичі а на її прохання також власник відповідного підприємства установи організації або уповноважений ним орган.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу давати пояснення оскаржувати дії поліцейського негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

ВАРІАНТ №5

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *сором/язливий, з'єднаний, верхів/я, зв'язний, м'юзик-хол, одно/ярусний, вестиб/юль, Подністров/я, ад/юдикація, олов'яний, полум/я, між/ярусний, Рейк/явік.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

архіп(е/и)лаг, екз(е/и)ст(е/и)нціалізм, кор(е/и)гований, потр(е/и)бувати, пр(е/и)стиж, р(е/и)жимний, репр(е/и)зентативний, сув(е/и)ренітет, ц(е/и)нзура, юр(е/и)сдикція;

бе(з/с)голосий, бе(з/с)коштовний, бе(з/с)пос(и/е)редній, бе(з/с)ступінчатий, ві(д/т)живати, ві(д/т)працювати, ві(д/т)тиснути, (з/с)сипати, (з/с)пливти, розгін, ро(з/с)конс(и/е)рвований, ро(з/с)садити.

3. Перекладіть українською мовою іноземні прізвища:

Витков, Галчев, Мацев, Długosz, Dudek, Песков, Jełowicki, Garcia, Martinez, Robinson.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Стасько Валентин Петрович, Ужвій Ліна Костянтинівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

авантюризм, аналіз, аналог, Бостон (місто), бостон (тканина; гра, танець), винахід, винахідник, вплив, втікач, громадянин, гросмейстер, дисонанс, диспансер, елемент, епізод, заряд, засіб, імейл, капот, костюл, котедж, котлован, Маріуполь, маркетинг, мармур, нерест, нікотин, Ніл, Париж, паритет, парк, подвиг, подих, поєдинок, прикус, прилавок, прилив, райфінвідділ, райцентр, ранг, розстріл, розтин, розум, спалах, спектр, спирт, термін (слово), термін (строк), туризм, турнір, фемінізм, феномен, шанс, шантаж.

6. Запишіть правильно складні іменники:

авто/мобіле/будування,

агро/лісо/меліорація,

авіа/бензин,

авіа/десант,

гамма/випромінювання,

гектоват/година,

геліо/станція,

загально/вживаність,

загально/обов'язковість,

лісо/винищування,

лісо/відновлення,

математик/програміст, мати/героїня,

міні/стадіон,

міністр/президент,

нетто/вага,

норд/вест,

під/комітет,

під/наряд,

прес/конференція,

програма/диспетчер,

само/стріл,

само/управління,

спортсмен/розрядник,

старшо/класник,

термо/генератор,

фото/синтез.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

австро/угорський,

автобіографічно/меморіальний,

багато/томний,

буксирно/аварійний,

бюджетно/фінансовий,

вагоно/ремонтний,

*внутрішньо/властивий,
господарсько/адміністративний,
грошево/речовий,
далеко/бійний,
двадцяти/поверховий,
загально/вживаний,
електро/вимірювальний,
комунально/побутовий,
конкретно/історичний,
конкретно/розглянутий,
культурно/масовий,
максимально/близький, мало/активний,
молочно/білий,
моторно/технічний, науково/технічний,
нафто/видобувний,
нервово/паралітичний, нервово/хворий,
низько/продуктивний,
парково/господарський,
пізнавально/виховний,*

*піхотно/десантний,
приватно/правовий,
природо/охоронний,
проблемно/орієнтований,
ресорно/пружинний,
реферативно/бібліографічний,
рибо/промисловий,
соціал/шовіністичний,
соціально/демографічний,
спирто/очищувальний,
споживчо/трудоий,
спортивно/гімнастичний,
тепло/морозо/стійкий,
тепло/стійкий,
територіально/виробничий,
філософсько/публіцистичний,
фінансово/страховий,
формально/логічний,
штатно/фінансовий.*

8. Провідмініяйте кількісні числівники:

*вісімдесят, шістсот п'ятдесят сім, п'ять тисяч чотириста тридцять два,
двадцять три тисячі сто шістдесят дев'ять, триста дев'яносто дві тисячі
вісімсот сорок шість.*

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

*без/перестану, від/низу, в/серйоз, де/хто, з/висока, ледве/ледве, на/гора,
на/повал, на/щастя, після/того/як, по/конкурсу, по/праву, раз/по/раз,
тому/таки.*

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

*(А/а)кадемія (П/п)равових (Н/н)аук України, (В/в)елика (В/в)ітчизняна війна,
(Г/г)олова обласної (Р/р)ади, (Д/д)ержавний (К/к)омітет лісового
господарства України, (К/к)одекси України, (М/м)іністерство охорони
здоров'я України, (Н/н)ародний депутат України, (П/п)олісся, (Р/р)еспубліка
Кіпр, (У/у)кази (П/п)резидента України.*

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

*брачні відношення; виплата штрафу; діяти на основі; звернутися по адресу;
назначити пенсію; органи самоуправління; по домовленості; серйозне
відношення до роботи, предоставити можливість, на протязі, срок поставки.*

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

*Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та
органів місцевого самоврядування а також громадськості про свою діяльність
у сфері охорони та захисту прав і свобод людини протидії злочинності
забезпечення публічної безпеки і порядку.*

Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку визначених законом.

На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань не передбачених законом.

Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя крім випадків передбачених Конституцією України.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування громадські організації трудові колективи розробляють і здійснюють заходи спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням виявлення й усунення причин та умов які сприяють їх вчиненню на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни суворого додержання законів України.

Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі незалежно від того чи заборонені вони в обігу.

ВАРІАНТ №6

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *спільнослов'янський, В'єтнам, з'єднувач, М'юнхен, окам'яніння, ад'юнктура, Помор'я, зів'ялий, взаємозв'язаний, пом'якшення, остров'янин, м'яз, Рів'єра.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

бе(с/з)пр(е/и)ц(е/и)дентний, експ(е/и)дитор, канд(е/и)дат, кор(е/и)гувати, пр(е/и)дметний, пр(е/и)стижний, репр(е/и)зентаб(е/и)льний, р(е/и)ц(е/и)нзувати, сув(е/и)ренний, юр(е/и)сд(е/и)кційний;

бе(з/с)господарний, бе(з/с)кровний, бе(з/с)правний, бе(з/с)сумнівний, ві(д/т)казаний, ві(д/т)пустка, ві(д/т)тягти, (з/с)сихати, (з/с)повідати, ро(з/с)глядати, ро(з/с)копаний, ро(з/с)с(и/е)кретити.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Генчев, Гилев, Григорьев, Żółtowski, Zaremba, Zajaczkowski, Clark, Rodriguez, Lewis, Lee.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Діброва Павло Юхимович, Сташинська Ореста Яківна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автомобілодром, анальгін, ангар, брак, браслет, випадок, випар, вульгаризм, вхід, губернатор, гуманізм, дисплей, дитбудинок, ескадрон, ескорт, засув, затвор, карбід, карбованець, кошт, кошторис, крадіж, Марсель, мари, маршрут, нокаут, номер, номінал, паркет, парламент, парламентаризм, позивач, позитив, позитрон, приліт, примірник, примус (прилад), рапорт, раритет, раунд, розхід, розчерк, розчин, список, спікер, спіритизм, термос, терор, тютюн, тягар, фейсбук, фізорг, шар, шаріат.

6. Запишіть правильно складні іменники:

авіа/конструктор,

генерал/ад'ютант,

авіа/полк,

аеро/вокзал,

генерал/аудитор,
генерал/губернаторство,
загально/приступність,
закон/декрет,
лісо/впорядкування, лісо/експлуатація,
матч/реваниш,
матч/турнір,
міністр/резидент,
міні/фактор,
норд/ост,
Нью/Йорк,
підполковник/інженер,

під/розділ,
програма/максимум,
програма/мінімум,
санаторій/профілакторій,
світло/випромінювання,
стерео/екран,
стерео/ефект,
термо/ізоляція,
термо/компресор,
тех/нагляд,
функція/мінімум.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

авто/електронний,
автоматно/кулеметний,
автомобільно/дорожній,
багато/людний,
важко/виховуваний,
валютно/фінансовий,
вантажно/розвантажувальний,
внутрішньо/державний,
водо/господарський,
господарсько/виробничий,
двадцяти/годинний,
загально/відомий,
загально/встановлений,
електронно/вимірювальний,
конкурентно/спроможний,
конституційно/монархічний,
мало/алкогольний,
мало/вивчений, мульти/функціональний,
навігаційно/обчислювальний,
навколо/планетний,
національно/етнічний,
обернено/пропорційний,

об'єктивно/зумовлений,
об'єктивно/необхідний,
планово/диспетчерський,
планово/економічний,
приватно/підприємницький,
програмно/інформаційний,
революційно/визвольний,
рибо/торговельний,
римсько/католицький,
рівно/віддалений,
службово/допоміжний,
сніго/захисний,
соціально/економічний,
спортивно/масовий,
суспільно/небезпечний,
східно/німецький,
територіально/галузевий,
формально/типологічний,
фото/магніто/електричний,
фото/телевізійний,
чотири/рядний,
штучно/підвищений.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

двадцять сім, сімсот сорок шість, вісім тисяч дев'ятсот п'ятдесят три,
тридцять п'ять тисяч двісті шістдесят один, вісімсот п'ятнадцять тисяч
чотириста сімдесят сім.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

бозна/де, від/нині, все/таки, де/юре, звідки/небудь, ледь/ледь, на/готові,
на/поготові, на/яву, пліч/о/пліч, по/рівну, раз/у/раз, тому/то, що/півгодини.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)кадемія (З/з)бройних (С/с)ил України, (В/в)еликдень, (Г/г)оловне контрольо-ревізійне (У/у)правління України, (Д/д)ержавний (К/к)омітет молодіжної політики, спорту і туризму України, (К/к)онституційний (С/с)уд України, (М/м)іністерство праці та соціальної політики України, (Н/н)овий (Р/р)ік, (П/п)ричорномор'я, (Р/р)еспубліка Колумбія, Уманська міська (Р/р)ада.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:
бувши директор; випускаюча продукція; договір про житловий найм; зв'язаний з...; заключити договір; на основі контракта; по заказу; послідує діяльність; надати права; раніше проживавши; строком на ... роки.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень а також використовувати службові повноваження у політичних цілях.

Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом.

Утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України зміну конституційного ладу насильницьким шляхом порушення суверенітету і територіальної цілісності держави підірив її безпеки незаконне захоплення державної влади пропаганду війни насильства на розпалювання міжетнічної расової релігійної ворожнечі посягання на права і свободи людини здоров'я населення забороняються.

Інтереси особи яка притягається до адміністративної відповідальності і потерпілого які є неповнолітніми або особами що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про адміністративні правопорушення мають право представляти їх законні представники (батьки усиновителі опікуни піклувальники).

Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

ВАРІАНТ №7

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф:
старослов'янськ, пом'якшити, взгир'я, з'їзд, м'язистий, пам'ятати, зм'якшення, Мін'юст, в'єтнамець, православ'я, м'який, пан'слов'янський, розв'язок.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

*вел(е/и)людний, губ(е/и)рнатор, експ(е/и)р(е/и)мент, екстр(е/и)мальний,
канд(е/и)датський, кр(е/и)міналістичний, пр(е/и)амбула,
репр(е/и)з(е/и)нтований, пр(е/и)д'явити, проком(е/и)нтувати;*

бе(з/с)готівковий,   бе(з/с)культурний,   бе(з/с)пр(и/е)дметний,
бе(з/с)суп(и/е)речний,   ві(д/т)качати,   ві(д/т)пускати,   ві(д/т)формувати,
(з/с)сікати, (з/с)повільняти, ро(з/с)голос, ро(з/с)корковувати, ро(з/с)селення.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Гюлев, Данев, Делов, Zyblikiewicz, Golski, Ignatowski, Walker, Hall, Allen, King.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Русин Петро Тарасович, Савчин Надія Марківна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автомобілоклубу, анекдот, анонс, Брест, Брістоль, виріст, виробіток, вчинок, вчитель, гул, гурток, діагноз, діаметр, етап, етнос, захисник, захист, карбюратор, картон, край, Краків, крам, масив, маскхалат, маслозавод, нотаріат, нотаріус, нуль, пароль, партер, патент, позов, поїзд, показ, примус (дія), принцип, припис, раціон, раціоналізм, реактив, розшук, ромб, Ростов, спогад, споживач, сполох, тероризм, тестер, угон, удар, фіксаж, філіал, шашилик, шедевр.

6. Запишіть правильно складні іменники:

аеро/електро/розвідування,

аеро/фото/знімання,

академік/секретар,

генерал/майор,

генерал/полковник,

законо/порушник,

законо/проект,

лісо/завод,

лісо/заготівля,

машина/автомат,

машино/година,

мега/ват,

міні/фотоапарат,

міні/футбол,

обер/майстер,

обер/офіцер,

пілот/інструктор,

пілот/монтажник,

проти/ракета,

проти/угін,

світло/звуко/панорама,

світло/розсіювання,

стерео/звук,

стерео/проектор,

термо/обробка,

термо/регулятор,

хімік/транспортник.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

автомобільно/залізничний,

багато/мільйонний, взаємно/зворотний,

взаємно/ізолюваний,

вибухо/ударний,

військово/патріотичний,

вогне/небезпечний,

водно/повітряний,

дво/денний,

дво/камерний,

загально/доступний,

експресивно/емоційно/оцінний,

ідейно/виховний,

квазі/стаціонарний,

конструктивно/експлуатаційний

,

конструкторсько/технологічний,

легко/прохідний,

мало/габаритний,

мало/ефективний,

молочно/м'ясний,

навчально/виховний,

науково/популярний,

обліково/економічний,

обмежено/придатний,

планово/обліковий,

планово/організаційний,
політико/економічний,
приватно/власницький,
прогресивно/відрядний,
прогресивно/настроєний,
рівномірно/прискорений,
рівномірно/розділений, рівно/правний,
семи/поверховий,
сорока/градусний, срібло/плавильний,
стале/ливарний,

судово/технічний,
термо/вимірювальний,
терористично/диверсійний,
ультра/коротко/хвильовий,
фруктово/ягідний,
функціонально/мовний,
хіміко/терапевтичний,
широко/вживаний,
шумо/вимірювальний.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

двадцять, п'ятсот сімдесят вісім, дев'ять тисяч сто сорок шість, тридцять сім тисяч чотириста вісімдесят один, сімсот сімдесят п'ять тисяч вісімсот тридцять два.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

бозна/хто, від/разу, в/сліпу, до/відома, з/відома, мало/помалу, на/далі, на/помацки, не/в/довзі, по/батькові, по/латинськи, по/різному, рано/вранці, у/вечері.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)кадемія (С/с)лужби (Б/б)езпеки України, (В/в)еликий (П/п)іст, (Г/г)оловне (У/у)правління (Д/д)ержавної служби України, (Д/д)ержавний (К/к)омітет промислової політики України, (К/к)онституція України, (М/м)іністерство транспорту України, (О/о)рганізація (О/о)б'єднаних (Н/н)ацій, (П/п)останова (К/к)абінету (М/м)іністрів України, (Р/р)еспубліка Куба, (У/у)країнська (Р/р)еспубліканська партія.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

бути наміреним; виразити благодарність; докладна записка; за виключенням питань; налічні гроші; оплата налічкою; по закону; поставщик зобов'язується; предоставлені льготи; регулювати взаємовідношення; стає діючим з...

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини юридичних осіб інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба а також робота чи служба яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи що забезпечують діяльність керівника поліції а також виконання покладених на поліцію завдань.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол в якому зазначаються місце дата і точний час застосування поліцейського заходу підстави застосування опис вилученої зброї чи інших предметів клопотання заяви чи скарги особи якщо такі надходили наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

ВАРІАНТ №8

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: старослов/янський, зобов'язаний, ви/їзд, пом'якшувати, знічев'я, м'якоть, пам'ятний, ад'ютант, праслов/янський, м'ясний, пан/японський, від'їжджати, розв'язувати.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

вет(е/и)ран, експ(е/и)рטיза, екст(е/и)рнат, ком(е/и)нтар, кр(е/и)мінологія, пер(е/и)нес(е/и)ння, пр(е/и)дставник, респ(е/и)ктаб(е/и)льний, структур(е/и)зація, ф(е/и)номен;

бе(з/с)грамотний, бе(з/с)пардонний, бе(з/с)пр(и/е)тензійний, бе(з/с)сюжетний, ві(д/т)кидати, ві(д/т)прошувати, ві(д/т)хилений, (з/с)скакувати, (з/с)поглядати, ро(з/с)горітися, ро(з/с)кочувати, ро(з/с)ставляти.

3. Перекладіть українською мовою іноземні прізвища:

Джоров, Динчев, Дрянов, Kalinowicz, Kamińska, Kwolek, Wright, Lopez, Hill, Scott.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Кузьмич Микола Андрійович, Боженко Валентина Ігорівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автополігон, антибіотик, антивірус, броньовик, бруд, вирок (судова ухвала), витяг, габарит, Галич, ґрунт, Дамаск, Дніпрогес, Дніпропетровськ, етноцентризм, ешелон, захід, заявник, карцер, католог, крах, кредит, Кременчук, масштаб, матеріал, матч, обвал, обгін, обеліск, патріархат, патріотизм, патронат, поліс, полісмен, політ, приплив, приріст, присілок, реактор, реалізм, реванш, ротмістр, рубін (окремий кристал), рубін (речовина), сполучник, спорт, спортзал, технікум, техогляд, Ужгород, Узбекистан, фінал, фінвідділ, шелест, шепіт.

6. Запишіть правильно складні іменники:

альбом/буклет,

альма/матер,

альфа/проміння,

генерал/лейтенант,

генерал/прокурор,

греко/католик,

гетеро/сфера,

залізо/бетон,

залізо/цемент,

лісо/зберігання,

лісо/експорт,

машино/день,

машино/приладо/будування,

міста/побратими,

місто/будування, обер/поліцейстер,
обер/прокурор,
пістолет/кулемет,
пістолет/розпилювач,
псевдо/наука,
псевдо/теорія,

світо/сприймання,
секретар/координатор,
стерео/фільм,
стоп/кран,
технік/архітектор,
хлібозавод/автомат.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

автомобіль/цистерна,
агітаційно/масовий,
аграрно/індустріальний,
багато/поверховий,
взаємно/перпендикулярний,
взаємо/зумовлений,
високо/авторитетний,
внутрішньо/відомчий,
водно/спортивний, воєнно/історичний,
дерево/обробний,
державно/адміністративний,
диверсійно/терористичний,
загально/європейський,
загально/зрозумілий,
контрольно/вимірювальний,
контрольно/інформаційний,
мало/зрозумілий,
мало/каліберний,
матеріально/економічний,
матеріально/побутовий,
навчально/консультаційний,
навчально/науково/виробничий,
напів/забутий,

оборонно/масовий,
оборонно/наступальний,
планово/проектний,
планово/фінансовий,
повітряно/морський,
проектно/розвідувальний,
проектно/технологічний,
проти/піхотний,
професійно/трудоий,
різно/масштабний,
різно/складовий,
світло/коричневий,
стале/прокатний,
старо/давній,
судово/адміністративний,
техніко/економічний,
техніко/експлуатаційний,
торговельно/фінансовий,
хвилясто/променевий,
хіміко/механічний,
юридично/владний.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

тридцять п'ять, шістсот сімдесят дев'ять, сім тисяч вісімсот тринадцять,
сорок чотири тисячі двісті шістдесят один, п'ятсот дев'яносто шість тисяч
триста сімдесят два.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

бозна/що, від/сьогодні, в/супереч, до/вподоби, звіку/правіку, мимо/волі,
на/даремне, на/поруки, по/білоруському, по/латині, по/родинному, рано/рано,
у/літку, який/небудь.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)кадемія (П/п)रिकордонних (В/в)ійськ України імені Богдана Хмельницького,
(В/в)елике князівство (Л/л)итовське, (Г/г)ора Говерла, (Д/д)ержавний
(К/к)омітет України у справах ветеранів, (К/к)оординаційна (Р/р)ада з питань
державної служби при (П/п)резидентові України, (М/м)іністерство фінансів

України, (О/о)рганізація (П/п)івнічноатлантичного (Д/д)оговору, (П/п)алата міжнародного правосуддя (Л/л)іги (Н/н)ацій, (Р/р)еспубліка Перу, (У/у)країнська (А/а)кадемія державного управління при (П/п)резидентів України.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти: *бути не вправі; відпуск позачерговий; документ, що поступив; заключити контракт; наложити стягнення; оплатити понесені розходи; по ініціативі; поступати в розпорядження; предоставити уцінку; реєстраційний список; считати таке положення...*

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Територіальні органи поліції утворюються як юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим областях містах Києві та Севастополі районах містах районах у містах та як міжрегіональні територіальні органи у межах граничної чисельності поліції і коштів визначених на її утримання.

Поліцейським є громадянин України який склав Присягу поліцейського проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах одержаних незаконним шляхом а також на припущеннях.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду завдану безпідставним засудженням.

У розгляді справи про адміністративне правопорушення можуть брати участь адвокат інший фахівець у галузі права який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

ВАРІАНТ №9

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *суб/єкт від/ємник, парф/янин, зобов'язання, м/якуш, пам'ятник, від/їзд, пред/явити, ад/ютантський, прем/єр, м'ясозаготівля, з'явитися, розіп'ятий.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

дет(е/и)ктив, енци(е/и)клопедія, л(е/и)галізація, пер(е/и)дмова, пр(е/и)дставництво, пр(е/и)з(е/и)нтаб(е/и)льний, прот(е/и)стувати, р(е/и)спубліка, характ(е/и)ристика, ч(е/и)сельний;

бе(з/с)грошевий, бе(з/с)партійний, бе(з/с)прибутковий, бе(з/с)тактний, ві(д/т)кликати, ві(д/т)селити, ві(д/т)хід, (з/с)сковзнутися, (з/с)повіщати, ро(з/с)гортати, ро(з/с)креслити, ро(з/с)судливий.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Желязков, Живков, Ивчев, Kowalik, Kowalczyk, Konarski, Green, Adams, Baker, Gonzalez.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Біленко Леся Дмитрівна, Іванченко Василь Микитович.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автопробіг, антрацит (вугілля), Антрацит (місто), брукхт, буксир, висновок, виступ, галстук, гандбол, датчик, дах, Дністер, догляд, Єнісей, єпископ, Збараж, збіг, квадрат, квиток, кремій (мінерал), кремій (шматок), крик, медальйон, медінститут, медогляд, обіг (грошовий), обігрів, обід, патронник, патронташ, патруль, політогляд, поліцай, полк, прислівник, пристав, пристрій, регрес, регулятор, редуктор, рукопис, руль, рух, спосіб, спринт, Ставрополь, тиждень, тижневик, указ, українець, фініш, флакон, шериф, шерхіт.

6. Запишіть правильно складні іменники:

альфа/радіоактивність,

альфа/частинки,

ампер/година,

гігават/година,

гідро/споруда,

гіпер/заряд,

заявка/програма,

земле/користування,

зюйд/ост,

лісо/матеріал,

лісо/парк,

мега/ват/година,

місто/герой,

місто/держава,

обер/секретар,

оригінал/макет,

план/екран,

плащ/дощовик,

психо/аналіз,

психо/лінгвістика,

семи/борство,

скло/залізо/бетон,

стоп/сигнал,

судо/устрій,

технік/механік/конструктор,

технік/оператор,

хлібо/закупівля.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

автомобільно/тракторний,

аграрно/промисловий,

аграрно/сировинний, агресивно/стійкий,

адміністративно/правовий,

вибухо/небезпечний,

вибухо/подібний,

високо/поважний, водо/забезпеченість,

водо/лікувальний,

державно/монополістичний,

державно/правовий,

десяти/гранний,

загально/інститутський,

загально/корисний,

контрольно/обліковий,

контрольно/пропускний,

кредитно/фінансовий,

мало/людний,

мало/обґрунтований,

машинно/інформаційний,

навчально/науково/технічний,

навчально/педагогічний,

напів/кваліфікований,

оборонно/здатний,

оборонно/спроможний,

овоче/заготівельний,

організаційно/економічний,

плодово/виноградний,

повітро/непроникний,

помірно/континентальний,

промене/подібний,

промислово/геологічний,

промислово/експериментальний,

розрахунково/грошовий,

розрахунково/касовий,

старо/режимний,

*старо/церковно/слов'янський,
судово/прокурорський,
техніко/естетичний,
техніко/технологічний,
тисячо/кілометровий,*

*фруктово/овочевий,
хіміко/спектральний,
хіміко/технологічний,
ядерно/енергетичний.*

8. Провідмініайте кількісні числівники:

п'ятнадцять, сімсот шістдесят три, дев'ять тисяч вісімсот двадцять чотири, сорок шість тисяч двісті п'ятдесят один, чотириста вісімдесят тисяч триста сімдесят п'ять.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

бозна/як, від/тепер, в/три/дешева, з/гарячу, з/деким, мовби/то, на/даремно, на/право, не/до/ладу, по/білоруськи, по/людському, по/совісті, рік/у/рік, у/міру.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)кадемія (М/м)іжнародного права, (Г/г)ромадянська війна, (Д/д)ержавний (К/к)омітет у справах охорони (Д/д)ержавного кордону України, (Г/г)етьманщина, країни (З/з)аходу, (М/м)іністерство юстиції України, (О/о)рганізація (У/у)країнських (Н/н)аціоналістів (ОУН), (П/п)енсійний (Ф/ф)онд України, (Р/р)еспубліка Філіппіни, (У/у)країнська (Н/н)ародна (Р/р)еспубліка.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

виключне право; відпуск учбовий; дольова власність; здати іспит; наложенний платіж; оприходувати товар; по контракту; потерпівши сторона; представлені матеріали; рішачий голос; зі сторони.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейський на всій території України незалежно від посади яку він займає місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події що загрожують особистій чи публічній безпеці або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей надання допомоги особам які її потребують і повідомити про це найближчий орган поліції.

Підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України що затверджується законом.

Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені крім випадків передбачених Конституцією України.

Конфіскація предмета який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів опікунів піклувальників орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

ВАРІАНТ №10

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: суб'ядерний, перев'язний, від'їхати, зобов'язати, м'ясокомбінат, пам'ять, ар'єргард, з'ясовувати, Приазов'я, вим'ятий, пред'являти, м'ята, роз'єднати.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

вин(е/и)кнення, дет(е/и)ктивний, екстр(е/и)міст, маніф(е/и)стація, нел(е/и)гальний, пр(е/и)зент, пр(е/и)зидія, прод(е/и)монструвати, р(е/и)сурси, суп(е/и)речливий;

бе(з/с)законний, бе(з/с)паспортний, бе(з/с)принц(и/е)повий, бе(з/с)тарифний, ві(д/т)клик, ві(д/т)сік, ві(д/т)ходити, (з/с)совувати, (з/с)пож(и/е)вати, ро(з/с)грабований, ро(з/с)криття, ро(з/с)зташовувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Йовов, Кавлаков, Картаджиев, Korytowski, Krawiec, Krause, Nelson, Carter, Mitchell, Roberts.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Лобода Сергій Дмитрович, Швець Софія Василівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автореферат, арбітраж, апарат, буліжник (один камінь), буліжник (матеріал), витік, витіок, гараж, гардероб, двійник, двотомник, договір, дозвіл, єпископат, Єреван, збір (гербовий), Збруч, кворум, Київ, Крим, криміналіст, критерій, медперсонал, медпункт, медсанбат, обком, облік, обліт, пафос, пацієнт, пейзаж, полон, поліцеймейстер, полковник, приступ, прогрес, присуд, реекспорт, режим, резерв, рятунок, рік, розвиток, Стамбул, стандарт, старт, тил, тир, українізм, укус, фланг, фонд, шилінг, шифр.

6. Запишіть правильно складні іменники:

ампер/секунда,

анти/ракета,

артилерист/інженер,

гіпо/динамія,

головно/командувач,

градо/начальник,

земле/користувач,

зустріч/семінар,

лісо/насадження,

лісо/комбінат,

мега/вольт,

мега/гери,

місто/мільйонер,

місто/республіка,

ощад/каса,

ощад/книжка,

плащ/намет,

плащ/палатка,

радикал/соціаліст,

радіатор/випромінювач,

слово/вживання,

слово/покажчик,

судо/чинство,

супер/автомобіль,

товаро/власник,

товаро/знавство,

хлібо/пекарня.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

агро/лісо/меліорація,
адміністративно/господарський,
адміністративно/командний,
англо/французький,
виконавчо/розпорядчий,
вимірювально/обчислювальний,
винно/горілчаний,
високо/радіоактивний, водо/охоронний,
водо/постачальний, воєнно/економічний,
десяти/денний,
дзеркально/відображений,
дзеркально/симетричний,
загально/культурний, загально/міський,
електронно/обчислювальний,
конусо/подібний,
кооперативно/будівельний,
кооперативно/житловий,
мало/розвинений, медико/географічний,
навчально/тренувальний,
наземно/повітряно/космічний,
напів/безробітний,

оборонно/спортивний,
овоче/переробний,
одно/атомний,
офіційно/діловий,
повітро/очисний,
повітряно/десантний,
промислово/розвинений,
промислово/фінансовий,
римсько/католицький,
розрахунково/платіжний,
санаторно/курортний,
статистико/економічний,
стендово/експериментальний,
стено/графічний,
судово/медичний,
тихо/океанський,
товарно/матеріальний,
транспортно/експедиційний,
хіміко/фармацевтичний,
хімічно/активний,
ядерно/реакторний.

8. Провідмініяйте кількісні числівники:

п'ятдесят сім, двісті сімдесят дев'ять, вісім тисяч шістсот чотирнадцять,
п'ятнадцять тисяч триста вісімдесят три, вісімсот тридцять чотири
тисячі сто шістдесят два.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/де, від/тоді, в/три/дорога, де/з/ким, з/давна, нав/випередки, над/вечір,
на/приз/воляще, не/до/речі, по/бойовому, по/людськи, по/справедливості,
рука/в/руку, у/нічию.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)кт проголошення (Н/н)езалежності України, (В/в)ища (А/а)тестаційна
комісія України (ВАК), (Д/д)алекий (С/с)хід, (Д/д)ержавний (К/к)омітет
стандартизації, метрології та сертифікації України, Краснодарський
(К/к)рай, (М/м)іжнародний суд (О/о)рганізації (О/о)б'єднаних (Н/н)ацій,
(О/о)рден князя Ярослава Мудрого, (П/п)ереяславська (Р/р)ада 1654 року,
(Р/р)еспубліка Чилі, (У/у)правління (Д/д)ержавної охорони України.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

у випадку досрочного вибуття; відповідач по справі; дольовий вклад; вносити
вклад; нанести ущерб; основа для...; по накладній; у його пользу; привести до
порушення; рішення по розглянутим питанням; у силу викладеного.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Держава відповідно до закону відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень.

Поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів.

Громадянам які потребують соціального захисту житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Закони та інші нормативно-правові акти що визначають права і обов'язки громадян не доведені до відома населення у порядку встановленому законом є нечинними.

Осіб які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу а в необхідних випадках для встановлення особи проведення медичного огляду з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання або на строк до десяти діб з санкції прокурора якщо правопорушники не мають документів що посвідчують їх особу.

Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

ВАРІАНТ №11

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *перев'язочна, сув'язь, в'їжджати, прив'язати, з'ясувати, приамудар/інський, ім'я, м'ясоторгівля, м'яч, передгір'я, роз/ємний, військовозобов'язаний, ар/єрцена.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

домовл(е/и)ності, ж(е/и)стикуляція, мар(е/и)хуана, пр(е/и)з(е/и)дент, пр(е/и)юд(е/и)ціальний, р(е/и)активний, р(е/и)ф(е/и)рендум, р(е/и)форма, п(е/и)ріодичний, ц(е/и)нтристський;

бе(з/с)зах(и/е)сний, бе(з/с)патентний, бе(з/с)пр(и/е)тульний, бе(з/с)т(и/е)рміновий, ві(д/т)колоти, ві(д/т)сікати, ві(д/т)чинений, (з/с)стр(и/е)бнути, (з/с)поживчий, ро(з/с)графити, ро(з/с)купити, ро(з/с)т(и/е)ражований.

3. Перекладіть українською мовою іношомовні прізвища:

Кардашев, Курчев, Комарски, Krzyszczanowski, Łagowski, Łazarewicz, Turner, Phillips, Campbell, Parker.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Коваль Микола Євгенович, Суховій Уляна Миколаївна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

авторитет (значення, вплив), арешт, аромат, бульвар, бульдог, виторг, вихід, гарнізон, генерал, дебітор, декалітр, дозор, документ, Єрусалим, єфрейтор, збут, звіробій (рослина), Кишинів, клан, крововилив, кровозамінник, крос (у спорті), меморандум, меморіал, метал, обман, обмін, обоз, Пекін, пентагон (п'ятикутник), Пентагон (у США), понеділок, понтон, попит, притулок, приятель, пріоритет, резонанс, реімпорт, рейд, саботаж, сад, салон, ствол, стенд, степ, тираж, Тібет, уламок, улов, фонтан, формат, шлагбаум, шлак.

6. Запишіть правильно складні іменники:

багато/борство,

багато/владдя,

бета/промені,

бета/частинки,

гра/конкурс,

грам/атом,

грам/запис,

зюйд/вест,

лісо/охорона,

лісо/повал,

мега/грам,

мега/метр,

місто/супутник,

місце/знаходження,

пакет/прес,

паливо/мастило/заправник,

плодо/переробка,

плодо/розсадник,

радіо/авто/штурман,

радіо/аеро/навігація,

слов'яно/фільство,

сніго/захист,

супер/маркет,

супер/модернізм,

товаро/обіг,

тонно/кілометр,

хлібо/сховище.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

адміністративно/дисциплінарний,

винно/червоний,

виправно/трудоий,

виробничо/навчальний,

високо/організований,

водно/транспортний,

воєнно/промисловий, державно/владний,

дзеркально/чистий,

диверсійно/шпигунський,

загально/народний,

загально/національний,

загально/обов'язковий,

координаційно/плановий,

копіювально/розмножувальний,

корабле/будівний,

кримінально/процесуальний,

мало/сприятливий,

масло/сиро/молочний,

матеріально/вигідний,

матеріально/виробничий,

напів/грамотний, науково/педагогічний,

одно/денний,

оперативно/стратегічний,

планово/розрахунковий,

повітряно/ракетний,

повно/значний,

промислово/торговельний,

просторово/часовий,

проти/громадський,

псевдо/демократичний,

професійно/технічний,

санітарно/пропускний,

світло/вимірювальний,

середньо/віковий,

сто/грамовий,

стрілецько/снайперський,

суб'єктивно/соціологічний,

товарно/пасажирський,

товаро/знавчий,

торговельно/економічний,

хімічно/чистий,

хлібо/булочний,

ядерно/фізичний.

хронікально/документальний,

8. Провідмініайте кількісні числівники:

двадцять вісім, п'ятсот сімдесят сім, дев'ять тисяч вісімсот тридцять шість, сімнадцять тисяч двісті шістдесят три, триста тридцять сім тисяч сто шістдесят чотири.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/коли, від/учора, в/унісон, до/завтра, з/далека, на/весні, на/добраніч, на/при/кінці, неждано/негадано, по/братерському, по/малу, по/суті, сам/на/сам, у/перебіжку.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)нтарктида, (В/в)ища (Р/р)ада юстиції, (Д/д)екларация про (Д/д)ержавний суверенітет, (Д/д)ержавний (К/к)омітет статистики України, (К/к)римінальний (К/к)одекс України, (М/м)іжнародна (А/а)соціация українців, (О/о)рден Богдана Хмельницького, (П/п)ерша (С/с)вітова війна, (У/у)ніверситет (К/к)ороля (Д/д)анила, (У/у)країнське (Т/т)овариство охорони пам'яток історії та культури.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

у випадку необхідності; від виплат уклоняється; досрочно відгрузити; засоби, націлені на...; наслідство получить; оснований на аналізі; по необхідності; у пользу заказчика; приложенний до договору; совокупний дохід; спеціаліст в області.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейський який виконує функції в цивільному одязі зобов'язаний мати при собі нагрудний знак передбачений цією частиною крім випадків коли наявність нагрудного знака перешкоджає проведенню негласної слідчої (розшукової) дії.

Вид спеціального засобу час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки що склалася характеру правопорушення і особи правопорушника.

У невідкладних випадках пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб які підозрюються у вчиненні злочину можливий інший встановлений законом порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи проведення в них огляду і обшуку.

Не допускається збирання зберігання використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди крім випадків визначених законом і лише в інтересах національної безпеки економічного добробуту та прав людини.

Особа яка вчинила правопорушення має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу які додаються до протоколу а також викласти мотиви свого відмовлення від його підписання.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу це сукупність пристроїв приладів і предметів спеціально виготовлених конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами

тимчасового (відворотного) ураження людини пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети що її оточують з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

ВАРІАНТ №12

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: сузір'я, нав'язувати, в'їзд, Приамур'я, карб'юратор, нав'ючений, перев'язувальний, бар'єр, кар'єр, прив'язувати, возз'єднання, переджнив'я, роз'їдати.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

г(е/и)нерал, дел(е/и)гувати, д(е/и)намічний, мат(е/и)матичний, пр(е/и)зумпція, пр(е/и)юдиція, р(е/и)гіональний, р(е/и)цензія, фар(е/и)сейство, ц(е/и)вільний; бе(з/с)збройний, бе(з/с)пека, бе(з/с)пр(и/е)чинний, бе(з/с)тілесний, ві(д/т)командирований, ві(д/т)січ, ві(д/т)числяти, (з/с)сув, (з/с)покусити, ро(з/с)гром, ро(з/с)кусити, ро(з/с)тлумачувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Кузмов, Лалев, Лозански, Łużecki, Lisowska, Liantskoroński, Evans, Edwards, Collins, Stewart.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Бандурка Ярослав Петрович, Дмитренко Ніна Анатоліївна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

авторитет (особи), арсенал, артдивізіон, бум (спортивний прилад), бум (біржовий; сенсація), вівторок, відбиток (пальців), гастроном (магазин), гашиш, декан, деканат, документалізм, документообмін, жакет, жаргонізм, звіробій (мисливець), звіт, клапан, клієнт, кросворд, кругозір, кругообіг, метан, метод, метр, образ (ікона), образ (обличчя, постать), обрив, перебіг, перебір, перевал, порох, порт, порядок (громадський), пробіг, провал, провулок, рейс, ревієм, ревізит, салют, Самбір, самбіст, стерлінг, статут, стик, товариш, товарообіг, ультиматум, універмаг, формуляр, форсаж, шланг, шлейф.

6. Запишіть правильно складні іменники:

бета/проміння,
бета/спектрометр,
грам/маса,
грам/молекула,
грам/пластинка,
івано/франківець,
ікс/промені,
лісо/посадка,
лісо/розведення,
мега/паскаль,
мега/тонна,

місце/народження,
місце/перебування,
паливо/постачання,
пам'ятник/меморіал,
першо/курсник,
пневмо/двигун,
повно/владдя,
радіо/апаратура,
радіо/вимірювання,
соле/варіння,
соле/добування,
супер/обкладинка,

*супер/ракета, тонно/кілометр/година,
тонно/миля,*

хліб/сіль.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

*адміністративно/політичний,
виробничо/споживчий,
високо/кваліфікований,
воєнно/стратегічний,
всебічно/розвинений,
всесвітньо/відомий,
газо/добувний,
димо/маскувальний,
дистанційно/автоматичний,
дистанційно/керований,
документально/автобіографічний,
загально/оздоровчий, загально/освітній,
коротко/пострижений,
коротко/строковий, масляно/лаковий,
масово/політичний,
матеріально/правовий,
навчально/лабораторний,
напів/залежний,
напів/зачинений,
овоче/сушильний,
одно/томний,
озерно/річковий, податково/фінансовий,
позитивно/регулюючий,*

*політико/ідеологічний,
проти/законний,
проти/конституційний,
проти/народний,
професійно/педагогічний,
різно/каліберний,
світло/непроникний,
світло/сірий,
семи/разовий,
стрілецько/стендовий,
структурно/системний,
суб'єктивно/ідеалістичний,
торговельно/заготівельний,
традиційно/історичний,
хіміко/термічний,
хлібо/закупівельний,
холодно/кровний,
художньо/документальний,
цивільно/процесуальний,
якісно/новий.*

8. Провідмініайте кількісні числівники:

*тридцять п'ять, вісімсот сімдесят чотири, дві тисячі сто сімдесят дев'ять,
сорок сім тисяч триста шістдесят два, п'ятсот вісімдесят вісім тисяч
дев'ятсот тридцять шість.*

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

*будь/коли, в/ліворуч, в/упор, до/загину, з/діда/прадіда, на/вздогін, на/довго,
на/присідки, немов/би, по/братерськи, по/міському, по/твоєму, само/собою,
у/перегін.*

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

*(А/а)ндріївський узвіз, (В/в)иконавчий комітет Івано-Франківської обласної
(Р/р)ади народних депутатів, (Д/д)екларація прав людини, (Д/д)ержавна
(Д/д)ума, (К/к)римінально-процесуальний (К/к)одекс України, (М/м)іжнародний
(К/к)омітет Червоного (Х/х)реста, (К/к)афедра (І/і)ноземної (Ф/ф)ілології
УКД, (П/п)ерська затока, (Р/р)еспубліканська партія США, (Ф/ф)онд
(Д/д)ержавного майна України.*

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

у випадку несплати ... суми; у виді; доставка груза; здійснити кражу; на стажировку; отримувач груза; по закінченні дії контракта; у порядку виключення; приймати до уваги; срочний розвід; списати на розхід.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейським підрозділу спеціального призначення номер нагрудного знака додатково зазначається на однострої і на шоломі таким чином щоб його було можливо прочитати або зафіксувати за допомогою технічних засобів крім випадків коли такі поліцейські відповідно до рішень уповноважених осіб поліції виконують завдання в режимі секретності.

Діяльність поліції пов'язана із захистом і обробкою персональних даних здійснюється на підставах визначених Конституцією України, Законом України «Про захист персональних даних» іншими законами України.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку встановлених законом та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості.

Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі крім випадків коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Особа яка вчинила адміністративне правопорушення звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу.

Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу не визначені цим Законом.

ВАРІАНТ №13

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: сум/яття, нагір/я, возз/єднатися, передз/їздівський, кип/яток, нав/ючувати, перев/язувати, безпам'ятний, прив/язь, вольтер/янство, Придніпров/я, комп/ютер, роз/їжджений.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

д(е/и)крет, д(е/и)наміт, зб(е/и)реження, м(е/и)моріал, непр(е/и)томний, персп(е/и)ктивний, пр(е/и)м'єр, рад(е/и)кальний, р(е/и)ц(е/и)див, ц(е/и)вілізація; бе(з/с)кв(и/е)тковий, бе(з/с)пер(и/е)бійний, бе(з/с)програмний, бе(з/с)товарний, ві(д/т)копати, ві(д/т)служити, ві(д/т)чищати, (з/с)судомити, (з/с)покутувати, ро(з/с)групований, ро(з/с)пивати, ро(з/с)трачувати.

3. Перекладіть українською мовою іношомовні прізвища:

Любов, Мазников, Марински, Mazurek, Malczewski, Michnik, Sanchez, Morris, Rogers, Reed.

4. Провідмініяйте прізвища, імена та по батькові:

Кондратьєв Ярослав Юрійович, Дмитришин Оксана Володимирівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автостоп, архів, архіваріус, бунт (заколот), буфет (меблі), відбір, відвід, Гданськ, гектар, декрет, делегат, долар, домкрат, жарт, жах, звукозапис, згорток, клімат, клуб (організація), куб, кубометр, кубрик, метрополітен, мир, мис, обрій, обряд, обстріл, перевіз, переворот, перегар, порятунок, посередник, пост, прогноз, програміст, програш, рекорд, ректорат, релікт, сантиметр, сапер, Сатурн, стиль, стимул, стиск, том, тон, універсал (про людину; кузов), універсал (указ), форт, форум, шлунок, шлюб.

6. Запишіть правильно складні іменники:

*бібліотека/музей,
біо/енергетика,
біо/паливо,
гран/прі,
грязе/лікарня,
дво/владдя,
кабінет/вітальня,
капітан/інженер,
лісо/садіння,
лісо/склад,
метро/будування,
мікро/автобус,
місце/положення,
місце/пробування,*

*парашуто/дром,
паро/генератор,
повно/ліття,
полі/графія,
радіо/випромінювання,
радіо/журнал,
сон/трава,
сонце/стояння,
супер/танкер,
супер/фініш,
трактор/тягач,
тренер/спорторганізатор,
хмаро/чос.*

7. Запишіть правильно складні прикметники:

*адміністративно/судовий,
адміністративно/управлінський,
взаємно/паралельний,
виробничо/фінансовий,
високо/активний,
всесвітньо/історичний, вузько/відомчий,
газо/генераторний,
дитячо/юнацький,
діє/здатний,
добровільно/спортивний,
загально/політичний,
загально/республіканський,
загально/світовий,
коротко/шійй,
коштористо/фінансовий,
кредитно/банковий,
масово/фізкультурний,
математико/статистичний,
математико/технічний,
матеріально/забезпечений,
напів/легальний,*

*науково/доведений,
одно/змінний,
опалювально/вентиляційний,
оперативно/виробничий,
позитивно/зумовлений,
політико/адміністративний,
політико/виховний,
помірно/морський,
проектно/монтажний,
проти/природний,
санітарно/технічний,
сейсмо/стійкий,
селекційно/дослідний,
семи/годинний,
середньо/місячний,
стрілецько/спортивний,
суб'єктивно/оцінений,
техніко/виробничий,
торгово/економічний,
тридцяти/градусний,
хімічно/стійкий,*

холодо/стійкий,
хресто/подібний, японо/американський.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

дев'ятнадцять, чотириста шістдесят сім, дев'ять тисяч сімсот тридцять шість, тридцять п'ять тисяч двісті вісімдесят вісім, двісті п'ятдесят дві тисячі триста сорок два.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/куди, в/літку, в/холосту, до/запитання, з/дня/на/день, на/виворіт, на/жаль, на/прокат, немов/би/то, по/вашому, по/моєму, по/третє, сам/по/собі, у/півголоса.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)нтимонопольний (К/к)омітет України, (В/в)олинська область, (Д/д)ень (Н/н)езалежності України, (Є/є)вропейський (С/с)юз, курорти (П/п)івдня, (Д/д)ень (Ю/ю)риста, (О/о)рден княгині Ольги, (П/п)івденне (П/п)олісся, (К/к)римінальний (Р/р)озшук, (Ф/ф)едерація незалежних профспілок України.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

відказатися від; у випадку; дальніше проведення; здійснювати поставки; начислити штраф; в остальній частині випадків; по дорученню; покрити розходи; приймати міри; розбіжності по питанням; справка інспектора.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліція має безпосередній оперативний доступ до інформації та інформаційних ресурсів інших органів державної влади з обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних».

Кожна дія поліцейського щодо отримання інформації з інформаційних ресурсів передбачених статтями 26, 27 цього Закону фіксується у спеціальному електронному архіві ведення якого покладається на службу інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України.

Народний депутат України має право на сесії Верховної Ради України звернутися із запитом до органів Верховної Ради України до Кабінету Міністрів України до керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування а також до керівників підприємств установ і організацій розташованих на території України незалежно від їх підпорядкування і форм власності.

Голова Верховної Ради України здійснює повноваження передбачені цією Конституцією у порядку встановленому законом про регламент Верховної Ради України.

Особа що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини які були у неї в невеликих розмірах і які вона виробила виготовила придбала зберігала перевозила пересилала без мети збуту звільняється від адміністративної відповідальності за дії передбачені цією статтею.

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

ВАРІАНТ №14

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *Придністров'я, над/їдати, всеслов'янський, твердокам'яний, ком'юніке, надвечір'я, п/єзоелектрика, Примор'я, безсуб'єктний, передп'ястя, комп'ютеризація, розм'якишувати, всухом'ятку.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

альт(е/и)рнатива, д(е/и)л(е/и)гація, з(е/и)мельний, м(е/и)т(е/и)орит, ор(е/и)гінальний, парлам(е/и)нтський, пр(е/и)тензія, р(е/и)ц(е/и)дивіст, с(е/и)гмент, ш(е/и)врон;

бе(з/с)іменний, бе(з/с)п(и/е)рервний, бе(з/с)програшний, бе(з/с)формний, ві(д/т)корковувати, ві(д/т)сортувати, ві(д/т)чувати, (з/с)сунений, (з/с)подіватися, ро(з/с)гублений, ро(з/с)пилювати, ро(з/с)тягати.

3. Перекладіть українською мовою іноземні прізвища:

Натанаілов, Начев, Нецов, Młynarski, Menžik, Myonchinskyi, Cook, Morgan, Bell, Murphy.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Шишко Сергій Антонович, Федоришин Вікторія Володимирівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

автотранспорт, аспект, аспірин, буфет (закусочна), бюджет, відгук (на твір), відгул, генералісимум, генералітет, делікт, демократизм, Дон, Донецьк, жезл, жест, згусток, здогад, ключ, Ковель, культ, купол, купон, митрополит, міліціонер, мільйон, обхід, обшук, огріх, перегляд, переділ, передрук, постамент, постріл, постскриптум, прогрес, прогул, продавець, рельєф, ремонт, реостат, свист, світ, світлофор, Стокгольм, страйк, страх, тоннаж, тонус, універсам, університет, фрагмент, франк, шлюз, шлях.

6. Запишіть правильно складні іменники:

<i>блок/апарат,</i>	<i>паро/перетворювач,</i>
<i>блок/механізм,</i>	<i>паро/турбо/генератор,</i>
<i>блок/система,</i>	<i>полі/екран,</i>
<i>дельта/промені,</i>	<i>полі/кратія,</i>
<i>дельта/частинки,</i>	<i>радіо/завод,</i>
<i>демограф/статистик,</i>	<i>радіо/канал,</i>
<i>каса/напіваавтомат,</i>	<i>сорто/випробовування,</i>
<i>кафе/ресторан,</i>	<i>соціаліст/революціонер,</i>
<i>лісо/смуга,</i>	<i>супутник/автомат,</i>
<i>лісо/сплав,</i>	<i>сурдо/камера,</i>
<i>мікро/вольт,</i>	<i>третьо/курсник,</i>
<i>мікро/грам,</i>	<i>тундро/стен,</i>
<i>місце/проживання,</i>	<i>хромо/фото/графія.</i>
<i>модельєр/конструктор,</i>	

7. Запишіть правильно складні прикметники:

<i>адміністративно/житловий,</i>	<i>аеродромно/експлуатаційний,</i>
<i>адресно/довідковий,</i>	<i>азово/чорноморський,</i>

виробничо/технічний,
високо/ефективний,
виховально/оздоровчий,
водо/непроникний,
воєнно/політичний, вузько/професійний,
газетно/журнальний, газо/бензиновий,
добро/порядний,
довідково/енциклопедичний,
дослідно/експериментальний,
загально/слов'янський,
загально/теоретичний,
коротко/терміновий,
кредитно/грошовий,
кредито/спроможний, мало/тиражний,
масово/оздоровчий,
матеріально/відповідальний,
механіко/математичний,
напів/офіційний,
напів/письменний, науково/дослідний,
оперативно/розшуковий,

оперативно/тактичний,
планово/оперативний,
податково/ціновий,
політико/масовий,
прогресивно/преміальний,
проти/урядовий,
професійно/виконаний,
семи/денний,
суб'єктно/об'єктний,
суддівсько/інформаційний,
судно/складальний,
торгово/збутовий,
торгово/кооперативний,
торгово/фінансовий,
хлібо/збиральний,
художньо/естетичний,
целюлозно/паперовий,
яскраво/білий.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

сорок три, сімсот шістдесят п'ять, шість тисяч вісімсот сорок два,
двадцять сім тисяч триста сімдесят чотири, дев'ятсот тридцять вісім
тисяч чотиреста дев'яносто один.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/хто, в/міру, в/цілому, долі/лиць, з/заду, на/виліт, на/завжди, на/пролом,
не/нароком, по/весняному, по/можливості, по/троє, сам/собою, у/пів/сили.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)соціація (У/у)країнських правників, (Н/н)аціональна (Г/г)вардія України,
(Д/д)ень (У/у)чителя, (Ж/ж)итомирська автострада, (Л/л)ауреат
(Д/д)ержавної премії України, (М/м)іністерство внутрішніх справ України,
(О/о)рганізація (О/о)б'єднаних (Н/н)ацій, (П/п)івденно-(З/з)ахідна залізниця,
(С/с)получені (Ш/ш)тати (А/а)мерики, (Л/л)уганицина.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

відтиск печатки; возбудити уголовне діло; у дальнійшому; зобов'язаний
виплачувати; наявність недостатків; в повному об'ємі; по власній ініціативі;
повноваження по довіреності; прийняті зобов'язання; розторгнути брак;
суттєві недостатки.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліція вживає всіх заходів для недопущення будь-яких порушень прав і
свобод людини пов'язаних з обробкою інформації.

Поліцейські несуть персональну дисциплінарну адміністративну та
кримінальну відповідальність за вчинені ними діяння що призвели до порушень
прав і свобод людини пов'язаних з обробкою інформації.

Верховна Рада України приймає закони постанови та інші акти більшістю від її конституційного складу крім випадків передбачених цією Конституцією.

Законопроекти визначені Президентом України як невідкладні розглядаються Верховною Радою України позачергово.

Закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення якщо інше не передбачено самим законом але не раніше дня його опублікування.

Протокол не складається у випадках коли відповідно до закону штраф накладається і стягується а попередження фіксується на місці вчинення правопорушення.

ВАРІАНТ №15

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *сухом/ятка, в/юнкій, в/яжучий, кон/юнктив, над/істи, перемир/я, без/ядерний, Прип/ять, над/іжджати, профоб/єднання, контр/ярус, п/єзоелектричний, розіп/яти.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

альт(е/и)рнативний, д(е/и)мілітар(е/и)зований, д(е/и)путат, найпошир(е/и)ніший, пр(е/и)бічник, пр(е/и)ват(е/и)зація, пр(е/и)т(е/и)ндувати, р(е/и)ц(е/и)дивний, с(е/и)гментний, юр(е/и)дичний;

бе(з/с)кам(и/е)рний, бе(з/с)пер(и/е)садочний, бе(з/с)процентний, бе(з/с)характерний, ві(д/т)котити, ві(д/т)соток, ві(д/т)шкодовувати, (з/с)падати, (з/с)полошити, ро(з/с)жарений, ро(з/с)питувати, ро(з/с)фарбовувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Олчев, Остроич, Палазов, Столетов, Mrozowytski, Nastula, Nowotny, Bailey, Rivera, Cooper.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Бучко Анатолій Петрович, Ковалишин Людмила Тимофіївна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

агент, аудитор, аукціон, вакуум, вантажопотік, Відень, відеозапис, генератор, геноцид, демонстрант, демпінг, донор, донос, живіт, житловідділ, зиск, злам, кодекс, колектив, курорт, кут, комендант, мільярд, Лондон, мінус, одеколон, одяг, океан, переїзд (місце переправи), переказ, переклад (з мови на мову), постулат, поступ, потенціал, продаж, продподаток, продукт, репатріант, репертуар, репортаж, світогляд, Тернопіль, сегмент, стрій, строк, струм, топаз (окремий кристал), топаз (речовина), унікум, управитель, фронт, фугас, шовінізм, шок.

6. Запишіть правильно складні іменники:

броне/машина,

броне/транспортер,

брутто/вага,

держави/учасниці,

детектор/модулятор,

диван/ліжко,

квартиро/наймач,

кіловат/година,
лісо/степ,
лісо/торгівля,
мікро/економіка, мікро/електро/двигун,
Монте/Карло,
мото/вело/гонки,
партнер/конкурент, пасажиро/година,
полі/метал,
поліцей/президент,

радіо/клуб,
радіо/пошук,
соціаліст/утопіст,
соціал/патріот,
сурдо/педагогіка,
сурдо/техніка,
турбо/вентилятор,
турист/гірськолижник,
ціно/утворення.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

адміністративно/процесуальний,
азотно/фосфорно/калійний,
акордно/преміальний,
акумулятивно/зарядний,
виробничо/територіальний,
високо/оплачуваний, відрядно/акордний,
вузько/коліїний,
газо/нафтовий,
газо/провідний,
довідково/інформаційний,
документально/публіцистичний,
загально/командний,
загально/український,
заготівельно/виробничий,
західно/австралійський,
командно/спостережний,
кримінально/караний,
кримінально/правовий, мало/ймовірний,
матеріально/зацікавлений,
напів/розібраний, науково/теоретичний,
одно/бічний, оперативно/технічний,
опорно/руховий,

оптико/графічний,
політико/правовий,
польсько/український,
проти/алкогольний,
професійно/правовий,
психічно/неповноцінний,
санаторно/лікувальний,
семи/ярусний,
середньо/арифметичний,
сто/градусний,
старо/заповітний,
судово/балістичний,
торговельно/збутовий,
традиційно/усталений,
трамвайно/автобусний,
хіміко/аналітичний,
художньо/ідейний,
цементно/бетонний,
церковно/слов'янський,
яскраво/виражений.

8. Провідмініяйте кількісні числівники:

Тридцять шість, сімсот вісімдесят два, чотири тисячі двісті п'ятдесят вісім,
сорок дві тисячі чотириста тридцять сім, вісімсот дев'яносто три тисячі
шістсот сімдесят один.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/чий, в/нічию, голі/руч, до/недавна, з/молоду, на/відріз, на/здогад,
на/простець, неначе/б/то, по/вздовж, понад/міру, по/троху, світ/за/очі,
у/позику.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)рабська (Р/р)еспубліка Єгипет, (В/в)сесвітня (Р/р)ада (М/м)иру,
(Д/д)ержавна податкова (А/а)дміністрація України, (З/з)аслужений юрист

України, (Л/л)ейбористська партія Великобританії, (М/м)іський відділ внутрішніх справ, (О/о)рден (П/п)ошани, (П/п)івнічна (Б/б)уковина, (С/с)трийський парк, (Ц/ц)ентральна (В/в)иборча комісія (ЦВК).

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

відчислення в бюджет; возстановлення прав на...; екземпляри направлені; зобов'язання по договору; непригодний для...; особовий листок по обліку кадрів; по згоді сторін; получить в...; прийняти міри по пошуку; розрішати спори; у стані оп'яніння.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейський захід це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Обраний поліцейський захід є необхідним якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу так і іншим особам.

Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України які мають право голосу за умови що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області.

Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності.

Протокол підписується особою яка його склала і особою яка вчинила адміністративне правопорушення.

Норми забезпечення підрозділів поліції спеціальними засобами та вогнепальною зброєю встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

ВАРІАНТ №16

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: кон'югація, пустослів'я, в'язальний, череп'яний, в'ялений, кон'юнктивіт, надмор'я, перм'як, без'язикий, розп'яття, тім'я, п'юре, над'їхати.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

д(е/и)мобілізація, зробл(е/и)ний, кол(е/и)ктивний, непр(е/и)м(е/и)ренний, пер(е/и)говори, пр(е/и)пинення, пр(е/и)т(е/и)ндент, р(е/и)альний, р(е/и)ц(е/и)пієнт, юр(е/и)спруденція;

бе(з/с)каб(и/е)льний, бе(з/с)п(и/е)речний, бе(з/с)с(и/е)стемний, бе(з/с)ц(и/е)нзурний, ві(д/т)крити, ві(д/т)ставити, ві(д/т)шукати, (з/с)пакувати, (з/с)поминати, ро(з/с)жати, ро(з/с)пізнавати, ро(з/с)фасувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Пахамов, Пашев, Пулев, Ozerski, Oporowski, Oniszczyk, Richardson, Cox, Howard, Ward.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Костецький Федір Михайлович, Біленчук Тетяна Євстахівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

адвокат, бакалавр, бал (одиниця виміру), ваучер, Вашингтон (місто), відділ, відлік, генплан, герб, денатурат, дендропарк, допис, допит, Житомир, журнал, зліт, злом, колоквиум, комбінезон, комісаріат, комітет, конгрес, міськбанк, міськвиконком, міськком, окіп, оклад, окрик, перелам, переліт, переляк, потоп, почерк, почет, проєкт, проєктор, прожсектор, респіратор, ресторан, ресурс, сезон, сейм, секретар, струс, стук, суб'єкт, торг, тракт, ураган, Уран (планета), фундамент, функціонер, шоколад, шпиль.

6. Запишіть правильно складні іменники:

*брутто/тонна,
буклет/сувенір,
бухгалтер/ревізор,
дизель/генератор,
дизель/поїзд,
кіловольт/ампер,
кілограм/сила,
лісо/тундра,
літако/будівник,
літак/снаряд,
мікро/електроніка,
мікро/елемент,
мото/вело/спорт,
мото/дром,*

*пасажиро/кілометр,
пасажиро/місце,
полковник/інженер,
полу/день,
радіо/приймач,
радіо/репортаж,
соціал/патріотизм,
соціал/паціфізм,
супер/маркет,
супер/модернізм,
ультра/звук,
ультра/структура,
цукор/рафінад.*

7. Запишіть правильно складні прикметники:

*адміністративно/територіальний,
акумуляторно/зарядний,
акустико/пневматичний,
алфавітно/цифровий,
високо/патріотичний,
військово/зобов'язаний,
газо/турбінний,
генетично/споріднений,
документально/точний, домо/будівний,
дорожньо/експлуатаційний,
загально/економічний,
загально/партійний,
заготівельно/транспортний,
законо/дорадчий,
заповідно/мисливський,*

*контрольно/технічний,
кримінально/судовий,
криміно/генний,
крово/очисний,
матеріально/сировинний,
напів/стаціонар,
народно/господарський,
народно/державний,
оперативно/контрольний,
оптико/механічний,
оптово/роздрібний,
організаційно/адміністративний,
плодово/ягідний,
помірно/сухий,
проти/пожежний,
професорсько/викладацький,*

*процесуально/правовий,
прямо/пропорційний, середньо/добовий,
середньо/річний,
старо/законний, судово/психіатричний,
судово/слідчий,
товарно/грошовий,
торговельно/кооперативний,*

*трамвайно/тролейбусний,
транспортно/вантажний,
цивільно/правовий,
циліндро/подібний,
яскраво/освітлений.*

8. Провідмініайте кількісні числівники:

*сорок вісім, вісімсот тридцять два, три тисячі сто п'ятдесят сім,
шістнадцять тисяч двісті двадцять шість, дев'ятсот тридцять дев'ять
тисяч чотириста вісімдесят три.*

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

*будь/що, в/обмін, гори/лиць, до/нині, з/надвору, навіки/віків, на/здогін,
на/противагу, не/хотячи, по/військового, по/наукового, по/українському,
слово/в/слово, у/разі.*

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

*(А/а)удиторська палата України, (В/в)улиця Петра Сагайдачного,
(Д/д)ержавна (М/м)итна служба України, Запорізька (С/с)іч, (Л/л)івобережна
Україна, (М/м)іністр внутрішніх справ України, (О/о)рден (С/с)лави,
(П/п)івнічний морський шлях, (С/с)лобожаницина, (Ц/ц)ентральна (Н/н)аукова
бібліотека (А/а)кадемії (Н/н)аук України ім. В.І.Вернадського.*

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

*відповідальним за ... назначити; вступний взнос; в одному екземплярі; зусилля,
направлені на...; не менше ніж одна третя орендарів; особовий состав; по
вимозі; порвати відношення; прийняти до виконання; розрахунок проводиться;
стаття розходів.*

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

*Застосований поліцейський захід є пропорційним якщо шкода заподіяна
охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства
чи держави не перевищує блага для захисту якого він застосований або
створеної загрози заподіяння шкоди.*

*Поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування
на правопорушення визначені Кодексом України про адміністративні
правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України на
підставі та в порядку визначених законом.*

*Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах відповідно до яких
ніхто не може бути примушений робити те що не передбачено
законодавством.*

*У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії
воєнного чи надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня
першого засідання першої сесії Верховної Ради України обраної після
скасування воєнного чи надзвичайного стану.*

Не підлягає адміністративній відповідальності особа яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби тимчасового розладу душевної діяльності слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Попередження може бути зроблено голосом а за значної відстані або звернення до великої групи людей через гучномовні установки підсилювачі звуку.

ВАРІАНТ №17

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: в/язень, п/ядак, кон/юнктура, торф/яний, Х/юстон, над/язиковий, п/єдестал, в/янути, краков/як, напів/ява, п/явка, роз/яснити, б/єф.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

акад(е/и)мічний, вр(е/и)гулювати, д(е/и)мократія, імн(е/и)ратив,
обмунд(е/и)рування, пер(е/и)говорний, пр(е/и)тягувати, р(е/и)ф(е/и)рат,
тол(е/и)рантний, ц(е/и)нтнер;

бе(з/с)каналний, бе(з/с)пер(и/е)шкодний, бе(з/с)сімейний, бе(з/с)цільний,
ві(д/т)кріпити, ві(д/т)стань, ві(д/т)чужений, (з/с)палити, (з/с)понукаати,
ро(з/с)казати, ро(з/с)пломбувати, ро(з/с)формувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Примов, Проїчев, Раденовски, Pelchar, Polanski, Rawski, Torres, Peterson, Gray, Ramirez.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Лемцьо Едуард Теодорович, Костенко Віра Павлівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

аеропорт, бал (танцювальний вечір), баланс, Вашингтон (штат), вексель,
відліт, відповідач, героїзм, героїн, департамент, депозит, допінг, допуск, завал,
завдаток, злочин, злочинець, комісаріат, комплекс, лабіринт, лад, лазарет,
мітинг, модуль, модус, округ (військовий), Оксфорд, опис, перенос, переоблік,
перепис, поштар, поштовх, пошук, проїзд, прокол, прокуратор, реферат,
рефлекс, реформізм, секретаріат, сектор, семінар, субконтинент,
субпідрядник, субпродукт, трактат, трамплін, уран, уривок, хабар, хаос,
шпіонаж, шрам.

6. Запишіть правильно складні іменники:

вагон/ресторан,	мікро/індикатор,
важко/атлет,	мото/клуб,
вантажо/обіг, дизель/електростанція,	мото/піхота,
динамо/машина, директор/розпорядник,	пасажиро/обіг,
діло/водство,	пасажиро/потік,
кіно/фото/апаратура,	порно/графія,
кіно/панорама,	постачальник/суміжчик,
літак/розвідник,	радіо/розвідка,
мікро/землетрус,	радіо/сигнал,

соціал/пацифіст,
соціал/реформізм, супер/обкладинка,
супер/ракета,

унтер/офіцер,
фальшиво/монетник,
цукро/завод.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

агро/промисловий,
амбулаторно/поліклінічний,
аналітично/синтетичний,
аналога/цифровий,
високо/продуктивний,
військово/авіаційний,
геолого/розвідувальний, гео/політичний,
гідро/вибуховий,
документально/хронікальний,
дорожньо/транспортний,
дослідно/виробничий,
заготівельно/закупівельний,
західно/європейський,
зовнішньо/політичний,
кулеметно/мінометний,
культурно/виховний,
матеріально/технічний,
машинно/дорожній,
машинно/промисловий,
навчально/спортивний, напів/військовий,
настільно/друкувальний,
науково/аргументований,
науково/виробничий,

організаційно/господарський,
організаційно/методичний,
помірно/холодний,
понад/нормовий,
понад/строковий,
прямо/протилежний,
псевдо/героїчний,
психічно/хворий,
серцево/судинний,
системно/структурний,
системно/функціональний,
стале/плавильний,
судово/хімічний,
суспільно/господарський,
транспортно/експлуатаційний,
транспортно/пішохідний,
три/годинний,
циліндро/поршневий,
ціло/денний,
часово/просторовий,
яскраво/червоний.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

тридцять один, чотириста тридцять п'ять, вісім тисяч сімсот сорок два,
шістдесят чотири тисячі вісімсот п'ятдесят сім, дев'ятсот дев'яносто одна
тисяча шістсот двадцять три.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/що/будь, в/основному, давним/давно, до/пізна, з/огляду, на/віки/вічні,
на/зло, на/розхват, ні/звідки, по/всяк/день, по/нині, по/українськи, с/переду,
в/рукопашну.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

Австро-(У/у)горщина, (Г/г)енеральний військовий суд, (Д/д)ержавна (К/к)омісія
з цінних паперів та фондового ринку України, (З/з)ахідна Україна, (Л/л)ьвівська
площа, (М/м)узейний провулок, (О/о)рден (К/к)нязя Ярослава Мудрого,
(П/п)івнічний полюс, (С/с)офійський собор, (Ц/ц)ентральна управа
(В/в)сеукраїнського товариства “(П/п)росвіта” ім. Тараса Шевченка.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

у відповідності до...; горючо-смазочні матеріали; забезпечити поставку; до
заяви прилагати; неоплачувані поступлення; остаточна вартість; по вимозі

получателя; порча майна; прийняти до відома; розхідна накладна; таким образом.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліція для охорони прав і свобод людини запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу визначені цим Законом.

Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками він зобов'язаний пред'явити особі документ що посвідчує його повноваження.

Судді обіймають посади безстроково крім суддів Конституційного Суду України та суддів які призначаються на посаду судді вперше.

Професійні судді не можуть належати до політичних партій та профспілок брати участь у будь-якій політичній діяльності мати представницький мандат обіймати будь-які інші оплачувані посади виконувати іншу оплачувану роботу крім наукової викладацької та творчої.

Не є адміністративним правопорушенням дія яка хоч і передбачена цим Кодексом або іншими законами що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення але вчинена в стані необхідної оборони тобто при захисті державного або громадського порядку власності прав і свобод громадян установленого порядку управління від протиправного посягання.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

ВАРІАНТ №18

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *крем/яний, торф/яник, в/язи, пів/яблука, кон/юнкція, п/ядь, нев/янучий, П/ємонт, богослов/я, роз/яснення, п/яний, недокрів/я, двоф/юзеляжний.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

автор(е/и)тет, д(е/и)монстрація, заб(е/и)(с/з)печувати, інд(е/и)катор, од(е/и)ниця, пер(е/и)думови, пріор(е/и)тет, р(е/и)ф(е/и)рендум, тол(е/и)рантність, ф(е/и)ном(е/и)нальний;

бе(з/с)карний, бе(з/с)персп(и/е)ктивний, бе(з/с)славний, бе(з/с)цінний, ві(д/т)купити, ві(д/т)стій, ві(д/т)читати, (з/с)перти, (з/с)порожняти, ро(з/с)каятися, ро(з/с)повідати, ро(з/с)хитувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Раев, Райков, Русалійски, Orgiński, Rokitskyi, Roszkowska, James, Watson, Brooks, Kelly.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Ларін Петро Васильович, Кампо Ірина Теофілівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

азарт, баласт, бальзам, вектор, велозавод, відпуск, відрахунок, герой, гетьман, держарбітраж, держбюджет, доступ, доторк, загін, заголовок, зміст, знак

(позначка, літера), комплект, компонент, лиман, листопад (місяць), листопад (опадання листя), монастир, монеторозмінник, монополізм, опит, опік, опір, переполюх, перепродаж, перепуск, пояс (пасок, талія), пояс (смуга, зона), правитель, прокурор, проліт, пролом, рецепт, ризик, рикошет, сенат, сенс, сепаратизм, суверенітет, суглоб, суд, транзит, транс, урожай, урок, характер, Харків, шрифт, штаб.

6. Запишіть правильно складні іменники:

ват/година,
ват/секунда,
вело/команда,
довідка/виклик,
довідка/автомат,
душо/губство,
кіно/репортаж,
клімато/лікування,
літако/виліт,
лорд/каницлер,
мікро/клімат,
мікро/команда,
мото/пробіг,
мотор/генератор,

пато/психологія,
патроно/тримач,
похід/крос,
пошто/теле/грама,
радіо/фізика,
ракета/носій,
соціал/шовінізм,
соціал/шовініст,
супер/танкер,
супер/фініш,
фельд/маршал,
фельд/фебель,
чверть/фінал.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

англо/американський, англо/фільський,
анти/алкогольний,
високо/класний,
виховально/трудоий,
відносно/правильний,
геолого/промисловий, гідро/динамічний,
гірничо/розвідувальний, добро/якісний,
дослідно/конструкторський,
експериментально/дослідний,
загально/армійський,
західно/слов'янський, звітно/виборний,
культурно/історичний,
культурно/національний,
лавино/небезпечний,
мало/поширений,
матеріально/фінансовий,
машинно/технічний, напів/натуральний,
науково/довідниковий,
науково/допоміжний,
організаційно/процедурний,
організаційно/технічний,

особисто/командний,
порівняльно/зіставний,
порівняльно/історичний,
послідовно/миролюбний,
псевдо/історичний,
псевдо/народний,
психо/невро/пато/логічний,
радіально/спрямований,
сімейно/спадковий,
слабо/розвинений,
суспільно/економічний,
суспільно/естетичний,
східно/казахстанський,
торгово/заготівельний,
три/денний,
ультра/високо/температурний,
ціло/добовий,
частотно/вимірювальний,
черепно/мозковий,
ясно/виражений.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

дев'яносто, двісті шістдесят сім, шість тисяч п'ятсот двадцять один, шістнадцять тисяч двісті сімдесят три, вісімсот тридцять вісім тисяч чотириста сімдесят п'ять.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/як, в/пів/голоса, далеко/далеко, до/побачення, зо/зла, наві/щось, на/зовні, на/сам/перед, ні/з/ким, по/всяк/час, по/нинішньому, по/черзі, спід/лоба, усе/одно.

10. Розкрийте дужки, написавши правильно слова:

(У/у)країнська (Н/н)ародна (Р/р)еспубліка, (Г/г)олова (В/в)ерховної (Р/р)ади України, (Д/д)ержавне (К/к)азначейство України, (З/з)елений мис, (Л/л)ьвівський обласний (В/в)ідділ охорони здоров'я, (Н/н)юрнберзький міжнародний військовий трибунал, (О/о)фіційне періодичне видання “(В/в)існик (К/к)онституційного (С/с)уду України”, (П/п)івнічноатлантичний договір 1949 р., (С/с)хідно-(А/а)встралійська течія, (Ц/ц)ентральна (Р/р)ада.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

у відповідності з викладеним; громадяни, досягнувши ... возрасту; завдання по...; іногородній получатель; неустойка в розмірі; орендодатель; по вині працівника; порядок примінення; принесло шкоду; родинні відношення; удостовірений мною.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейський може опитати особу якщо існує достатньо підстав вважати що вона володіє інформацією необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи проведенням по поверхні вбрання особи рукою спеціальним приладом або засобом візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Верховна Рада України здійснює інші повноваження які відповідно до Конституції України віднесені до її відання.

Верховна Рада України для проведення розслідування з питань що становлять суспільний інтерес створює тимчасові слідчі комісії якщо за це проголосувала не менш як одна третина від конституційного складу Верховної Ради України.

Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень справи про які одночасно розглядаються одним і тим же органом (посадовою особою) стягнення накладається в межах санкції встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених.

Заборонено застосування фізичної сили спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності малолітніх осіб осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу учинення збройного опору поліцейському що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

ВАРІАНТ №19

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *транс/європейський, неослов/янофіл, двох/ярусний, кров/яний, пів/ящика, необ/їжджений, б/юджет, п/єса, п/янство, в/язниця, п/ясть, кропив/яний, роз/ятрити.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

д(е/и)нонсація, інж(е/и)нер, ком(е/и)рсант, конц(е/и)птуальний, м(е/и)морандум, оп(е/и)ративний, пот(е/и)нціал, проф(е/и)сійний, р(е/и)кошет, с(е/и)мінарист; бе(з/с)квартирний, бе(з/с)печний, бе(з/с)слівний, бе(з/с)чесний, ві(д/т)кусити, ві(д/т)сторонений, ві(д/т)штовхнути, (з/с)печений, (з/с)простувати, ро(з/с)квартирування, ро(з/с)повсюджувати, ро(з/с)ходиться.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Савов, Савчев, Саралиев, Sykora, Skibińska, Skuratowski, Sanders, Price, Bennett, Wood.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Михайленко Василь Федорович, Шибіко Оксана Іванівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

акселератор, банк, банкнот, велопробіг, вердикт, відробіток, відсік, гідропарк, гідротранспорт, держконтроль, держстрах, дощ, дріб, загс, задаток, знак (слід, відбиток), значок, компроміс, конвой, лист (виконавчий), Ліверпуль, лікер, монтаж, монумент, музей, опіум, оплот, опонент, перерахунок, перерозподіл, перехват, правознавець, правоохоронець, правопорядок, промах, промисел, промкомбінат, Рим (місто), Рим (держжава), ринг, серпень, сигнал, символ, сум, сумнів, супротивник, транспорт, трансформатор, уряд, урядник, Херсон, холод, штамп, штат.

6. Запишіть правильно складні іменники:

<i>вело/мото/гонки,</i>	<i>право/знавець,</i>
<i>взаємо/відносини,</i>	<i>право/знавство,</i>
<i>взаємо/допомога,</i>	<i>резус/фактор,</i>
<i>економіст/міжнародник,</i>	<i>рекламо/давець,</i>
<i>експерт/криміналіст, екс/віце/прем'єр,</i>	<i>спеціаліст/правник,</i>
<i>книго/сховище,</i>	<i>спец/автомобіль,</i>
<i>конгрес/хол,</i>	<i>супутник/автомат,</i>
<i>лорд/мер,</i>	<i>сурдо/камера,</i>
<i>лорд/протектор,</i>	<i>фізико/хімія,</i>
<i>мікро/лампа,</i>	<i>фільм/кіно/епопея,</i>
<i>мікро/манометр,</i>	<i>член/кореспондент.</i>
<i>мото/ресурс,</i>	
<i>мотор/редуктор, педагог/організатор,</i>	
<i>пед/інститут,</i>	

7. Запишіть правильно складні прикметники:

<i>англо/фобський,</i>	<i>високо/освічений,</i>
<i>антенно/приймально/передавальний,</i>	<i>відрядно/прогресивний,</i>

військово/адміністративний,
гідро/парковий,
гіркувато/солоний,
гірничо/металургійний,
дренажно/шляховий,
дрібно/каліберний,
експериментально/перевірений,
загально/військовий,
західно/сибірський,
звуко/непроникний,
зенітно/ракетний,
зимово/весняний, культурно/побутовий,
культурно/політичний,
легко/засвоюваний, мало/прибутковий,
машино/будівний,
медико/соціальний,
напів/одягнений,
науково/експериментальний,
науково/історичний,
організаційно/правовий,

осколочно/фугасний,
особливо/точний,
повітряно/космічний,
політико/юридичний,
послідовно/розташований,
потенційно/небезпечний,
поштово/багажний,
психічно/здоровий,
слідчо/обвинувальний,
словесно/логічний,
словниково/довідковий,
суспільно/історичний,
суспільно/корисний,
три/компонентний,
тролейбусно/автобусний,
трубо/прокатний,
читально/копіювальний,
чітко/виражений,
чотири/разовий,
ясно/золотистий.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

двадцять три, сто, три тисячі двісті вісімдесят дев'ять, сорок шість тисяч п'ятсот сімдесят вісім, дев'ятсот двадцять сім тисяч триста сорок один.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

будь/який, в/нів/сили, де/б/таки, до/речі, зроду/віку, на/вмисне, на/зовсім, на/скрізь, ні/почому, по/господарському, по/німецьки, по/чесному, спід/низу, усе/таки.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(Б/б)алканський півострів, (Г/г)олова (В/в)ищого арбітражного суду України, (Д/д)ержавний (Б/б)юджет України, (О/о)рден (С/с)вободи, майдан (Н/н)езалежності, (Н/н)аціональна юридична (А/а)кадемія України імені Ярослава Мудрого, (П/п)анамський перешийок, (П/п)івнічнокримський канал, (С/с)хідно-(Г/г)ренландська течія, (Ц/ц)ивільний (П/п)овітряний флот України.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

у відповідності з паспортом; громадянське законодавство; задовольнити ... просьбу; службова тайна; через нехватку місць; очередь для отримання житла; по вказівці; порядок вирішення спорів; признати недостачу; самовільно заволодіти; упаковка виробу.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх якщо існує достатньо підстав вважати що особа має при собі річ обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Повноваження Верховної Ради України що обрана на позачергових виборах проведених після дострокового припинення Президентом України повноважень Верховної Ради України попереднього скликання не можуть бути припинені протягом одного року з дня її обрання.

Прем'єр-міністр України входить із поданням до Президента України про утворення реорганізацію та ліквідацію міністерств інших центральних органів виконавчої влади в межах коштів передбачених Державним бюджетом України на утримання цих органів.

Орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням що ґрунтується на всебічному повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності керуючись законом і правосвідомістю.

Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили.

ВАРІАНТ №20

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: узгір'я, під/їжджати, деб/ют, п/ята, кров/янистий, н/юанс, підгір'я, бюлетень, роз/ятрити, дев'яносто, п/ятдесят, рум/янець, новоз/явлений.

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

д(е/и)фіцит, ел(е/и)м(е/и)нтарний, інт(е/и)грація, ком(е/и)рційний, ос(е/и)редок, пер(е/и)більшення, поп(е/и)редній, пот(е/и)нціальный, проц(е/и)суальний, тел(е/и)фон;

бе(з/с)квитковий, бе(з/с)підставний, бе(з/с)словесний, бе(з/с)чинний, ві(д/т)падати, ві(д/т)стояний, ві(д/т)щипнути, (з/с)пиватися, (з/с)простити, ро(з/с)квіт, ро(з/с)поділяти, ро(з/с)цінник.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Сашев, Сестримски, Славенов, Smółka, Sokołowski, Stankiewicz, Barnes, Ross, Henderson, Coleman.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Михеєнко Анатолій Романович, Сабурова Ольга Святославівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

акр, бар (деталь машини; меблі), бар (ресторан), вереск, вернісаж, відсоток, відстріл, гімн, гіпноз, держфонд, десант, Дрогобич, дружинник, задум, заїзд, зошит, зразок, конгрес, конкурс, лінкор, Лісабон, літопис, набіг, навар, нагар, оптимізм, організм, оргвисновок, перехід, периметр, перископ, правопис, правопорушник, правопорядок, пропуск, прорив, просвітник, ритм, ритуал, робот, симпозіум, симптом, синдикат, супутник, схил, схід, трафарет, тренажер, успіх, устрій, хутір, цент, шторм, штраф.

6. Запишіть правильно складні іменники:

вело/мото/спорт,
взаємо/вплив,
взаємо/контроль,
екс/голова,
екс/директор,
екс/імператор,
конституціоналіст/демократ,
контр/адмірал/інженер,
луна/парк,
людино/година,
мікро/метеорит,
мікро/міліметр,
музей/квартира,

мульти/мільйонер,
Переяслав/Хмельницький,
пило/вловлювач,
право/порушення,
право/суддя,
рентген/кабінет,
рентгено/діагностика,
спец/загін,
спец/кор,
сурдо/педагогіка,
сурдо/техніка,
фондо/віддача,
фоно/грама,
шосе/магістраль.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

англо/мовний,
анти/воєнний, атмосферо/охоронний,
високо/розвинений,
відрядно/преміальний,
військово/будівельний, гідро/літальний,
гірничо/рятувальний, гірсько/лісистий,
дрібно/проблемний,
економіко/математичний,
експедиційно/транспортний,
західно/український, злітно/посадочний,
зовнішньо/економічний,
культурно/технічний,
курортно/оздоровчий,
курортно/санаторний, медико/судовий,
метало/промисловий, метало/різальний,
науково/координаційний,
науково/методичний,
науково/методологічний, одно/спальний,
офіційно/документальний,
паливно/енергетичний,

поштово/пасажирський,
поштово/телеграфний,
пошто/обробний,
психологічно/складний,
психолого/педагогічний,
слідчо/оперативний,
словниково/технічний,
слов'яно/греко/латинський,
суспільно/необхідний,
суспільно/політичний,
суспільство/знавчий,
східно/сибірський,
трьох/осьовий,
ударо/глушительний,
ударо/міцний,
фінансово/економічний,
функціонально/пов'язаний,
чотири/ступінчастий,
шахово/шашковий.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

сорок два, шістсот сімдесят дев'ять, дві тисячі чотириста тридцять один,
вісімдесят шість тисяч чотириста п'ятдесят три, сімсот сорок вісім тисяч
дев'ятсот дев'яносто п'ять.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

ва/банк, в/плав, досить/таки, казна/хто, на/вмисно, на/лихо, на/совість,
ні/при/чому, по/господарськи, по/новому, по/честі, с/повна, в/сліпу, як/небудь.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(Б/б)алканські країни, (Г/г)енеральна (А/а)самблея (О/о)рганізації (О/о)б'єднаних (Н/н)ацій, (Д/д)ержавний (К/к)омітет архівів України, (З/з)емський собор, (М/м)іністерство аграрної політики України, (Н/н)аціональна (А/а)кадемія внутрішніх справ України, (П/п)ечерська (Л/л)авра, (С/с)лужба (Б/б)езпеки України, (С/с)хідноєвропейська рівнина, (Ш/ш)евченківський районний відділ освіти міста Києва.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:
ввести в состав; гражданський кодекс; заінтересована особа; комісія по...; нижчепідписавші сторони; питання відносно...; по питаннях обліку; поручати представництво інтересів; признати недійсним; свідоцтво про командировку; управляючий відділом.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку охорони життя і здоров'я людей для збереження та фіксації слідів правопорушення.

Поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці якщо є достатні підстави вважати що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини або пошкодження чужої речі.

Члени Кабінету Міністрів України керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою крім викладацької наукової та творчої у позаробочий час входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства що має на меті одержання прибутку.

Президентом України може бути обраний громадянин України який досяг тридцяти п'яти років має право голосу проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою.

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно коли особа яка його вчинила усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

ВАРІАНТ №21

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *деб'ютант, під'їзд, круп'є, Н'юрнберг, підголів'я, св'ященик, б'юргер, п'ятиборство, куп'юра, узголів'я, п'ятибальний, нь'ютон, дев'ятсот.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

д(е/и)в(е/и)рсійний, енци(е/и)клон(е/и)дичний, інт(е/и)рес, кат(е/и)горичний, оч(е/и)видно, пер(е/и)мож(е/и)ний, пр(е/и)речений, р(е/и)гулювальник, теор(е/и)тичний, ч(е/и)таб(е/и)льний;
бе(з/с)класовий, бе(з/с)пілотний, бе(з/с)смертний, бе(з/с)чуттєвий, ві(д/т)пивати, ві(д/т)стригти, ві(д/т)чергувати, (з/с)пиляти, (з/с)причиняти, ро(з/с)киданий, ро(з/с)порошувати, ро(з/с)ч(и/е)няти.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Стаев, Стайковски, Станкулов, Stachewicz, Tabaczkowski, Tyrowicz, Tomaszewski, Jenkins, Perry, Long.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Нагребельний Іван Якович, Підопригора Ганна Михайлівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

актив, бархат (тканина), бархат (дерево), вертеп, взвод, відступ, відхід, глушник, гнів, десерт, детектив (агент), дублікат, Дунай, заколот, закон, Івано-Франківськ, ідеал, консенсус, консилиум, літр (міра ємкості), ліфт, лицей, нагляд, наділ, надпил, оргвідділ, орден (відзнака), орден (організація), період, перон, персонал, правосвідомість, практикум, практицизм, проспект, простій, простріл, розбій, розбрат, розвал, синод, синтез, синус, таблиця, табір, Таджикистан, тренінг, трест, утиск, утікач, централізм, цех, штрих, штурвал.

6. Запишіть правильно складні іменники:

вибухо/захист,

викладач/предметник,

вино/робство,

екс/король,

екс/міністр,

експерт/бухгалтер,

контр/захід,

контр/маневр,

людино/день,

людино/зміна,

мікро/модуль,

мікро/напруга, мульти/програмування,

напів/автомат,

пів/Європи,

пів/життя,

прапоро/носець,

праце/влаштування,

рентгено/метр,

робітник/ремонтник,

спец/курс,

спец/одяг,

суспільство/знавство,

сходо/знавство,

фоно/кардіо/грама,

формо/утворення,

шофер/експедитор.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

анти/педагогічний,

атестаційно/дисциплінарний,

високо/прибутковий,

військово/інженерний, військово/карний,

гірсько/рятувальний, гірсько/степовий,

горизонтально/вертикальний,

дослідно/статистичний,

дрібно/масштабний,

експериментально/психологічний,

загально/суспільний,

зовнішньо/торговий,

золото/промисловий,

зорово/слуховий,

квартирно/житловий,

культурно/етичний,

лавино/подібний,

легко/атлетичний,

механіко/технологічний,

міжнародно/правовий, мінно/підривний,
науково/обґрунтований,
науково/організаційний,
нафто/переробний,
паливно/мастильний,
паливно/повітряний,
палітурно/брошурувальний,
правильно/розташований, право/мірний,
програмно/методичний,
псевдо/моральний, психо/невро/логічний,
психо/профілактичний,
психологічно/соціальний,

слов'яно/руський,
службово/професійний,
суспільно/трудоий,
сухо/путний,
три/кілометровий,
узагальнено/особовий,
ультра/високо/частотний,
чотири/річний,
шахто/будівний,
шведсько/датський,
функціонально/стильовий.

8. Провідміняйте кількісні числівники:

Дев'яносто один, двісті вісімнадцять, сім тисяч вісімсот сорок три, сорок п'ять тисяч шістсот двадцять шість, чотириста сімдесят вісім тисяч дев'ятсот тридцять п'ять.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

в/вечері, в/право/руч, де/далі, до/тла, казна/що, на/в/перебій, на/ліво, на/справді, ні/трохи, по/деколи, по/осінньому, по/чеському, с/покон/віків, усього/на/всього.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(А/а)зовське море, (Г/г)алицько-(В/в)олинське князівство, (Д/д)ержавний (Д/д)епартамент України з питань виконання покарань, (З/з)олоті (В/в)орота, (М/м)іністерство внутрішніх справ України, (Н/н)аціональна бібліотека України імені В.І.Вернадського, (П/п)ерше травня, (П/п)рем'єр-міністр України, (С/с)хідно-(К/к)азахстанська область, (Ю/ю)ридичний журнал "Голос України".

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

внос в бюджет; грузова шкорусть; заінтересована сторона; контроль поручити; новоназначений директор; перевести на рахунок; по питаннях звітності; появиться можливість; при виході з посади; своєчасно вносити внески; установити факт приналежності.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Якщо недовіру голові районної чи обласної державної адміністрації висловили дві третини депутатів від складу відповідної ради Президент України приймає рішення про відставку голови місцевої державної адміністрації.

Всі інші судді крім суддів Конституційного Суду України обираються Верховною Радою України безстроково в порядку встановленому законом.

Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень які грубо порушують правопорядок.

Штраф є грошовим стягненням що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

Порядок застосування платного вилучення і види предметів які підлягають вилученню, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї що знаходиться в розпорядженні поліцейського перелік вогнепальної зброї та боєприпасів що використовуються в діяльності поліції та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

ВАРІАНТ №22

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *п/ятиденка, св/ященний, диз/юнктивний, під/ізний, фельд/єгер, дипкур/єр, круп/яний, б/юргерський, к/ювет, об/єднання, пов/язаний, об/єкт, П/ятигорськ.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

ар(е/и)стократичний, д(е/и)в(е/и)рсант, д(е/и)ктатура, ест(е/и)тичний, к(е/и)рувати, пер(е/и)бувати, пр(е/и)зупиняти, р(е/и)гулювання, с(е/и)рійозний, тер(е/и)торія;

бе(з/с)колірний, бе(з/с)плановий, бе(з/с)совісний, бе(з/с)шахтний, ві(д/т)писати, ві(д/т)стріл, ві(д/т)хилити, (з/с)пинити, (з/с)прямувати, ро(з/с)кинутий, ро(з/с)поряджатися, ро(з/с)ч(и/е)щати.

3. Перекладіть українською мовою іноземні прізвища:

Стоичков, Стоянчев, Такучев, Семчик, Urbanowicz, Filipowicz, Chaletska, Patterson, Flores, Washington.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Гуйванюк Пилип Миколайович, Когуч Олена Ігорівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

акт, басейн, баскетбол, вибух, вигляд, візит, військком, годувальник, голос, детектив (твір), детонатор, душ, дюйм, зал, залізник (рослина; тварина), ізумруд (окремий кристал), ізумруд (речовина), консорціум, конспект, лоб, лозунг, лом (брухт), надпис, надрив, надріз, оригінал (першотвір), оригінал (про людину), орієнтир, пил, писк, підвал, прапор, прапорище, працівник, проступок, протез, протектор, розвиток, розвід, розгляд, січень, сказ, скандал, тайм, тайнопис, таксомотор, трибунал, тріск, утопізм, ухил, цирк, циркуляр, штурм, шум.

6. Запишіть правильно складні іменники:

відео/магніто/фільм,

відео/сигнал,

експерт/криміналіст,

експерт/почеркознавець,

експорт/імпорт,

екс/президент,

конференц/зал,

країна/кредитор,

людино/місяць,

люкс/година,

мікро/паскаль,

мікро/процес,

напів/державна,

напів/колонія,

пів/захисник,

пів/захист,

праце/давець,

прем'єр/міністр,

робот/оператор,
робото/давець,
спирто/завод, соціолог/матеріаліст,
табель/календар,

табло/годинник,
фото/автомат,
фото/відбиток,
штаб/квартира.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

анти/науковий,
атмосферо/тривкий,
багато/денний, військово/кримінальний,
військово/медичний, військово/морський,
гірсько/транспортний, глибоко/водний,
глухо/німий,
дво/колісний,
експериментально/теоретичний,
експертно/аналітичний,
експлуатаційно/технічний,
ідеально/прямий,
ідейно/політичний, культурно/освітній,
легко/зрозумілий,
легко/озброєний,
мікро/хвильовий, мінно/артилерійський,
напів/відкритий, науково/пізнавальний,
науково/політичний, панельно/блоковий,
паперово/целюлозний,
паралельно/послідовний,
планово/господарський,

правильно/складений,
право/охоронний,
практично/цінний,
прапоро/подібний,
психо/терапевтичний,
радіально/осьовий,
слабо/активний,
сніго/очисний,
снотворно/заспокійливий,
структурно/функціональний,
суспільно/ідеалістичний,
східно/європейський,
термо/ядерний,
ультра/мікро/хімічний,
умовно/достроковий,
швейно/трикотажний,
шести/бальний,
шести/годинний,
художньо/публіцистичний.

8. Провідмініайте кількісні числівники:

Тридцять три, чотириста шістдесят сім, вісім тисяч сімсот сорок два,
двадцять три тисячі шістсот п'ятдесят п'ять, сімсот вісімдесят дев'ять
п'ятсот шістдесят три.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

в/день, в/раз, де/ж/таки, до/того/ж, кінець/кінцем, на/вперейми, на/ново,
на/сухо, один/в/один, по/декуди, по/пам'яті, по/шосте, с/покон/віку, у/цілому.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(Б/б)лаговіщення, (Г/г)ельсінська спілка, (Д/д)ержавний (К/к)омітет
будівництва, архітектури та житлової політики України, (Д/д)октор
юридичних наук, (І/і)нститут держави і права ім. В.Корецького,
(М/м)іністерство екології та природних ресурсів України, (Н/н)аціональна
(Р/р)ада (Д/д)емократичної партії України, (П/п)олтавська битва, (Р/р)ада
(Б/б)езпеки ООН, (С/с)хідно-(К/к)итайське море.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

ведучий спеціаліст; грузополучатель; заслуговувати увагу; конкретна
пропозиція по...; нормативні акти приміняються; перелічені документи; по
місцю роботи; понести збитки; при підведенні підсумків; з ходатайством;
...які слідує із...

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Органи місцевого самоврядування в межах повноважень визначених законом приймають рішення які є обов'язковими до виконання на відповідній території.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України який на день призначення досяг сорока років має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як десять років проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою.

Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок жінок що мають дітей віком до дванадцяти років до осіб які не досягли вісімнадцяти років до інвалідів першої і другої груп.

Якщо особа піддана адміністративному стягненню протягом року з дня закінчення виконання стягнення не вчинила нового адміністративного правопорушення то ця особа вважається такою що не була піддана адміністративному стягненню.

Якщо при розгляді справи орган (посадова особа) прийде до висновку що в порушенні є ознаки злочину він передає матеріали прокурору органу попереднього слідства або дізнання.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу визначеного цією статтею.

ВАРІАНТ №23

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *диз/юнкція, під/яремний, ф/юзеляж, об/єктив, довір/я, кур/єрський, сім/я, к/юрі, об/’єднувати, під/іхати, п/ятигранний, б/юро, п/ятиденний.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/І):

бізн(е/и)смен, в(е/и)ликод(е/и)ржавний, д(е/и)ректор, код(е/и)фікований, пер(е/и)дбачений, р(е/и)жим, р(е/и)кордний, р(е/и)тельний, тенд(е/и)нційний, т(е/и)рорист, д(е/и)р(е/и)гент;

бе(з/с)компромісний, бе(з/с)платний, бе(з/с)сонний, бе(з/с)шлюбний, ві(д/т)платити, ві(д/т)строчка, ві(д/т)місняти, (з/с)писувати, (з/с)пусташити, ро(з/с)колювати, ро(з/с)порядок, ро(з/с)ш(и/е)фровувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Танев, Танков, Терзийски, Chmelewski, Chszonszczewska, Tsebrowska, Butler, Simmons, Foster, Gonzales.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Мироненко Яків Семенович, Трубайчук Вікторія Орестівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

акциз, бастіон, батальйон, виграш, вигук, військкомат, вік, Гомель, гонорар, дефект, дефіс, екватор, еквівалент, залізняк (руда, цегла), залік, ізюм, Ізюм (місто), конструктивізм, контакт, Лондон, Луцьк, Люксембург (місто), наїзд, наказ, наклад, оркестр, орнамент, осад, підліток, підпал, підпис, предмет,

президент, преїскурант, протекторат, протекціонізм, протест, розгром, розділ, роздум, сквер, скелет, скит, тариф, Ташкент, твір, тріумф, тролейбус, учинок, учитель, цілик (у зброї), чай, щит, щотижневик.

6. Запишіть правильно складні іменники:

*відео/магніто/фон,
військово/службовець,
віце/адмірал,
віце/губернатор,
екс/прем'єр,
експрес/звіт,
країна/сателіт,
країни/учасниці,
льотчик/винищувач,
льотчик/космонавт,
мікро/район,
мікро/світ,
напів/фабрикат,
народо/владдя,*

*пів/Києва,
пів/кіло/метра,
прес/автомат,
прес/аташе,
Ростов/на/Дону,
салон/вагон,
спів/видавець,
спів/доповідач,
тайм/аут,
танк/амфібія,
фото/друк,
фото/елемент,
штаб/офіцер.*

7. Запишіть правильно складні прикметники:

*атмосферо/стійкий,
багато/квартирний,
військово/навчальний,
військово/оборонний,
військово/окружний,
гірсько/стрілецький, голко/подібний,
горизонтально/спрямований,
дво/кілометровий, загально/державний,
експортно/імпортний,
експресивно/забарвлений,
ідейно/теоретичний,
індивідуально/творчий,
індустріально/аграрний,
конструктивно/технічний,
легко/розчинний,
легко/прохідний,
мало/вживаний,
мінно/ядерний, молодіжно/спортивний,
молоко/переробний,
навчально/допоміжний,
науково/практичний,
науково/розроблений,*

*паралельно/сполучений,
парашутно/десантний,
паркетно/шліфувальний,
праце/здатний,
предметно/тематичний,
прибережно/морський,
радіаційно/активний,
радіо/активний,
ракетно/космічний,
соле/промисловий,
сорока/годинний,
спортивно/тренувальний,
суспільно/продуктивний,
східно/слов'янський,
умовно/зарахований,
універсально/аналітичний,
усно/розмовний,
фінансово/звітний,
шести/поверховий,
шести/серійний,
художньо/технічний.*

8. Провідміняйте кількісні числівники:

Вісімдесят п'ять, сімсот сорок шість, дев'ять тисяч вісімсот тридцять п'ять, тридцять чотири тисячі п'ятсот шістдесят два, шістсот сімдесят чотири тисячі п'ятсот двадцять вісім.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

в/досвіта, в/ранці, де/коли, до/чиста, коли/небудь, нав/піл, на/одинці, на/сьогодні, один/за/одним, по/діловому, по/панібратськи, по/щирому, с/просоння, хоч/не/хоч.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(Б/б)ульвар Тараса Шевченка, (Г/г)енеральний секретар ООН, (Д/д)ержавний (К/к)омітет України по водному господарству, (К/к)абінет (М/м)іністрів України, (М/м)іністерство економіки України, (Н/н)аціональна (Г/г)вардія, постанова (П/п)резидії (Н/н)аціональної (А/а)кадемії наук України, (П/п)рофесор кафедри (К/к)онституційного права, (Б/б)іловезька (П/п)уща, (С/с)хідно-(С/с)ахалінські гори.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

взаємовідношення в колективі; даліше; залізна дорога; користуватися повноваженнями; облік по наданню житла; підвести підсумки; по сімейним обставинам; право відносно...; приказ про прийом на роботу; слідуєчі речі; факт признання батьківства.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Автономна Республіка Крим є невід'ємною складовою частиною України і в межах повноважень визначених Конституцією України вирішує питання віднесені до її відання.

З питань передбачених цією статтею Конституційний Суд України ухвалює рішення які є обов'язковими до виконання на території України остаточними і не можуть бути оскаржені.

Закони які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення мають зворотну силу тобто поширюються і на правопорушення вчинені до видання цих законів.

Особа яка діяла в стані крайньої необхідності необхідної оборони або яка була в стані неосудності не підлягає адміністративній відповідальності.

Конфіскація вогнепальної зброї інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб для яких полювання є основним джерелом існування.

Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях де може бути завдано шкоди іншим особам а також у вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

ВАРІАНТ №24

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *післяз/іздивський, скіф/янка, дось/є, харків/янин, об/єктивація, п/ятикутник, дріб/язковий, лев/ячий, бюрократизм, луб/яний, об/єм, пір/іна, п/ятизначний.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

асорт(е/и)мент, галант(е/и)рейний, дисц(е/и)плінарний, конт(е/и)нент, пер(е/и)мога, р(е/и)зервуар, р(е/и)нтаб(е/и)льний, р(е/и)торичний, с(е/и)мінар, тр(е/и)буна;

бе(з/с)конечний, бе(з/с)повітряний, бе(з/с)соромний, бе(з/с)шовний, ві(д/т)плив, ві(д/т)ступ, ві(д/т)транспортувати, (з/с)пихати, (з/с)травлювати, ро(з/с)клад, ро(з/с)писка, ро(з/с)шукувати.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Траянов, Тричков, Тунчев, Czarniecki, Czechowycz, Churillo, Bryant, Alexander, Russell, Griffin.

4. Провідмінійте прізвища, імена та по батькові:

Шаповал Володимир Дем'янович, Горобець Антоніна Йосипівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

алкоголь, бензин, бензобак, вид, виїзд, Вінніпег (місто), Вінніпег (озеро), горизонт, госпіталь, дециметр, дзот, екзамен, екран, заложник, замах, імпульс, імунітет, контекст, контингент, Люксембург (державка), Львів, мавзолей, наклеп, намір, напад, осколок, острів, осуд, підступ, підтекст, підхід, препарат, престиж, претендент, противник, простір, протокол, розігрів, розквіт, розкол, склад, склероз, слайд, театр, Тегеран, тезаурус, трос, тротил, фабрикат, фазоіндикатор, час, часопис, юнак, Юпітер (планета).

6. Запишіть правильно складні іменники:

віце/консул,

віце/король,

експрес/метод,

експрес/обстеження,

екстра/клас,

крейсер/авіаносець,

купівля/продаж,

магазин/салон,

магнітофон/автомат,

мікро/синтез,

мікро/система,

науко/знавство,

науко/подібність,

пів/коло,

пів/копійки,

прес/бетон,

прес/бюро,

салон/магазин,

само/вбивство,

спів/вітчизник,

спів/власник,

танкер/газо/воз,

танко/будування,

фото/ефект,

фото/кіно/архів,

штаб/ротмістр.

7. Запишіть правильно складні прикметники:

автомобільно/шляховий,

багато/партійний,

взаємно/однозначний,

військово/повітряний,

військово/політичний,

внутрішньо/структурний,

вогне/стійкий,

господарсько/економічний,

десяти/тонний,

загально/демократичний,

електрично/заряджений,

електро/машино/будівний,

індустріально/транспортний,

квазі/науковий,

лейб/гвардійський,

ліберально/монархічний,

ліберально/народницький,
максимально/збільшений,
мало/раціональний,
молото/подібний,
молочно/кислий,
моторно/парусний,
навчально/виробничий, напів/свідомий,
науково/фантастичний,
обліково/видавничий,
парково/тепличний, паро/випускний,
піхотно/танковий,
прибутково/видатковий,
приватно/господарський,
ракетно/ядерний,
ракето/будівний,

ранньо/весняний,
ремонтно/технічний,
соціал/революційний,
східно/український,
тактико/технічний,
територіально/економічний,
фабрично/заводський,
фазово/імпульсно/модульований,
фазо/частотний,
фото/лабораторія,
чотири/томний,
шино/ремонтний,
широко/доступний,
ціло/тижневий.

8. Провідміняйте кількісні числівники:

сорок чотири, двісті двадцять п'ять, шість тисяч сімсот сорок три,
чотирнадцять тисяч двісті п'ятдесят сім, триста сорок сім тисяч вісімсот
вісімдесят дев'ять.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

в/зимку, врешті/решт, де/небудь, за/видна, коли/не/коли, на/впомацки, на/відріз,
на/ходу, один/на/один, поза/вчора, по/парно, тет/а/тет, хтозна/що, як/не/як.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(В/в)идавництво “(У/у)країнська енциклопедія ім. М.П.Бажана”,
(Г/г)енеральний (П/п)рокурор України, (Д/д)ержавний (К/к)омітет України по
земельних ресурсах, (К/к)ієво-(М/м)огиланська (А/а)кадемія, (М/м)іністерство
палива та енергетики України, (Н/н)аціональна (К/к)омісія регулювання
електроенергетики України, (П/п)резидент (А/а)кадемії наук України,
(П/п)рикарпатський юридичний інститут (Н/н)аціональної (А/а)кадемії
внутрішніх справ України, (Р/р)еспубліка Афганістан, (С/с)хідно-(С/с)ибірська
залізниця.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

возмістити ущерб; даний наказ; залізнодорожний транспорт; в мою користь;
обов'язки по контракту; піддержувати відношення; по цьому договору; право
на складання контракта; з приказом ознайомлений; зі слідуючими змінами;
фактичний об'єм.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови і
розпорядження які є обов'язковими до виконання.

Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України
визнаються неконституційними повністю чи в окремі частині якщо вони не
відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена
Конституцією України процедура їх розгляду ухвалення або набрання ними
чинності.

Кабінет Міністрів України відставку якого прийнято Президентом України за його дорученням продовжує виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованого Кабінету Міністрів України але не довше ніж шістдесят днів.

Поліція в порядку визначеному Міністерством внутрішніх справ України може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб фізичних осіб чи їх уповноважених представників приміщення де знаходяться зброя спеціальні засоби боєприпаси вибухові речовини та матеріали інші предмети матеріали і речовини щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення порушника для складення протоколу а особи яка була в стані сп'яніння з часу її витверезження.

Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність якщо вважає що в обстановці що склалася можуть виникнути підстави для її застосування.

ВАРІАНТ №25

1. Запишіть слова в алфавітному порядку, поставивши, де необхідно, апостроф: *пір/я, дров/яний, об/єктивізм, хлоп/ячий, п/ятипроцентний, духм/яний, мавп/ячий, б/юрократизувати, манік/юр, об/ємний, плем/я, слов/яни, п/ятирічний.*

2. Розкрийте дужки, правильно записавши подані слова (правопис префіксів, ненаголошені Е/И):

амн(е/и)зія, д(е/и)с(е/и)дент, конт(е/и)нгент, конф(е/и)ренція, мат(е/и)ріалізувати, перп(е/и)нд(е/и)кулярний, пр(е/и)з(е/и)дентський, рез(е/и)дент, с(е/и)метричний, тр(е/и)бунал;

бе(з/с)контактний, бе(з/с)податковий, бе(з/с)стиковий, бе(з/с)шумний, ві(д/т)повідач, ві(д/т)сувний, ві(д/т)суджувати, (з/с)питати, (з/с)турбований, ро(з/с)кладений, ро(з/с)почати, ро(з/с)шук.

3. Перекладіть українською мовою іншомовні прізвища:

Фидошев, Фиков, Хаджійски, Shidlo, Szymkowicz, Szostak, Diaz, Biden, Cherrhill, Scott.

4. Провідмініайте прізвища, імена та по батькові:

Піддубний Ігор Вікторович, Дубровіна Алла Львівна.

5. Запишіть подані іменники II відміни у формі родового відмінка однини:

альбом, Белгород, біг, викид, виклад, вінчестер, вітамін, грабіж, грабунок, дивізіон, дизайн, екскурс, експеримент, замовник, замок (будівля), інвалід, індивід, контракт, контраст, магазин (пристрій), магазин (крамниця), Магдебург, напис, напій, нарис, отаман, Пакистан, пакунок, пікет, пілотаж, платіж, преферанс, прецедент, прибор, профквиток, профком, профорг,

розлад, розлом, розмах, слиз, слід, службовець, тезис, текст, телеекран, тротуар, трофей, фазопоказчик, факел, чекіст, червень, юрисконсульт, юрист.

6. Запишіть правильно складні іменники:

*віце/канцлер,
віце/президент,
водо/користування,
вогне/гасник,
екс/чемпіон,
електро/автоматика,
електро/газо/очистка,
лейб/гусар,
лейб/драгун,
майор/інженер,
макро/еволюція,
мікро/схема,
мікро/теле/фон,
науко/знавець, нафто/нагромадження,*

*пів/кроку,
пів/літра,
прес/випуск,
прес/конвеєр,
само/вбивця,
само/викриття,
спів/громадянин,
спів/доповідь,
танц/майданчик,
театр/студія,
фото/копія,
штабс/капітан.*

7. Запишіть правильно складні прикметники:

*авіаційно/спортивний, анти/урядовий,
багато/тиражний, військово/полонений,
військово/польовий, владно/регулюючий,
внутрішньо/галузевий,
господарсько/політичний,
гостро/публіцистичний,
життєво/важливий, загально/визнаний,
загально/людський, електронно/ядерний,
квартирно/експлуатаційний,
кілька/годинний,
конкретно/науковий,
ліво/екстремістський, ліво/радикальний,
логіко/математичний,
мало/досвідчений,
моно/генетичний,
морально/психологічний,
моторно/вітрийний, напів/притомний,
науково/освітній,
паро/водо/непроникний,
пасивно/негативний,*

*патентно/ліцензійний,
приватно/монополістичний,
природно/органічний,
програмно/часовий,
ранньо/середньо/вічний,
революційно/демократичний,
ремонтно/механічний,
соціально/активний,
спортивно/технічний,
танко/десантний,
тарифно/кваліфікаційний,
тепло/захисний,
територіально/географічний,
фельдшерсько/акушерський,
феодално/родовий,
фізико/математичний,
широко/форматний,
шкірно/венерологічний,
чужо/мовний.*

8. Провідмініайте кількісні числівники:

шістдесят п'ять, двісті двадцять шість, вісім тисяч дев'ятсот тридцять чотири, двадцять шість тисяч триста сімдесят два, чотиріста п'ятдесят шість тисяч сімсот тридцять вісім.

9. Запишіть правильно подані сполучення слів:

від/давна, в/різно/біч, де/не/де, за/молоду, колись/то, на/в/присідки, на/осліп, наче/б, о/полудні, по/злочинницьки, хтозна/який, по/переду, по/юнацькому, тільки/но.

10. Розкрийте дужки, записавши правильно власні та загальні назви:

(В/в)ерховна (Р/р)ада України, (Г/г)енеральна прокуратура України, (Д/д)ержавний (К/к)омітет зв'язку та інформатизації України, (Р/р)ада юридичного факультету (П/п)рикарпатського університету, (К/к)іївська область, (М/м)іністерство закордонних справ України, (Н/н)аціональне космічне агентство України, (П/п)рикарпаття, (Р/р)еспубліка Венесуела, (Т/т)ретя сесія (В/в)олинської обласної (Р/р)ади.

11. Запишіть відповідно до літературних норм наступні мовні звороти:

ввиду вищевикладеного; даний договір; зalog майна; лише при наявності; обов'язки заказчика; по вині; по цінам; право на розрив контракта; приймати участь; у слідуючому році; являється невід'ємною частиною.

12. Поставте у реченнях розділові знаки:

Матеріальна чи моральна шкода завдана фізичним або юридичним особам актами і діями що визнані неконституційними відшкодовується державою у встановленому законом порядку.

Конституція України не може бути змінена якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Закони та інші нормативні акти прийняті до набуття чинності цією Конституцією є чинними у частині що не суперечить Конституції України.

Положення цього Кодексу поширюються і на адміністративні правопорушення відповідальність за вчинення яких передбачена законами ще не включеними до Кодексу.

Особа яка вчинила адміністративне правопорушення підлягає відповідальності на підставі закону що діє під час і за місцем вчинення правопорушення.

Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил або для знешкодження тварини яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб.

Словничок основних термінів навчальної дисципліни

АБЗАЦ – це чітко об'єднані за змістом і будовою відрізки тексту; нормативним можна вважати абзац із 3-5 речень.

АКЦЕНТОЛОГІЯ – розділ мовознавства, що вивчає систему словесних наголосів та історичні зміни їх в окремій мові або в групі споріднених мов.

АНТОНИМИ – пари слів із протилежним значенням.

АРГО – один з різновидів соціальних діалектів, штучно створювана умовна говірка якої-небудь вузької замкненої соціальної або професійної групи, незрозуміла для сторонніх (напр., арго артистів, музикантів, спортсменів, військовослужбовців та ін.), тобто в тому ж значенні, що й термін жаргон. У вужчому розумінні арго – мова «соціального дна», декласованих та антисоціальних елементів (рекетирів, злодіїв, жебраків, бомжів, картярів-шулерів тощо).

БЛАНК – друкована стандартна форма якогось документа, що заповнюється окремо конкретними даними; аркуш паперу з надрукованою назвою установи, організації, призначений для наступного заповнення текстом.

ГРАМАТИКА – 1. Будова мови, тобто система морфологічних одиниць, категорій і форм, синтаксичних одиниць і категорій, словотвірних одиниць і способів словотворення. 2. Розділ мовознавства, що вивчає граматичну будову мови. Граматика як будова мови – складна організація, сукупність підсистем, якими є морфологія, синтаксис і словотвір.

ГРАФІКА – сукупність усіх засобів тієї чи іншої писемності, сукупність накреслень, якими жива мова передається на письмі: літери алфавіту, апостроф, знак наголосу, розділові знаки. Під цим терміном також розуміють систему співвідношень між буквами (літерами) і звуками (фонемами). Графіка як розділ мовознавства встановлює, які основні звукові значення мають окремі букви, тобто як вони читаються. Крім того, до засобів графіки належать різні прийоми скорочення слів, використання пробілів між словами, великих літер, відступів при абзацах, усіх можливих підкреслень, а в друкарському відтворенні тексту – і шрифтових виділень.

ДЕРЖАВНА МОВА – 1) мова офіційного спілкування громадян певної держави; 2) офіційна мова діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; 3) мова, обов'язкова для вивчення у закладах освіти, що існують на території певної держави; 4) мова державних засобів масової інформації; 5) основна мова в діяльності політичних партій та інших громадських об'єднань; 6) офіційна мова політичних, освітніх, наукових та інших форумів (зборів, зібрань, конференцій тощо).

Державна мова визначається і закріплюється, як правило, Конституцією та законами держави як один з елементів її механізму, ознак, атрибутів. Джерелом державної мови є мова корінної або однієї з корінних націй, яка, звичайно, є титульною нацією. У деяких державах є дві або більше мов корінних народів,

які визнаються державними. Іноді замість терміна “державна мова” вживають терміни “офіційна мова” або “національна”.

В Україні державною мовою є українська мова. Статус української мови як державної закріплено Конституцією України і Законом “Про мови в Українській РСР” (28 жовтня 1989 р.) Відповідно до цього закону українська мова є мовою діловодства і документації державних установ та громадських організацій, законів та інших актів державної влади, провадження судочинства, наукових конференцій і з’їздів, офіційних засобів масової інформації тощо.

Держава забезпечує можливості для вивчення державної мови у дошкільних установах, загальноосвітніх школах, середніх спеціальних і вищих закладах освіти. Закон передбачає право громадян на вільний вибір мови навчання і спілкування. В Україні вживаються заходи для розвитку української мови та мов інших національностей, які проживають на території країни.

ДІАЛЕКТИЗМИ територіальні – слова, які вживаються на певній території; мають, крім фонетичних і граматичних, певні лексичні особливості, не відомі літературній мові.

ДІЛОВОДСТВО – це діяльність, яка охоплює питання документування й організації роботи з документами в процесі здійснення управлінських функцій.

ДОКУМЕНТ – це засіб закріплення різними способами на спеціальному матеріалі інформації про факти, події, явища об’єктивної дійсності і розумову діяльність людини.

ЕКЗОТИЗМИ – слова, які позначають властиві іншим народам або країнам поняття.

ЕПІСТОЛЯРНИЙ СТИЛЬ – це стиль приватного листування.

ЕТИКЕТ МОВНИЙ – це система стійких формул спілкування, рекомендованих суспільством для встановлення мовленнєвого контакту співрозмовників, підтримання спілкування у виразній тональності відповідно до їх соціальних ролей і рольових позицій стосовно один одного в офіційних і неофіційних обставинах.

ЖАРГОНІЗМИ – слова, властиві мові певного соціального середовища; на відміну від професіоналізмів мають відповідники в загальнонародній мові та в професійній лексиці.

ЗАСТАРІЛІ СЛОВА – слова, а також їхні окремі значення та номінативні словосполучення, що на сучасному етапі розвитку мови вийшли із загального вжитку. Серед застарілих слів виділяють історизми й архаїзми.

Історизми – це слова або їх окремі значення, що вийшли з ужитку разом з позначуваними ними реаліями і не мають у сучасній мові синонімів-замінників. Вони використовуються як засіб номінації при зображенні відповідної епохи.

Архаїзми – це витіснені іншими синонімами назви понять, що існують і в наш час.

ІНВЕРСІЯ, або непрямої порядок слів, – це зміна звичайного розташування слів у реченні з метою виділення тих чи інших його членів. Найчастіше як прийом використовується в усному мовленні.

КАНЦЕЛЯРИЗМИ – це слова і вирази, взяті із мови протокольних звітів, офіційного листування, характерні для ділової мови, тобто для мови законів, указів, наказів, ділового листування.

КЛІШЕ – стереотипний, механічно відтворюваний вислів, характерний для певного стилю мови, певної ситуації.

КОНФЕСІЙНИЙ СТИЛЬ – це стиль, що діє у сфері релігії та церкви, обслуговує релігійні потреби окремої людини чи суспільства.

КУЛЬТУРА МОВИ – дотримання усталених мовних норм усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування. Наука про культуру мови – окрема галузь мовознавства, яка, використовуючи дані історії української літературної мови, граматики, лексикології, стилістики, словотвору, виробляє наукові критерії в оцінці мовних явищ.

ЛЕКСЕМА – це окреме слово з усією сукупністю властивих йому форм словозміни й значень у різних контекстах.

ЛЕКСИКОГРАФІЯ, словникарство – розділ мовознавства, пов'язаний зі створенням словників та опрацюванням їх теоретичних засад. Відповідно до цього виділяють практичну і теоретичну лексикографію.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ – розділ мовознавства, котрий вивчає слово як основну одиницю мови, а також словниковий склад мови як систему. Розрізняються синхронічна (описова) і діахронічна (історична) лексикологія.

Синхронічна лексикологія розглядає сучасний стан словникового складу мови. До сфери її інтересів входить вивчення семантичної структури слова, зокрема типів лексичних значень. Вона займається такими явищами, як синонімія, антонімія, омонімія, паронімія оцінює слова з точки зору їх походження, належності до активної/пасивної лексики, стилістичного забарвлення тощо.

Діахронічна лексикологія вивчає розвиток і формування словникового складу мови від найдавніших часів і дотепер. Важливим розділом діахронічної лексикології є, зокрема, етимологія, яка досліджує походження слова та розвиток його значення.

Окремою частиною лексикології є фразеологія.

ЛЕКСИЧНІ НОРМИ – норми, які регламентують точність, чистоту мовлення, правильність слововживання.

ЛІТЕРАТУРНА МОВА – унормована мова суспільного спілкування, зафіксована в писемній та усній практиці. Літературна мова – одна з форм національної мови, що існує поряд з іншими її формами – діалектами (територіальними, соціальними), просторіччям, мовою фольклору. Головні ознаки літературної мови – її наддіалектний характер, стабільні літературні норми в граматиці, лексиці, вимові, функціонально-стильова розгалуженість.

МАКАРОНІЧНА МОВА – механічна суміш слів чи висловів з різних мов або переінакшення їх на іноземний лад. Макаронічна мова в художніх творах імітує мову чужинців, пародіює тих, хто захоплюється запозиченням.

МОВА – характерний для людського суспільства специфічний вид знакової діяльності, який полягає у застосуванні історично усталених у певній етнічній спільноті артикуляційно-звукових актів для позначення явищ об'єктивної дійсності, їх ідеальних відображень у свідомості з метою обміну між членами спільноти осмислюваною інформацією та фіксації інформації шляхом механічного звукозапису або переведення звукових мовних актів у письмові знаки.

МОВЛЕННЯ – процес реалізації мовної діяльності, єдиний об'єктивний прояв мови. Поняття мовлення охоплює такі конкретні аспекти мови, як усне висловлення вголос, промовляння без сприйманої на слух артикуляції (т. з. внутрішнє мовлення), письмова фіксація висловлень у процесі їх формування, а також тексти як письмове відображення чи усні повторення процесів висловлення і як результати цих процесів. Мовлення як загальний процес суспільної мовної діяльності складається з індивідуальних актів мовлення кожного члена мовного колективу.

МОВНА ПОЛІТИКА – сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи у певному напрямі. У багатонаціональних державах мовна політика є складником національної політики, вона віддзеркалює її принципи, відповідає панівній ідеології. Спрямування і форми впровадження мовної політики детерміновані існуючим суспільно-політичним ладом, режимом правління, міжетнічними відносинами в економіці, культурі, релігії тощо. Мовна політика здатна або закріплювати привілеї панівної мови, або ж сприяти зняттю національних конфліктів шляхом підтримки мов національних меншин.

МОВНА СИТУАЦІЯ – притаманний суспільству спосіб задоволення комунікативних потреб за допомогою однієї або кількох мов. Для сучасної мовної ситуації в Україні у зв'язку зі зміною мовної політики властиві процеси протиборства старих стереотипів і нових тенденцій мовного планування. Найпомітніші новації спостерігаються у сфері оцінних ознак мов. Українська мова серед україномовного і неукраїномовного населення країни з часом стає престижнішою, у суспільній свідомості поступово підвищується показник її комунікативних якостей і естетичні цінності, посилюється мовно-національна свідомість українців, а також представників інших етносів.

МОВНІ ШТАМПИ – це у минулому влучні вислови, які часто вживалися у художньому і публіцистичному стилях, але згодом через багаторазове повторення у не завжди відповідних мовних ситуаціях перетворилися у своєрідні „зразки” („моделі”), що використовуються у будь-яких випадках.

МОВОЗНАВСТВО, або лінгвістика, – наука про природну людську мову загалом і мови світу як її представників. Мовознавство вивчає також суспільні функції, загальні особливості і конкретні прояви структури певної мови.

МОРФОЛОГІЧНІ НОРМИ – це норми, які регулюють вибір правильної граматичної форми.

МОРФОЛОГІЯ – один із розділів граматики, який вивчає внутрішню структуру слова, граматичні категорії і способи вираження граматичних значень, а також граматичні класи слів – частини мови. У морфології слово розглядається як частина мови з відповідними морфологічними категоріями, які виявляють себе у системах форм.

НАГОЛОС – вирізнення складу в слові посиленням голосу або підвищенням тону; вирізнення голосом слова в реченні для підкреслення його логічного значення.

НАУКОВИЙ СТИЛЬ – це стиль, що обслуговує сферу науки. Основним призначенням стилю є: повідомлення про результати дослідження, доведення теорій, обґрунтування гіпотез і класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань.

НЕОЛОГІЗМ – слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися в мові на певному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями (загальнономвні неологізми) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські неологізми). Неологізми – категорія історично змінна, один з розрядів пасивного словника, тобто це одиниці, які ще не встигли ввійти (або вже не ввійдуть, оскільки, виникнувши, вони майже відразу ж і зникли) до активного слововжитку.

НОРМА МОВНА – сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови і суспільства. Сукупність найбільш стійких, традиційних елементів системи мови, історично відібраних і закріплених суспільною мовною практикою; це сукупність колективних реалізацій мовної системи, прийнятих суспільством на певному етапі його розвитку й усвідомлених ним як правильні, зразкові.

Норма мовна – головна категорія культури мови, а також важливе поняття загальної теорії мови. Розрізняють єдино можливі, обов'язкові норми мови, які відбивають характерні ознаки системи мови, і норми літературної мови.

Мовна норма характеризується трьома властивостями: вибірковістю, стійкістю (усталеністю) і обов'язковістю.

ОМОНІМИ – слова, однакові за звучанням, але зовсім різні за значенням.

ОРФОГРАФІЧНІ НОРМИ – це норми, які регламентують правильність написання.

ОРФОГРАФІЯ – історично сформована й загальноприйнята система правил національної мови щодо способів передачі мовлення на письмі, яка поряд із пунктуацією становить правопис певної мови. Орфографія визначає правила написання звуків (фонем) літерами, написання слів разом, окремо й через дефіс, уживання великої літери, правила переносу частини слова з рядка в рядок; крім того, орфографія регулює написання афіксів і закінчень відмінюваних слів. Орфографічні правила, як складова частина системи

письмових норм літературної мови, повинні бути єдині для всіх, хто користується мовою.

ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ – це норми, які регламентують правильність вимови.

ОРФОЕПІЯ – сукупність вимовних норм літературної мови; розділ мовознавства, в якому вивчається нормативна літературна вимова, виробляються вимовні рекомендації. Літературна вимова – зразкова, нормалізована вимова освічених людей, без будь-яких просторічних, діалектних або індивідуальних рис. Поняття орфоепія включає сукупність правил вимови окремих звуків та їх сполук, окремих слів та граматичних форм, запозичених слів, а також норми наголошування та інтонації.

ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИЙ СТИЛЬ – це стиль ділових паперів міжнародних договорів, законів, постанов, указів, статутів, наказів, розпоряджень, різних видів судово-слідчої документації (акт експертизи, вирок, обвинувальний висновок, протокол допиту тощо).

ПАРОНІМИ – різні (повністю або частково) за змістом, але близькі за звучанням слова.

ПИСЕМНА МОВА – мова, зафіксована на папері чи іншому носії за допомогою усталеної системи графічних знаків, сприйманих зором, розташованих у певній лінійній послідовності і співвіднесених з одиницями реального, звукового мовлення; одна з форм реального існування мови як засобу комунікації. Писемна мова виникла пізніше від усної і є вторинною (графічною) формою матеріалізації висловлення. Суттєвою особливістю писемної мови є відтворюваність, властивість бути перенесеною у просторі і збереженою у часі. Це зумовлює поширеність її у різних сферах комунікації.

ПИСЬМО – знакова система фіксації мови на площині за допомогою умовних графічних елементів двох вимірів для передавання інформації на віддалі й закріплення її в часі.

ПЛЕОНАЗМ – у стилістиці – сполучення близьких за значенням слів, з яких одне або кілька логічно зайві.

ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ – це сукупність номінацій, що позначають правові явища і поняття, притаманні правничим наукам, до яких належать законодавство і судочинство.

ПРАВОПИС – сукупність загальноновизнаних і загальнообов'язкових правил, що встановлюють способи передачі мови на письмі. Правопис охоплює орфографію та пунктуацію. Як правило, складається історично, відбиваючи давні традиції або нові тенденції в передачі звуків, слів і форм, що виявляються в кожній писемній мові на різних етапах її розвитку. Український правопис сформувався на основі правописних традицій давньоруської мови, що ґрунтувалися на фонетичному принципі, за яким написання має відбивати вимову.

ПРОСТОРІЧНІ СЛОВА – це слова, які мають знижений (згрубілий, іронічний) колорит, властиві розмовно-оповідним різновидам мовлення,

перебувають на межі літературного/не літературного мовлення, відзначаються невимушеністю, „вільністю” вживання.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ – слова, які вживаються в певному професійному середовищі; ці слова ніби деталізують загальновідомі назви.

ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ СТИЛЬ – це стиль, характерний перш за все для засобів масової інформації: газет, радіо, телебачення. Розрізняють такі основні функції публіцистичного стилю, як інформативна, пропагандистська, агітаційна та функція впливу.

ПУНКТУАЦІЙНІ НОРМИ – це норми, які регламентують правильність вживання розділових знаків.

ПУНКТУАЦІЯ – розділ мовознавства, що вивчає систему розділових знаків і правила їх вживання. Розділові знаки – це знаки, що використовуються для відображення синтаксичної структури української мови на письмі. До них відносять: крапку, кому, двокрапку, тире, крапку з комою, кому-тире, три крапки, знак питання, знак оклику, дужки круглі, дужки квадратні, лапки, пробіл.

ПУРИЗМ – крайній вияв турботи про чистоту літературної мови, культуру мови, орієнтація на встановлення суворих правил дотримання літературних норм, оберігання мови від впливу іншомовних запозичень, очищення її від нелітературних явищ (діалектизмів, просторіччя тощо). Пуристичні тенденції розвиваються тоді, коли національна мова зазнає значних зрушень під впливом суспільних чинників (війни, революції, активізація демократичних рухів). Пуризм постає як реакція на загрозу денационалізації, втрати самобутності культури й національної мови. Позитивний бік пуризму полягає у пропагуванні виражальних засобів рідної мови, використанні її лексико-семантичних, фразеологічних, граматичних можливостей для передачі нових понять. Негативні пуристичні тенденції виявляються часто в догматичному проголошенні незмінності літературних норм, посиленні на внутрішні закони розвитку національної мови, в односторонньому сприйманні наслідків мовного контакту, неприйнятті будь-яких новотворів, які нібито руйнують систему мови, у нерозумінні поступального розвитку мови.

РЕКВІЗИТИ ДОКУМЕНТІВ – сукупність обов'язкових відомостей, даних, передбачена чинними правилами або законом для документів, без яких вони не можуть служити підставою для здійснення операцій; відсутність реквізитів позбавляє документ юридичної чинності.

РІДНА МОВА – мова, з якою людина входить у світ, прилучається до загальнолюдських цінностей у їх національній своєрідності. Людина стає свідомою, оволодіваючи мовою своїх батьків. Тому в художній літературі – поезії і прозі – всіх народів поняття рідної мови виступає поряд із поняттям рідного краю, батьківської хати, материнського тепла, вітчизни, тобто рідна мова сприймається не просто як засіб комунікації, не тільки як знаряддя формування думок, а значно інтимніше – як одне з головних джерел патріотичних почуттів, як рецептор духовно-емоційної сфери людини.

Письменники поетизують рідну мову так само, як і рідний край, його пейзажі, як свій народ.

РОЗМОВНА МОВА – особливий різновид літературної мови, яким послуговуються мовці в щоденному неофіційному спілкуванні. Розмовній мові властиві наддіалектні, загальнонаціональні ознаки, і водночас вона має регіональні особливості. Розмовну мову вважають також окремим стилем літературної мови. Розмовна мова характеризується вживанням розмовної лексики і фразеології, переважно короткими, простими синтаксичними конструкціями, експресивним інтонуванням фрази. Усна форма вираження, жести, міміка, спонтанність, невимушеність, швидкість реагування, імпровізація, емоційність, орієнтованість на слухача і на ситуацію – такі екстралінгвістичні ознаки розмовної мови, яка використовує не лише розмовну лексику, а й стилістично нейтральні слова.

РУБРИКАЦІЯ – це членування тексту на складові частини, графічне відокремлення однієї частини від іншої, а також використання заголовків, нумерації тощо. Рубрикація є зовнішнім вираженням композиційної будови ділового папера. Щоб не утруднювати процес читання й опрацювання документа, у ділових паперах рубрики нумеруються. Існує дві системи нумерації – традиційна й нова.

Традиційна – базується на використанні знаків різних типів – римських та арабських цифр, великих та малих літер.

Нова система нумерації базується лише на використанні арабських цифр, розміщених у певній послідовності.

СИНТАКСИЧНІ НОРМИ – це норми, які регламентують вибір правильної синтаксичної конструкції, це своєрідні правила побудови словосполучення, речення, тексту.

СИНОНІМ – слово, близьке або тотожне за значенням до іншого, але відмінне від нього звуковою формою.

СИНТАКСИС – це розділ граматики, який вивчає будову простих і складних речень, їх типи і форми та умови вживання.

СЛЕНГ – жаргонні слова або вирази в іноземній усній мові, характерні для людей певних професій або соціальних прошарків.

СЛОВО – найменша самостійна і вільно відтворювана в мовленні відокремлено оформлена значеннева одиниця мови, яка співвідноситься з пізнаним і вичленуваним окремим елементом дійсності (предметом, явищем, ознакою, процесом, відношенням та ін.) і основною функцією якої є позначення, знакова репрезентація цього елемента – його називання, вказування на нього або його вираження. Слово – основна одиниця лексики і центральна структурно-семантична одиниця мови в цілому, оскільки різними своїми аспектами воно входить до різних структурних рівнів мови. Структура слова складається з двоярусної форми – фонетичної і граматичної форми та двох принципово відмінних типів мовного значення – лексичного значення і граматичного значення. Слово як сукупність усіх його форм і значень, як структурний елемент мови протиставляється як лексема його конкретним

реалізаціям – словоформам, слововживанням і словозначенням (окремим значенням при полісемії).

СЛОВОТВІР – це розділ мовознавства, що вивчає способи утворення слів та словотворчі моделі.

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ – група близькоспоріднених мов індоєвропейської сім'ї. Поширені на територіях Східної і Центральної Європи та Азії. Загальна кількість носіїв – понад 287 млн. чол. (за даними на 1986). За генетичними і територіальними зв'язками та ступенем структурної близькості слов'янські мови поділяються на три підгрупи: східну, західну і південну. До східнослов'янських мов належать українська, російська та білоруська мови. Українська поширена, крім України, в Росії, Казахстані, Білорусі, Польщі, Бразилії, Аргентині, Румунії, США, Канаді та інших країнах.

СТАРОУКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА – поширена в 14 – 18 ст. в Україні, Білорусі, а частково і в прилеглих землях (Польщі, Молдові) мова юридичних документів, згодом – конфесійної, полемічної, художньої, історіографічної, частково наукової літератури. Фонетичні і морфологічні системи української мови у грамотах повністю утвердилися, хоч і розходилися часто з традиційною системою письма.

СТИЛІСТИКА – розділ мовознавства, що вивчає в межах національної мови суть і специфіку стилів мови.

СТИЛІСТИЧНА СИСТЕМА – сукупність функціональних та експресивних стилів у їх взаємозв'язках. Характер стилістичної системи (кількість функціональних стилів, жанрово-стильових різновидів мови) залежить від зовнішньо- та внутрішньомовних чинників. У стилістичній системі української мови виділяються основні функціональні стилі, що витворилися у зв'язку з найважливішими суспільними функціями мови, а також ті стилі, що перебувають на периферії системи (напр., епістолярний, ораторський).

СТИЛЬ – це суспільно усвідомлена і функціонально зумовлена, внутрішньо об'єднана сукупність прийомів уживання, відбору і поєднання засобів мовного спілкування в сфері тієї чи іншої загальнонародної, загальнонаціональної мови; співвідносна з іншими такими ж способами вираження, що служать для інших цілей, виконують інші функції в мовній суспільній практиці певного народу.

Різновид, видозміна літературної мови; манера мовного вираження у різних сферах, умовах, формах (усній і писемній) спілкування; мистецтво слова.

СТИЛЬ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИЙ – це стиль ділових паперів міжнародних договорів, законів, постанов, указів, статутів, наказів, розпоряджень, різних видів судово-слідчої документації (акт експертизи, вирок, обвинувальний висновок, протокол допиту тощо). Йому властива значна жанрова різноманітність, тому що тексти офіційно-ділового стилю обслуговують потреби певного суспільства в державному, політичному, економічному, громадському житті. Офіційно-ділове мовлення повинно бути

близьким до наукового стилю за точністю, до публіцистичного – за гнучкістю, до художнього – за доступністю.

СТИЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ – це різновид літературної мови з властивими їй лексичними, фразеологічними, морфологічними, синтаксичними, орфоепічними, акцентуаційними засобами, який використовується для здійснення однієї з функцій мови - спілкування, повідомлення або впливу.

СУРЖИК – мова, в якій штучно об'єднані без дотримання літературних норм елементи різних мов. Уживається переважно щодо українського просторіччя, засміченого невмотивовано запозиченими (внаслідок укр.-рос. взаємовпливу) російськими елементами. Суржик – це збіднена мова, позбавлена національного колориту, краси й виразності. Найпоширеніший у побутовому мовленні, звідки проникає на сторінки газет і журналів, книжок і брошур. Боротьба з суржигом – одне з головних завдань у галузі підвищення культури української мови.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА – мова сучасних засобів масової інформації, ділового спілкування, науки, освіти, художньої творчості, розмовного стилю. У широкому розумінні ототожнюється з новою українською літературною мовою. У вузькому розумінні – літературна мова, яку вживають три останні покоління учасників мовної комунікації, тобто часові межі її охоплюють 60 років. Визначальними для неї є літературні норми, яких дотримується середнє, найактивніше в суспільному житті, покоління.

ТАБУ мовне – заборона на вживання певних слів, що зумовлюється містично-забобонними, соціально-політичними, зокрема цензурними, та культурними і морально-етичними чинниками. Містично-забобонна природа табу, яка ґрунтується на магії мовній, є історично первинною. Табу поділяються за сферами вживання на виробничо-промислові (мисливське, рибальське та ін.), побутово-звичаєві, суспільно-політичні (дипломатичне, військове та ін.); є відмінність між табу у мові чоловіків і жінок.

ТАВТОЛОГІЯ – неусвідомлюваний, мимовільний або, навпаки, навмисний повтор у межах словосполучення, речення того самого чи однокореневих слів або різнокореневих слів з тотожним, аналогічним і под. значенням.

ТАЄМНІ МОВИ – штучно створювані мовні підсистеми, використовувані вузькими соціальними чи професійними групами як засіб замкнутого спілкування в їх межах або вияву належності до них. Різновид соціального діалекту. Виникають на основі загальнонародної мови і відрізняються від неї лексикою, у складі якої загальнонародні слова мають інші значення або спотворені переставлянням складів, додаванням до них певних звукосполучень і т. ін.; почасти це запозичення або вигадані «неологізми». Поява Т. м. пов'язана з існуванням замкнутих корпорацій ремісників, жебраків (дідів), декласованих елементів у добу Середньовіччя (в Європі відомі з 13 ст.). В укр. мові відомі таємні мови лірників, дротарів, кожухарів, шаповалів, рашевців (бродячих торгівців) тощо.

ТЕКСТ – писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнокомпозиційному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю. Одиницею тексту є реально вичленований найменший словесний масив, що складається з лінійно розташованої сукупності речень, об'єднаних у тематичну і структурну цілісність, після якої йде інша цілісність того ж рівня. Найменша реальна одиниця тексту – надфразна єдність, абзац.

ТЕРМІН – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.

ТЕРМІНОЛОГІЯ – сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва або всіх термінів тієї чи іншої мови; розділ лексикології, який вивчає терміни різних галузей знань.

УКРАЇНІЗМ – слово, окреме його значення, вислів, граматична форма тощо, запозичені з української мови іншою мовою.

УКРАЇНСЬКА МОВА – мова корінного населення України, а також українців, що проживають за її межами: у Росії, Білорусі, Казахстані, Польщі, Словаччині, Румунії, Канаді, США, Австралії та ін. країнах. Українська мова входить до другого десятка найпоширеніших мов світу, нею розмовляє близько 45 млн. людей. Належить до східної групи слов'янських мов, що входять до індоєвропейської мовної сім'ї.

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ – сукупність літер, прийнятих в українській писемності і розмічених у певному усталеному порядку. Український алфавіт сформувався на основі кирилиці, що поширилася в Київській Русі із прийняттям християнства і протягом 10 – 18 ст. зазнавала змін у зв'язку з потребою пристосувати її до звукового складу народного мовлення.

УСНА МОВА – мова, втілена у звуках, сприймана на слух; одна з форм реального існування мови як засобу комунікації. В історичному плані усна мова – первісна форма існування мови, до появи писемності вона була єдиною формою словесного спілкування. Є такі сфери мовної діяльності, які забезпечуються тільки усною формою: територіальні діалекти, розмовна літературна мова, фольклор, деякі жанри офіційної мови монологічного характеру – судові промови, коментарі теле- і радіожурналістів із місць подій, розповіді екскурсоводів у залах музеїв і т. п.

УСНА ПУБЛІЧНА МОВА – різновид літературної мови, що використовується як форма спілкування мовця з колективним слухачем і характеризується специфічними засобами впливу на аудиторію. Співвідноситься з поняттями «ораторський стиль», «красномовство», «риторика».

ФОНЕТИКА – звукова будова мови; галузь мовознавства, що вивчає звукову будову мови. До основних фонетичних одиниць належать лінійні (сегментні) – фонемі, склади, фонетичні слова, синтагми, фрази і нелінійні (просодичні) – наголос та інтонація.

ФОРМУЛЯР ДОКУМЕНТА – це сукупність розміщених у встановленій послідовності реквізитів документа. Кожний вид документа повинен мати свій формуляр-зразок, тобто певну модель побудови однотипних документів.

ФРАЗЕОЛОГІЯ – це розділ мовознавства, що вивчає фразеологізми. Фразеологізмом називається стійке сполучення слів, граматично організоване за моделлю словосполучення або речення. Фразеологізми характеризуються семантичною злітністю компонентів, цілісністю значення і автоматичним відтворенням в тексті.

ФУНКЦІЇ МОВИ – призначення, роль, завдання, що їх виконує мова в суспільному вжитку. Основна, визначальна функція мови – комунікативна. Мова виникла з потреб комунікації, і вся її організація підпорядкована цим потребам. Комунікативна функція є важливим чинником розвитку мови.

ХУДОЖНІЙ СТИЛЬ, художня мова, мова художньої літератури – функціональний різновид літературної мови.

ШТАМП – група реквізитів та їх постійних частин, відтворена на бланку документа як єдиний блок. Державні стандарти передбачають кутове і поздовжнє розміщення штампа.

ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА – галузь науки, що вивчає роль та функції мови і мовлення в юрисдикційному процесі. Основними її завданнями є: 1) опрацювання теоретичних і методологічних засад юридичної лінгвістики як окремої галузі науки; 2) адаптування і трансформування для юридичної лінгвістики методики й методів, розроблених іншими юридичними й лінгвістичними науками; 3) вивчення правових питань мови в історичному аспекті; 4) забезпечення юридичної практики спеціальними лінгвістичними знаннями; 5) вироблення лінгвістичних засад для проведення фоноскопичних експертиз; 6) забезпечення проведення лінгвістичної експертизи проектів законів, указів, постанов тощо; 7) унормування термінології мови юридичної науки; 8) підвищення культури мовлення працівників правничих інституцій та ін.

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА – це сукупність засобів і прийомів, що використовуються відповідно до прийнятих правил у виробленні і систематизації правових (нормативних) актів для забезпечення високого рівня їх досконалості.

Короткий тлумачний словник

А

аб'юрація – прилюдне зречення своєї віри, поглядів, переконань.

авангард – 1) частина війська або флоту, яку висувають перед загальновійськовою частиною, щоб уникнути раптового нападу ворога на основні сили; 2) свідома, передова частина суспільства.

авангардизм – назва різноманітній течій сучасного мистецтва, що прагнуть до корінного оновлення художньої практики, розриву її з усталеними принципами та традиціями, пошуків нового, незвичайного змісту та засобів вираження.

аванпост – те саме, що й *форпост*

аванс – грошова сума чи інші матеріальні цінності, що видаються наперед у рахунок майбутніх платежів.

авантюризм – безпринципна поведінка і вчинки з метою досягти легкого успіху, прибутку тощо.

автокод – мова програмування, що відображає конкретну структуру ЕОМ.

авторитет – загальновизнаний вплив, що його справляє на переконання і поведінку людей певна особа, соціальна група чи інститут завдяки їхнім особливостям і заслугам.

авторитет (особи) – особа, що користується загальною повагою, визнанням і великим впливом.

ад'єктивація – процес переходу в прикметник інших частин мови.

ад'юдикація – винесення судового рішення.

ад'юнктура – одна з основних форм підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів для військових навчальних закладів і науково-дослідних установ Збройних сил.

ад'юстаж – ділянка прокатного цеху з машинами і механізмами.

ад'ютант – офіцер прикріплений до командира чи начальника для виконання різноманітних службових доручень.

акр – одиниця площі в англійській системі мір (близько 0,4 га).

акселератор – регулятор кількості горючої суміші, що надходить у циліндри двигунів внутрішнього згорання з карбюратора.

акциз – вид непрямого податку на товари і послуги, включені в ціну і сплачувані за рахунок покупців.

альма-матер – старовинна студентська назва університету

альтернатива – необхідність вибору між двома можливостями, що виключають одна одну.

альянс – об'єднання держав, організацій на основі договірних зобов'язань.

амнезія – порушення пам'яті з утратою здатності фіксувати, зберігати і відтворювати набуті знання.

ампер-година – позасистемна одиниця кількості електрики.

амур – у давньоримській міфології – бог кохання.

аналог – те, що відповідає іншому предмету, явищу, поняттю тощо.

анонс – попереднє оголошення про вистави, фільми, лекції тощо.

арбітраж – 1) спосіб розв’язання спірних майнових і пов’язаних із ними немайнових питань; 2) державний орган, який вирішує господарські суперечки між підприємствами, установами, організаціями.

ар’єргард – частина (підрозділ), що під час пересування відділяється (позаду) від загальновійськового з’єднання для прикриття основних сил.

ар’єрсцена – простір позаду основного сценічного майданчика.

арсенал – військова установа для приймання, ремонту, збирання, обліку, зберігання і видачі військам зброї та боєприпасів.

архіваріус – працівник архіву.

атрибут – постійна, суттєва властивість, істотна ознака предмета або явища.

аудит – перевірка офіційної бухгалтерської звітності, первинних документів та іншої інформації фінанси-господарської діяльності.

аудитор – працівник аудиторської служби.

аукціон – продаж товарів та майна з публічних торгів.

Б

бакалавр – найнижчий учений ступінь у західноєвропейських університетах.

баланс – співвідношення між взаємопов’язаними частинами, сторонами чого-небудь.

баласт – вантаж, який беруть на судно для забезпечення необхідної посадки і стійкості, якщо корисного вантажу недостатньо.

бастіон – старовинне укріплення, бойова споруда на розі фортечного муру.

б’єф – частина водоймища, що прилягає до шлюзу, греблі та інших водонапірних споруд.

брутто – маса товару з упаковкою.

бюргер – житель середньовічного міста Західної Європи.

бязь – густа бавовняна тканина (вибілену бязь називають полотном)

В

ват-година – одиниця електричної енергії.

ваучер – документ, який підтверджує оплату товарів і послуг, видачу кредиту, отримання грошей тощо.

вексель – цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов’язання боржника сплатити після закінчення вказаного терміну визначену суму грошей позикодавцю.

вектор – *матем.* Відрізок прямої з певним напрямом у просторі і числовим значенням.

вердикт – рішення присяжних засідателів у суді з приводу винності чи невинності підсудного; вирок, ухвала.

вернісаж – урочисте відкриття художньої виставки в присутності спеціально запрошених осіб.

верф – розташоване на березі моря, річки тощо підприємство для будівництва і ремонту суден.

вінчестер – вид мисливської рушниці.

віце-адмірал – військове адміральське звання, середнє між контр-адміралом і адміралом.

вольтер'янство – назва прогресивних просвітницьких течій і релігійного вільнодумства, основою для яких стали погляди Вольтера.

вульгаризм – грубе чи лайливе слово, вираз, зворот, які не прийняті в літературній мові і перебувають поза межами норми.

Г

гамма-апарат – стаціонарна установка для променевої терапії та експериментального опромінення.

гауптвахта – спеціальне приміщення для утримання військовослужбовців під прештом.

гашиш – висушена смола індійської коноплі; наркотик.

гектоват – одиниця потужності.

генерал-губернаторство – адміністративно-територіальна одиниця в Російській імперії в 1775–1917 рр.

генералісимус – найвище військове звання.

генералітет – найвищий командний склад збройних сил.

геноцид – один із найтяжчих видів міжнародних злочинів, що полягає в цілковитому чи частковому фізичному знищенні цілих груп населення за расовими, національними, етнічними чи релігійними ознаками.

гетеросфера – шари атмосфери, вищі за 100 км.

гіпер... – префікс, що означає підвищення, перебільшення, надмірність.

гіпо... – префікс, що означає розміщення нижче чого-небудь; зниження.

гонорар – грошова винагорода, що за договором виплачується авторові за твори науки, літератури, мистецтва тощо.

грам-атом – кількість грамів хімічного елемента.

гран-прі – найвища нагорода на фестивалі, конкурсі і т.д.

гриф – 1) штемпельний відтиск власноручного підпису на паперах другорядного значення; 2) напис на документі чи виданні, що визначає особливий порядок користування ним, напр., гриф «для службового користування».

гросмейстер – найвище спортивне звання у шахах і шашках; особа, що носить це звання.

гуманізм – система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність.

Д

дебітор – юридична або фізична особа, яка має грошову або майнову заборгованість підприємству, організації, установі.

дебют – перший виступ артиста на сцені; перший публічний виступ.

декалітр – одиниця місткості, яка дорівнює 10 літрам.

декан – священнослужитель; керівник факультету у вищій школі.

деканат – церковно-адміністративна одиниця, що об'єднує кілька парафій і входить до складу єпархії; приміщення, у якому працює управління факультету.

делікт – порушення закону чи правової норми, незаконні дії, злочин; провина.

демпінг – вивіз з країни товару і продаж його за кордоном за цінами, нижчими, ніж усередині країни чи на світовому ринку.

денатурат – етиловий спирт-сирець, непридатний до пиття.

дендропарк – великий парк ландшафтного типу.

денонсація – відмова держави від двостороннього або вихід з багатостороннього договору з попередженням, здійсненим у порядку, передбаченому в цьому договорі.

департамент – назва відомства, міністерства.

депозит – вклади установ, організацій і громадян у банках і ощадних касах.

детектор – прилад для реєстрації радіоактивного чи теплового випромінювання.

детонатор – заряд вибухової речовини.

де-факто – одна з форм визнання державою іншої держави або уряду, що означає офіційне, але не остаточне визнання.

дефект – недолік, гандж, вада.

де-юре – одна з офіційних форм визнання, що полягає в повному, остаточному визнанні однією державою іншої держави чи уряду.

диз'юнкція – логічна операція, що полягає в з'єднанні двох або більше висловлювань в нове, складне судження.

диктатура – нічим не обмежена влада однієї людини чи групи осіб.

динаміт – вибухова речовина сильної руйнівної дії.

дисидент – інакомисляча людина, яка не погоджується з панівною ідеологією, світоглядом, існуючим ладом.

дисонанс – відсутність гармонії, належних пропорцій.

диспансер – спеціалізований медичний заклад, що надає лікувально-профілактичну допомогу певним групам населення чи хворим.

дисплей – пристрій, який здійснює візуальне передавання інформації на екрані комп'ютера.

діагноз – визначення хвороби; короткий медичний висновок.

донор – людина, що добровільно дає свою кров для переливання та виготовлення лікувальних препаратів.

допінг – фармакологічні та інші речовини, що тимчасово стимулюють, активізують фізичну та психічну діяльність організму.

дублікат – 1) другий примірник якогось письмового документа, що на відміну від копії має однакову з оригіналом юридичну силу; 2) копія частин рукописного тексту, набраних іншим шрифтом, ніж основний текст.

дюйм – міра довжини в англійській системі мір (=0,0254 м)

Е

еквівалент – предмет або кількість, що рівноцінна, рівносильна, рівнозначна іншим предметам або кількостям, може замінити або виражати їх.

екзекуція – 1) тілесне покарання; 2) виконання судового вироку чи адміністративного рішення.

екзистенціалізм – ірраціональний напрям у філософії та літературі, предметом вивчення якого є існування людини.

екс... – частина складних слів, яка має значення «колишній».

екскурс – відхилення від основної теми викладу для висвітлення, пояснення побічних питань.

експедитор – працівник підприємства чи організації, що отримує і здає вантажі, супроводжуючи їх при перевезеннях, оформляє документацію.

екстернат – самостійне проходження курсу навчання зі складанням іспитів при будь-якому навчальному закладі.

екстракт – 1) лікарський препарат, витяжка лікарських препаратів; 2) згущений сік ягід чи плодів; 3) витяг; стислий виклад суті якого-небудь твору, документа і т. ін.

екстреміст – людина, яка дотримується крайніх поглядів, прихильник крайніх заходів.

екю – регіональна міжнародна валютна одиниця країн-учасників Європейської валютної системи.

ескорт – військовий конвой, охорона, супроводження.

етнопсихологія – наука про психічні особливості, ментальність народу, властивості національного характеру.

етнос – стійка, стала соціальна група людей, що історично склалася.

Ж

жаргон – мова певної соціальної чи професійної групи, що є відгалуженням від загальнонародної і відрізняється від неї набором специфічних слів та висловів, які відображають спеціальні потреби та смаки цієї групи і включаються в жаргон, щоб зробити його незрозумілим для інших; спотворена, вульгарна мова.

жаргонізм – слово чи вислів, які належать до якогось жаргону.

жовнір – солдат польської армії.

З

зюйд-вест – південний захід.

зюйд-ост – південний схід.

І

ідеал – взірць досконалості будь-чого в будь-якій сфері, що виробляється мисленням людини у відповідних суспільних умовах.

імператив – беззастережна, настійна вимога; веління, наказ.

імпульс – поштовх, спонукання до здійснення чого-небудь, причина, яка викликає яку-небудь дію.

імунітет – 1) несприйнятливість організмів до збудників хвороб та впливу деяких отрут; 2) *юрид.* виняткове право не підлягати деяким загальним законам; надається особам, що займають особливе становище в державі.

індивід (т. с. індивідуум) – окрема людина, особа.

індивідуалізм – 1) моральний принцип, в основі якого лежить протиставлення інтересів окремого індивіда інтересам суспільства, віддавання переваги особистим інтересам перед громадськими; 2) прагнення до вираження своєї індивідуальності, своєї особистості.

індикатор – прилад, що відображає хід процесу чи стан об'єкта спостереження.

індиферентний – байдужий, той, хто не виявляє зацікавлення до кого-, чого-небудь.

інтеграція – об'єднання в ціле окремих елементів або частин; процес розширення економічного і виробничого співробітництва.

К

казус – 1) заплутаний або незвичний, кумедний випадок; 2) *юрид.* складна або заплутана судова справа; 3) подія, що, як правило, виключає відповідальність за правопорушення.

калібр – діаметр каналу ствола вогнепальної зброї, кулі, снаряда; розмір, форма, якість чого-небудь.

каньйон – глибока річкова долина з вузьким дном та стрімкими схилами.

карцер – приміщення тимчасового одиночного ув'язнення осіб для відбуття покарання за що-небудь.

католог – 1) перелік творів мистецтва та писемності, складений для полегшення користування ними; 2) довідкове видання.

кворум – кількість присутніх на зборах або на засіданні якогось органу, що дозволяє визнавати його рішення правочинним.

клан – *перен.* згуртована група людей, які вважають себе спільниками у будь-якій справі.

кодекс – 1) єдиний законодавчий акт, який систематизує певну галузь права; 2) *перен.* сукупність приписів, норм, переконань, напр., моральний кодекс.

кодифікація – систематизація чинного законодавства певної країни.

колоквіум – 1) метод перевірки знань студентів, який відбувається у формі бесіди викладача зі студентами; 2) наукові збори, під час яких проводиться обговорення доповідей на визначену тематику.

комісаріат – місцевий орган Міністерства оборони України, що відповідає за облік і призов військовозобов'язаних.

компонент – складник чого-небудь.

компроміс – угода, якої досягають за допомогою обопільних поступок.

комюніке – офіційне повідомлення уряду про важливі події внутрішнього життя країни або про діяльність речників уряду на міжнародній арені.

конвой – 1) військовий підрозділ (команда), що охороняє і супроводить транспорт, військовополонених чи заарештованих осіб до місця призначення; 2) з'єднання морських військових суден або літаків, які охороняють транспортні чи торговельні судна.

конгрес – 1) з'їзд, нарада, що має здебільшого міжнародне значення; 2) у деяких країнах найвищий законодавчий орган (парламент).

кон'єктура – припущення, здогад; відновлення або виправлення на основі здогадів зіпсованого тексту, що не піддається прочитанню.

консенсус – згода щодо спірного питання, якої досягають у результаті дискусії та компромісів.

консиліум – нарада лікарів, на якій обговорюють діагноз, визначають методи лікування хворого.

консорціум – 1) тимчасова угода між банками або підприємствами для спільної фінансової або комерційної діяльності; 2) об'єднання банків або підприємств, які досягли такої угоди.

конструктивізм – мистецький напрям, що ґрунтується на ідеї зближення мистецтва з досягненнями науки та техніки і на функціональній доцільності.

консьєрж – швейцар, двірник у Франції.

контекст – 1) уривок тексту, що має закінчену думку; 2) *перен.* у контексті – з урахуванням чого-небудь.

контингент – 1) сукупність людей, які утворюють однорідну в певному розумінні групу, категорію; 2) установлена з певною метою гранична норма, кількість.

контраст – різко окреслена протилежність.

конференц-зал – зал для урочистих засідань.

конфіденційний – довірчий, таємний, той, що не підлягає розголошенню.

концепт – смисл знака (імені); загальна думка, формулювання.

концерн – багатогалузева корпорація, що має централізоване керівництво.

кон'юнктив – умовний спосіб відмінювання дієслів.

кон'юнктивіт – запалення слизової або сполучної оболонки ока.

кон'юнктура – 1) становище, що склалося в будь-якій галузі суспільного життя, сукупність умов, обстановка; 2) сукупність ознак, які характеризують поточний стан справ економіки.

кон'юнкція – логічна операція, зо допомогою якої з двох або більше висловлювань утворюють одне висловлювання.

кореспонденція – листування між особами або установами; листи, поштово-телеграфні відправлення.

коригувати (т.с. коректувати) – виправляти щось.

кортеж – урочиста процесія.

костьол – назва римсько-католицького храму.

котедж – невеликий житловий будинок у селі або в місті з ділянкою землі.

кошторис – план передбачуваних витрат і надходжень матеріальних та грошових ресурсів, необхідних для нормальної діяльності підприємств, установ, організацій.

краков'як – польський народний танець, який пізніше став бальним.

кредит – надані в борг на певний термін товари або гроші з виплатою відсотків за одержання.

критерій – одна з основних ознак, мірило для визначення, оцінки, класифікації чого-небудь.

круп'є – розпорядник у казино, який стежить за грою.

культ – один з обов'язкових елементів кожної релігії, сукупність обрядів, звичаїв; *перен.* поклоніння комусь або чомусь.

кюрі – одиниця радіоактивності.

Л

лабіринт – складне, заплутане розташування приміщень, переходів, шляхів і т. ін.

лазарет – невелика лікувальна установа військової частини, призначена для стаціонарного лікування хворих.

легалізація – 1) узаконення, перехід на легальне становище; 2) підтвердження істинності та правосильності документа, який видали в іншій державі.

лейб... – перша частина складних слів, що має значення «той, хто перебуває біля монарха», «придворний».

лорд-канцлер – у Великобританії – складова частина офіційної назви вищих посад; голова палати лордів та член кабінету міністрів.

М

мавзолей – монументальна надмогильна споруда.

магістр – другий академічний ступінь, який присуджують особам, що мають ступінь бакалавра і пройшли додатковий курс навчання впродовж 1 – 2 років та склали спеціальний іспит.

макроклімат – кліматичні умови в глобальному або регіональному масштабі; клімат Землі, країни, області.

максималізм – крайність у будь-яких поглядах, вимогах.

мандат – документ, що підтверджує повноваження і права будь-якої особи.

маневр – 1) організоване і швидке переміщення військ (флоту) з метою виконання оперативних і тактичних завдань; 2) зміна напрямку руху судна, літака, космічного апарата.

манеж – спеціально обладнаний майданчик для тренування коней; велике закрите приміщення для занять з легкої атлетики, гімнастики тощо.

маніфестація – публічний масовий виступ для підтримки будь-яких вимог, для вираження солідарності або протесту.

марафон – т. с. марафонський біг; перегони на довгі дистанції.

марихуана – наркотик із висушеного листа і квіток індійських конопель.

маркетинг – одна з систем управління господарською діяльністю, що орієнтується на врахування вимог ринку та активний вплив на попит з метою розширення збуту товарів.

меморандум – 1) дипломатичний документ із викладом суті питань, які обговорюються; 2) у торгівлі – нагадувальні листи з різних питань.

меморіал – скульптурний комплекс, що увічне пам'ять про кого-, що-небудь; спортивні змагання, присвячені пам'яті видатних спортсменів.

менталітет – світосприймання, психологія, напр., національний менталітет.

метеорит – тверді тіла, що випадають на Землю з міжпланетного простору.

мікросистема – матеріальна система з мікрочастинок.

модуль – 1) назва важливого коефіцієнта або величини; 2) уніфікований вузол радіоапаратури, що виконує певну функцію у приладі; 3) відносно самостійна частина будь-якої системи, організації.

модус – 1) у політичній термінології – норма; 2) вид, прояв, різновид; 3) властивість, характерна для предмета у певних станах, на відміну від сталої властивості.

монополія – 1) виняткове право на виробництво, торгівлю тощо, що належить одній особі, групі осіб або державі; 2) особливе становище когось-небудь, яке надає переваги порівняно з іншими.

монтаж – добір і з'єднання конструкцій, обладнання, окремих частин у єдине ціле.

мюзик-хол – вид естрадного театру, у програмі якого чергуються естрадні, циркові, балетні, музичні номери.

Н

наркотики – сильнодіючі природні й синтетичні речовини, які можуть викликати наркоманію

негатив – 1) зворотне зображення об'єкта знімання, на обробленій плівці; 2) *перен.* щось негативне

нетто – вага товару без упаковки; чистий прибуток після урахування виплат.

нокаут – 1) стан спортсмена, коли він збитий із ніг і не може продовжувати бій після 10 с; 2) *перен.* потрясіння внаслідок невдачі, поразки, після чого важко оговтатися.

номінал – 1) вартість, зазначена на цінних паперах, банкнотах, монетах та ін.; 2) номінальна ціна, зазначена в прейскуранті або на самосу товарі.

нотаріат – система органів, що мають право засвідчувати різноманітні юридичні акти, а також засвідчувати правдивість підписів на документах та копіях з них.

ньютон – одиниця сили в Міжнародній системі одиниць.

нюанс – відтінок, ледве помітна різниця в чому-небудь.

О

обер... – у складних словах означає «старший за посадою».

об'єктивізм – 1) підхід до тлумачення явищ суспільного життя, що обмежується констатацією, підкресленням їхньої необхідності; 2) відповідність об'єктивній дійсності, безсторонність, неупередженість.

опонент – 1) фахівець, що виголошує критичні зауваження, які стосуються доповіді; 2) супротивник у суперечці, диспуті, дискусії.

оптимізм – життєрадісне світобачення, що спирається на віру в щасливе майбутнє, в успіх; схильність у всьому бачити позитивне, світле.

орієнтир – 1) окремий предмет на місцевості, за допомогою якого легко визначити своє місцеперебування; 2) *перен.* обраний напрям, основні принципи діяльності.

орнамент – візерунок, що складається з певних елементів, призначений для оздоблення різноманітних предметів, будівель, творів декоративно-ужиткового мистецтва.

П

пансіон – 1) у деяких країнах – приватний або державний закритий навчально-виховний заклад, у якому вихованці перебували на повному утриманні; 2) утримання мешканців з повним обслуговуванням.

пансіонат – різновид готелю з повним обслуговуванням мешканців, які живуть у ньому; різновид будинку відпочинку.

пантеон – храм, присвячений усім богам; сукупність богів певного релігійного культу.

парадокс – 1) думка, яка суттєво не збігається із загальноприйнятими теоріями, приписами або суперечить здоровому глуздові; 2) несподіване явище, яке не відповідає звичним уявленням.

паралелізм – повний збіг, дублювання, подібність характерних рис.

паритет – рівність, однакове становище, рівноправність сторін.

партер – 1) місця у залі для глядачів, розташовані рядами паралельно до сцени, естради, екрана; 2) відкрита частина саду або парку.

патент – 1) свідоцтво, яке видають винахідникові для засвідчення його авторства та виняткових прав на винахід; 2) документ, що надає якесь право або привілей.

патетичний – пристрасний, схвильований, сповнений пафосу (натхнення, піднесення).

патронат – *перен.* покровительство, опіка

пафос – натхнення, піднесення, ентузіазм.

перископ – оптичний прилад із системою дзеркал, що дає змогу спостерігати з укриття.

п'єдестал – 1) підніжжя, основа пам'ятника, статуї, колони; 2) підвищення, на яке піднімається переможець

п'єза – одиниця тиску.

п'єзоелектрика – електричні заряди, що з'являються на гранях деяких кристалів.

п'єзометр – прилад для вимірювання ступеня стиснення речовини під дією тиску.

пикет – група людей, яка висловлює стоячи протест проти чогось.

пілотаж – маневрування літального апарата в горизонтальній, вертикальній та похилій площинах з метою виконання фігур у повітрі.

плацдарм – 1) територія, здобута під час форсування водної перешкоди; 2) територія, яка використовується якоюсь державою при підготовці нападу на іншу.

плюралізм – один з фундаментальних принципів устрою правового суспільства, який стверджує правомірність багатоманітності.

позитив – фотографічне зображення, що одержують з негатива.

позитрон – стійка елементарна частинка з масою, що дорівнює масі електрона, і позитивним зарядом.

поліс – 1) місто-держава у Стародавній Греції і Стародавньому Римі; 2) документ про страхування.

поліцмейстер – у деяких країнах – начальник міської поліції у великих містах.

понтон – 1) плоскодонне судно, що є плавучою опорою для мостів, а також сам плавучий міст; 2) пристій для підймання затонулих суден.

постскрипtum – приписка до певного тексту, переважно до листа, що позначається літерами PS.

постулат – твердження, яке при побудові наукової теорії сприймають без доказів як вихідне.

потенціал – 1) величина, що характеризує силове поле; 2) *перен.* сукупність наявних засобів, можливостей у певній галузі.

практикум – вид навчальних занять для практичного засвоєння основних положень певного предмета; практичні заняття у вищій школі.

практицизм – діловитість, практичне ставлення до чого-небудь.

преамбула – вступна частина якого-небудь важливого документа, в якій викладено обставини чи підстави його проголошення.

превалювати – переважати, мати перевагу.

превентивний – запобіжний, той, що випереджає дії суперника.

презент – подарунок.

презумпція – припущення, яке визнається достовірним, поки не буде доведено протилежне.

прейскурант – 1) перелік видів робіт, послуг, продукції, товарів тощо; 2) довідник цін на продукцію.

препарат – хімічний або фармацевтичний продукт лікувального, профілактичного або іншого призначення.

прес-аташе – співробітник дипломатичного представництва, що відповідає за зв'язки із засобами масової інформації.

престиж – авторитет, вплив, повага, якими хто-небудь користується.

прецедент – 1) випадок, який стався в минулому і є виправданням або прикладом для наступних подібних випадків; 2) рішення суду, ухвалене стосовно певної справи, що є обов'язковим при розгляді аналогічних справ у майбутньому.

преюдиціальність – юридичне правило, згідно з яким усі суди, що розглядають справу, зобов'язані прийняти без перевірки і доказів факти, які були встановлені раніше й набрали законної сили за допомогою судового рішення чи вироку в якій-небудь іншій справі.

привілей – виняткове право, перевага, яка надається кому-небудь.

принцип – 1) центральне пояснення, особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь; 2) внутрішнє переконання, погляд на речі, що зумовлюють норми поведінки.

пріоритет – першість у відкритті, винаході тощо; провідний напрям, що вимагає першочергової уваги.

прогноз – науково обґрунтоване передбачення, що дає випереджаючу інформацію про розвиток певних явищ, процесів у майбутньому.

прогрес – напрям розвитку від нижчого до вищого, рух уперед, перехід на вищий ступінь розвитку.

проект – 1) технічний документ; 2) попередній текст якогось документа; 3) план, задум.

прокуратор – 1) у Стародавньому Римі – управитель господарства; повірений у судових і комерційних справах; 2) у Швеції – посадова особа у парламенті.

проспект – 1) пряма, довга і широка міська вулиця; 2) план, стислий виклад змісту чого-небудь; 3) довідкове видання рекламного характеру.

протектор – 1) *заст.* покровитель, захисник; 2) держава, що здійснює протекторат.

протекторат – 1) форма залежності, здебільшого колоніальної, що встановлюється внаслідок нерівноправного договору; 2) держава або територія, що перебуває в такій залежності.

протекціонізм – 1) економічна політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції; 2) система сприяння при вирішенні чийх-небудь справ.

псевдонім – вигадане ім'я або прізвище, яке використовують для заміни справжнього власного прізвища.

путч – державний переворот, учинений групою змовників, а також спроба такого перевороту.

Р

радіус – 1) відрізок, що сполучає будь-яку точку кола або сфери з їхнім центром, а також довжина цього відрізка; 2) *перен.* сфера дій, поширення чого-небудь (стосовно певного центру)

ранг – ступінь, чин, звання.

рапорт – 1) усталена статутом форма усної або письмової доповіді яку використовують при звертанні військовослужбовця до начальника; 2) доповідь, повідомлення про виконання завдання, зобов'язань.

раритет – цінна рідкісна річ, рідкісне явище.

раунд – *перен.* етап, цикл якихось подій.

раціон – норма харчових продуктів або фуражу для тварин на певний термін.

раціоналізм – 1) філософський напрям, який стверджує, що розум є вирішальним джерелом істинного знання; 2) практичне ставлення до життя.

реактив – речовина, яку використовують для хімічних реакцій.

реактор – установка, в якій здійснюється керована ланцюгова реакція поділу атомних ядер, що супроводжується виділенням значної кількості енергії.

реалізм – один із напрямів у літературі і мистецтві ХІХ ст.

реванш – відплата за поразку. Повторна спортивна гра.

регламент – 1) правила, що регулюють порядок діяльності якоїсь установи, ведення засідання, конференції; 2) час, відведений для виголошення промови на засіданні, конференції.

регрес – перехід від вищих форм розвитку до нижчих; рух назад, зміни на гірше.

регулятор – 1) пристрій, за допомогою якого підтримують незмінність певної фізичної величини; 2) те, що регулює, спрямовує розвиток чого-небудь.

редуктор – пристрій для зменшення і підтримання постійного тиску.

реекспорт – вивезення з країни товарів, які були раніше ввезені в неї, без їхньої переробки.

режим – 1) державний устрій, спосіб правління; 2) суворо встановлений розпорядок життя; 3) система правил заходів, які необхідні для якоїсь мети; 4) умови діяльності, функціонування чого-небудь.

резерв – 1) запас чого-небудь; 2) ресурси, які використовують при потребі; 3) військові формування; 4) військовозобов'язані.

резидент – 1) громадянин, що постійно живе в іноземній державі; 2) представник розвідки якоїсь держави, що діє на території іншої держави.

резиденція – місце постійного перебування уряду, глави держави або осіб, що посідають високі адміністративні посади.

резолуція – 1) постанова, яка приймається внаслідок обговорення якогось питання на засіданні, зборах, конференції тощо; 2) висновок, стислий виклад рішення посадової особи на діловому папері.

резонанс – явище різкого зростання амплітуди коливань під впливом зовнішніх чинників; *перен.* відгук, відгомін якоїсь події.

резус-фактор – особлива речовина, яка міститься в крові мавп та в більшості людей і зумовлює сумісність і несумісність крові матері і плоду.

реімпорт – увезення з інших країн власного товарів, раніше туди експортованих.

рейд – водний простір поблизу берега, біля заходу в порт, зручний для стоянки суден на якорі; набіг мобільних військових частин або партизанських загонів у тил ворога.

реквієм – багатоголосий вокальний чи вокально-інструментальний твір скорботно-патетичного звучання; вид римсько-католицького богослужіння.

реквізит – обов'язковий елемент документа.

рекорд – найвищий показник; найвищий ступінь, прояв чого-небудь.

рекреація – приміщення для відпочинку в навчальних установах; відпочинок, відновлювання сили людини, яка була витрачена під час праці.

ректорат – група осіб на чолі з ректором.

релікт – група осіб, предмет або явище, що збереглися як пережиток від давніх епох.

рельєф – опукле зображення на площині; сукупність нерівностей земної поверхні.

реостат – прилад для регулювання та обмеження струму або напруги в електричному колі.

репатріант – особа, що повертається на батьківщину внаслідок репатріації.

репортаж – повідомлення в періодичних виданнях, радіо- і телепередачах про важливі події суспільного, мистецького та літературного життя.

репрезентативний – показний, характерний.

респектабельний – поважний, солідний, шанований.

респіратор – прилад для захисту органів дихання людини від пилу і шкідливих речовин.

ресурс – засоби, запаси, джерела чого-небудь; засіб, який використовують у необхідних випадках.

реферат – доповідь на певну тему, яка охоплює огляд відповідних літературних та інших джерел; стислий

референдум – виклад змісту наукової праці, статті.

рефлекс – відповідна реакція організму на подразники, що діють через нервову систему.

реформізм – проведення релігійних перетворень у дусі протестантизму.

рецензія – стаття чи доповідь, у якій аналізується й оцінюється який-небудь твір, спектакль, концерт тощо.

рецепт – письмовий припис лікаря про склад і виготовлення ліків; спосіб виготовлення чого-небудь.

рецептура – сукупність правил виписування та виготовлення ліків.

рецидив – 1) повернення, повторення якого-небудь явища після удаваного його зникнення; 2) повторне або неодноразове вчинення злочину особою, що раніше відбувала покарання за аналогічний злочин.

рецидивіст – той, хто здійснив злочин, аналогічний тому, за який він був раніше засуджений.

реципієнт – одержувач платежу чи субсидії; людина або який-небудь інший організм, якому переливають кров, пересаджують якийсь орган або тканину від донора.

рикошет – відскакування снаряда, кулі та іншого твердого тіла після удару об якусь поверхню.

ринг – 1) обведений канатами майданчик для боксу; 2) короткотермінова угода підприємців.

ритм – чергування якихось елементів з певною послідовністю; налагоджений перебіг чого-небудь.

ритуал – установлений звичаєм, традицією порядок здійснення чого-небудь.

ротмістр – офіцерський чин у кавалерії, що відповідає капітану в піхоті.

С

саботаж – 1) навмисний зрив роботи шляхом прямої відмови від неї або свідомо недбалого виконання; 2) прихована протидія здійсненню чого-небудь.

салон – 1) вітальня; кімната для прийомів; 2) демонстраційна зала для показу і продажу творів мистецтва і художніх виробів, а також деяких промислових товарів.

салют – урочисте вітання або віддання почесі.

сапер – військовослужбовець саперних підрозділів інженерних військ.

сегмент – 1) частина простору, обмежена поверхнею кулі або іншою кривою поверхнею; 2) частина якогось органа; 3) *перен.* частина, відрізок чого-небудь.

сейм – парламент у деяких країнах Центральної і Східної Європи.

секретаріат – відділ установи, громадської або іншої організації, що здійснює функції організаційно-розпорядчого характеру.

сектор – 1) частина площі чого-небудь; 2) відділ установи, що має певну спеціалізацію; 3) якась частина, галузь народного господарства.

семінар – 1) у вищих навчальних закладах – особлива форма групових занять студентів; 2) групові заняття для певної спеціальної підготовки.

сенат – 1) у Стародавньому Римі – верховний орган влади; 2) назва верхньої палати парламенту в деяких сучасних державах.

сенс – суть, значення чого-небудь.

сепаратизм – прагнення до відокремлення, відособлення.

симпозіум – 1) у стародавніх греків і римлян – бенкет з музикою, розвагами, бесідою; 2) нарада з певного питання.

симптом – 1) характерний вияв, ознака хвороби; 2) зовнішня ознака певного явища.

синдикат – одна з форм монополії – об'єднання підприємців, яке здійснює свою комерційну діяльність при збереженні виробничої та юридичної самостійності підприємств, що входять до його складу.

синод – дорадчий орган при патріархії деяких православних церков; дорадчий орган при папі римському; у протестантських церквах – збори духовництва і світських осіб для розв'язання церковних справ.

синтез – метод наукового дослідження будь-якого предмета, явища, який полягає в пізнанні його як єдиного цілого, у єдності і взаємозв'язку його частин і пов'язаний у процесі наукового пізнання з аналізом; *перен.* об'єднання, узагальнення, поєднання.

синус – функція кута, позначається $\sin$.

скит – 1) у православних монастирях – невелике житло ченців-самітників, розташоване віддалік від основних монастирських будівель; 2) старообрядницький монастир або невелике поселення монастирського типу в безлюдній місцевості.

спектр – 1) сукупність кольорових смуг, які виникають під час проходження світлового променя через середовище, що здійснює його заломлення; 2) *перен.* те, що існує в різних варіантах, формах; різноманітність.

спіритизм – містична віра в можливість спілкування з душами небіжчиків, а також це спілкування.

спринт – у бігових видах легкої атлетики, ковзанярському, лижному спорті, плаванні тощо – змагання на короткі дистанції.

стандарт – 1) зразок, еталон, модель, які стають мірилом для інших подібних об'єктів; 2) нормативно-технічний документ, що встановлює одиниці величин, терміни та їх визначення, вимоги до продукції і виробничих процесів, безпеки праці тощо.

статут – збірник основних засад, положень про що-небудь, зведення правил.

стимул – причина, яка спонукає до дії, зацікавленість у здійсненні чого-небудь.

суверенітет – незалежність держави від інших держав у внутрішній і зовнішній політиці.

сурдопедагогіка – галузь дефектології, що розробляє питання навчання і виховання дітей із порушенням слуху.

сюжет – послідовність і зв'язок у описі подій.

Т

тариф – 1) офіційно встановлена ставка оподаткування, митних зборів; 2) розмір оплати за різні послуги – транспортні, зв'язку, комунальні.

тезаурус – 1) тип словника, що подає лексичний склад мови у повному обсязі; 2) в інформатиці – повний систематизований набір даних у будь-якій сфері знання.

телекс – 1) мережа абонентського телеграфування, призначена для проведення документальних переговорів; 2) апарат для здійснення такого зв'язку; 3) інфориація, що передається в такій мережі; 4) номер абонента такої мережі.

тембр – звукове забарвлення, характерне як для типу голосу, так і для голосу конкретної людини, музичного інструмента.

тендер – 1) фін. особлива форма надання замовлень на постачання товарів і підрядів на виконання робіт, яка передбачає залучення декількох постачальників (підрядників) з метою забезпечення найвигідніших комерційних та інших умов угоди для організаторів торгів.

тер'єр – група порід собак, призначених здебільшого для полювання на тварин.

терикон – конусоподібний насип з порожніх порід на поверхні землі біля шахти.

терор – розправа з політичними противниками за допомогою сили.

тероризм – політика і тактика терору.

тестер – прилад для перевірки, випробування чого-небудь.

тет-а-тет – віч-на-віч.

толерантність – терпимість, поблажливість до кого-, чого-небудь.

тоннаж – реєстрова місткість судна; вантажомісткість транспортних засобів.

тонус – рівень емоціно-психічної активності людини; психоенергетичний аспект жтгедіяльності.

тракт – 1) *заст.* велика проїзна дорога, шлях; 2) шлях проходження їжі в організмі.

трактат – 1) наукова праця, в якій докладно розглянуто якесь конкретне питання чи окрему проблему; міркування на спеціальну тему; 2) міжнародний договір, угода.

транзит – перевезення товарів або пасажирів з однієї країни, області в іншу через проміжну країну, область, а також узагалі через будь-які проміжні пункти.

транс – 1) короткочасний психічний розлад з утратою самоконтролю, що характеризується автоматичністю дій і вчинків у стані потьмарення свідомості; 2) стан відчуження, екстазу, гіпнозу тощо.

тренінг – спеціальний тренувальний режим.

трест – одна з форм моноплії, за якої всі об'єднані підприємства повністю втрачають свою виробничу, комерційну, юридичну самостійність і підпорядковуються єдиному управлінню.

трибунал – надзвичайний або спеціалізований судовий орган, що існує в деяких країнах або при міжнародних організаціях.

тріумф – видатний успіх, перемога, а також урочистості з цього приводу.

тритил – органічна вибухова сполука.

трофей – 1) зброя та інше спорядження ворога, захоплене переможцем; 2) *перен.* речова пам'ятка, пов'язана з перемогою, успіхом.

У

ультиматум – категорична вимога однієї зі сторін, супроводжувана погрозами в разі відмови виконати її іншою стороною.

унікум – 1) неповторний, єдиний у своєму роді предмет; 2) *перен.* незвичайна, виняткова людина.

унтер-офіцер – у деяких європейських арміях – звання молодшого командного складу.

урядник – нижній чин повітової поліції.

утопізм – утопічні погляди, теорії; схильність до утопії, нездійсненність планів.

Ф

фабрикат – викінчений продукт, призначений для виробничого або особистого споживання без додаткової переробки.

факультет – навчально-науковий і адміністративний підрозділ вищого навчального закладу, де викладають коло наукових дисциплін з певної спеціальності.

фарватер – шлях для безпечного руху суден, огорожений бакенами, віхами, буями.

фарисейство – учення фарисеїв; лицемірство, святенництво, зовнішня благочестивість.

фасад – зовнішній бік будівлі, споруди; передній бік будівлі.

федералізм – 1) система державного ладу, що характерна для федерації; 2) у деяких країнах – рух за запровадження федеративного державного ладу.

фейлетон – невеликий літературно-публіцистичний твір, у якому висміюються та засуджуються якості недоліки, потворні явища суспільного життя.

фельд'єгер – військовий або урядовий кур'єр для доставляння важливих (переважно таємних) паперів.

фельдмаршал – найвищий генеральський чин у Великобританії та деяких інших країнах.

фемінізм – жіночий рух за зрівняння жінок у правах з чоловіками.

феномен – 1) явище, у якому спостерігається суть чого-небудь; 2) рідкісне, незвичайне явище або видатна, виняткова людина.

фіксаж – розчин для закріплення одержаного зображення.

філіал (філія) – самостійний відділ будь-якого підприємства, установи тощо, наприклад, філіал інституту.

формат – розмір книжки, газети, паперу, ілюстрацій тощо.

формуляр – картка (бланк), куди записують основні відомості про щось.

форсаж – короткочасне збільшення тяги двигуна проти її значення на номінальному режимі.

форт – велике замкнуте укріплення, яке може вести кругову оборону; складова частина фортеці.

форум – масові представницькі збори, з'їзд, конференція, конгрес.

фотосинтез – перетворення зеленими рослинами та фотосинтезуючими мікроорганізмами променевої енергії Сонця на енергію хімічних зв'язків.

фрагмент – 1) частина твору мистецтва (живопису, архітектури, скульптури тощо); 2) уривок тексту літературного або музичного твору.

франк – грошова одиниця (поділяється на 100 сантимів).

фугас – заряд вибухівки, який закладають у ґрунт або занурюють у воду для проведення вибуху.

функціонер – працівник апарату будь-якої державної або партійної установи.

фунт – 1) основна одиниця маси в системі англійських мір, дорівнює 453,6 г; 2) грошова одиниця Єгипту, Ірландії, Кіпру, Сирії, Судану.

фюзеляж – корпус літального апарата.

Х

хайвей – швидкісна автострада з двобічним рухом, що, як правило, з'єднує міста.

хаос – цілковите безладдя, плутанина.

хол – у громадських будівлях – приміщення для очікування; у квартирі, будинку – велика вітальня.

хронікер – журналіст, співробітник відділу хроніки в газеті, журналі.

Ц

цензура – 1) контроль офіційної (світської або церковної) влади за змістом, випуском у світ і розповсюдженням друкованої продукції, творів сценічного, образотворчого та кіномистецтва тощо; 2) установа, що здійснює такий нагляд.

цент – розмінна монета Австралії, Зімбабве, Канади, Сингапуру, США та ін. країн, становить 1/100 долара.

централізм – система управління або організації, при якій нижчі і місцеві органи підпорядковані центральній владі.

циркуляр – письмове розпорядження директивного характеру, що його надсилають підвідомчим установам або підлеглим службовим особам.

Ш

шанс – імовірність, можливість успіху, здійснення чого-небудь.

шантаж – залякування, погроза розголошення яких-небудь компрометуючих відомостей з певною метою.

шаріат – зведення юридичних та релігійних норм, що ґрунтуються на Корані; мусульманське право.

шедевр – твір, який є вищим досягненням мистецтва, майстерності.

шериф – 1) у США – виробна службова особа, що здійснює адміністративні, службові, деякі судові функції; 2) в Англії, Уельсі – призначувана королем службова особа в графстві, яка здійснює, як правило, церемоніальні обов'язки.

шиллінг – грошова одиниця Австрії – поділяється на 100 грошів.

шлейф – перен. про що-небудь довге, те, що тягнеться, а також про ланцюг чого-небудь взаємопов'язаного.

шовінізм – ідеологія і політика, що проповідує національну винятковість, розпалює національну ворожнечу і ненависть.

штабофіцер – у деяких арміях – загальна назва старших офіцерських посад і чинів.

штабротмістр – офіцерський чин у кавалерії, що відповідає штабс-капітану у піхоті.

штабскапітан – офіцерський чин у піхоті, артилерії та інженерних військах.

штамп – 1) форма з рельєфним зображенням тексту, малюнка, яку використовують для тиснення на палітурній кришці; 2) вид печатки; 3) *перен.* загальновідомий зразок, який сліпо наслідують; шаблон, трафарет.

Ю

юрисдикція – правова сфера, на яку поширюється повноваження кого-, чого-небудь.

юрисконсульт – постійний консультант з практичних правових питань в установах, організаціях, на підприємствах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

для вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням»

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 280 с.

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Бабій І. М., Вільчинська Т. П. Сучасна українська літературна мова. Морфологія : навч. посіб. Вид. 3-тє, перероб. і допов. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2016. 183 с.

Бас-Кононенко О. Мова – зброя, фонетика – приціл! Київ : Філологія, 2023. 160 с.

Беценко Т. П., Голуб І. Б. Стилiстика сучасної української мови: Фонiка : навч. посiб. 2-ге вид., допов. Суми : Мрія, 2015. 322 с.

Богатько В. В., Прокопчук Л. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Модульний курс : навч. посіб. Вінниця : Нілан, 2017. 281 с.

Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 416 с.

Борисенко Н. М., Гризан В. І., Шевчук Л. В. Українська мова за професійним спрямуванням : навч.-метод. посіб. О. : Астропринт, 2009. 144 с.

Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування : навч. посіб. К. : АртЕк, 2000. 190 с.

Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посіб. К. : АртЕк, 1999. 263 с.

Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кринець О. М. Фахова українська мова. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 272 с.

Ватрас В. А., Монастирський В. А., Рогожа В. Г. Правове письмо : навч. посіб. / за ред. Р. О. Стефанчука. К. : Алерта; ЦУЛ, 2011. 148 с.

Войтюк С. М. Стилiстика у стислому викладі : навч. посiб. Вид. 2-ге, удосконал. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 212 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови: навч. посіб. Тернопіль. : Підручники і посібники, 2004. 255 с.

Волкотруб Г. Й. Стилiстика ділової мови : навч. посiб. К. : МАУП, 2002. 208 с.

Волкотруб Г. Й., Венцковський А. М. Українська ділова мова: Практикум. К. : МАУП, 2003. 156 с.

Галузинська Л. І., Науменко Н. В. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. К., 2008. 430 с.

Гах Й. М. Етика ділового спілкування : курс лекцій. Івано-Франківськ : Полум'я, 2000. 159 с.

Гінзбург М. Д. Українська ділова і фахова мова. Практичний посібник на щодень для студентів. Київ : ЦУЛ, 2019. 672 с.

- Глушик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посіб. 4-те вид., перероб. і доп. К. : А.С.К., 2008. 400 с.
- Головач А. С. Зразки оформлення документів: для підприємств і громадян. Донецьк : Сталкер, 1997. 349 с.
- Горбул О. Д., Галузинська Л. І., Ситнік Т. І., Яременко С. А. Ділова українська мова. К. : Знання; КОО, 2008. 222 с.
- Горохолінська І. Культура ділового та повсякденного спілкування : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2015. 151 с.
- Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. К. : Центр учбової літ., 2010. 624 с.
- Гук О. І., Бундз В. П. Етика та культура ділового спілкування : навч. посіб. Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2008. 122 с.
- Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. Українська мова у діловому спілкуванні : навч. посіб. К. : ТОВ "БІНОВАТОР", 2005. 352 с.
- Дедухо А. В. Українська мова за професійним спрямуванням : практикум. Київ : Ліра-К, 2016. 179 с.
- Дерев'янка Л. І., Дорошенко С. М. Сучасна українська мова : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2016. 220 с.
- Діденко А. Н. Сучасне діловодство : навч. посіб. 4. вид. К. : Либідь, 2004. 384 с.
- Ділова українська мова: навч. посіб. /Литвинська С.В., Сібрук А.В., Онуфрійчук Г.І., Стецик Х.М. К. : НАУ, 2021. 125 с.
- Ділова українська мова: тестові завдання : навч. посіб. / Шевчук С. В. та ін.. К. : А.С.К., 2002. 216 с.
- Ділове спілкування: усна і писемна форми : навч. посіб. / Тележкіна О. О. та ін. Харків : Смугаста типографія, 2015. 383 с.
- Довідник з культури мови / Єрмоленко С. Я. та ін. К. : Вища школа, 2005. 400 с.
- Докаш В. І., Попелишко О. А., Чугаєвський В. А. Етика та психологія ділового спілкування : навч.-метод. посіб. Чернівці : Рута, 1999. 68 с.
- Досенко А. К. Практична стилістика мови засобів масової інформації. Київ : КиМУ, 2014. 134 с.
- Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). К. : Довіра, 1999. 431 с.
- Журенко О. М. Українська без помилок. Абсолютна грамотність за 15 хвилин на день : практик. завдання, тести : орфографія, синтаксис, пунктуація, стилістика. Харків : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2014. 413 с.
- Журенко О. М. Українська без помилок. Говоримо і пишемо правильно: 500 практик. завдань і тестів. Харків : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2016. 510 с.
- Українська без помилок. Говоримо і пишемо правильно. Правопис. Стилiстика. Граматика. Орфографія. Синтаксис. Пунктуація. Лексикологія. Тексти : довідник. Харків : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2015. 510 с.

Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення. Фахове і нефахове спілкування : посібник. Донецьк : БАО, 2011. 479 с.

Зубков М. Г. Мова ділових паперів: комплексний довідник. 4-е вид., стер. Х. : Фоліо, 2004. 288 с.

Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова: Мова документів. Орфографія. Усне ділове мовлення. Писемне ділове спілкування. Умовні скорочення за ДСТУ. Вправи та завдання. 3. вид., доп. Харків : Торсінг, 2003. 448 с.

Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : підручник. 8-ме вид., випр. Харків : СПД ФО Співак Т.К., 2007. 445 с.

Зубков М. Г. Сучасне ділове мовлення : посіб. Харків : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2008. 448 с.

Кабиш О.О. Українська мова в судово-процесуальній сфері. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 110 с.

Коваль А. П. Ділове спілкування : навч. посіб. К., 1992. 293 с.

Ковтюх С., Кирилюк О., Андреева Т. Культура наукової мови : навч. посіб. Кіровоград : Тріада С, 2012. 224 с.

Козачук Г. О., Макарець Ю. С. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. 191 с.

Колеснікова І. Є., Прадід Ю.Ф. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Сімф. : Аріал, 2009. 210 с.

Коломоєць Т. О., Кремова Д. С. "Мовний" іспит як умова допуску особи до публічної служби в Україні: правовий аспект. 100 найпоширеніших запитань та відповідей. Київ : Гельветика, 2022. 192 с.

Корж А. В. Ділова українська мова для юристів: лекції та комплексні завдання : навч. посіб. К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 176 с.

Корж А. В. Українська мова професійного спрямування. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 296 с.

Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. 3-тє вид. К. : Академія, 2008. 464 с.

Кравець Л. В. Стилїстика тексту : навч.- метод. посіб. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2015. 71 с.

Красницька А. В., Чулінда Л. І. Ділова українська мова : курс лекцій. К., 2002. 107 с.

Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посібник. К. : НАВСУ, 2003. 500 с.

Крашеніннікова Т. В., Поповський А. М., Руколянська Н. В. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2015. 329 с.

Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування : навч. посіб. 2. вид., доп. Суми : Університетська книга, 2003. 219 с.

- Кулакевич Л. М. Українська мова у професійній діяльності : посібник. Дніпро : ДВНЗ УДХТУ, 2016. 357 с.
- Культура мови на щодень / Дзюбишина-Мельник Н. Я. та ін. 2. вид., доп. і випр. К. : Довіра, 2002. 170 с.
- Культура української мови : довідник / за ред. Русанівського В. М. К. : Либідь, 1990. 303 с.
- Нелюба Анатолій. Професійна мова юриста. Харків : Прапор, 2002. 208 с.
- Нелюба Анатолій. Теорія і практика ділової мови. Харків : Акта, 1997. 191 с.
- Кацавець Р. Ділова мова: сучасний вимір. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 196 с.
- Кацавець Руслан. Мова державних службовців. Київ : Алерта, 2023. 220 с.
- Кацавець Р.С. Професійна етика юриста. Київ : Алерта, 2022. 246 с.
- Кацавець Р.С. Українська мова: усна і писемна. За новим українським правописом. Київ : Алерта, 2020. 280 с.
- Кацавець Г. М., Паламар Л. М. Мова ділових паперів : підручник. 2. вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2005. 327 с.
- Коловоротна Н. Д., Чала А. Г. Українська мова за професійним спрямуванням. Тестовий контроль : навч.-метод. посіб. Харків : ХГПА : Ексклюзив, 2016. Ч. 1. 2016. 95 с.
- Контрольні роботи з ділової української мови : навч. посіб. / Шевчук С. В. та ін. К. : А.С.К., 2002. 107 с.
- Кравець Л. В. Стилїстика української мови: практикум: навч. посіб. К. : Вища школа, 2004. 200 с.
- Культура мови: від теорії до практики : монографія / Любов Струганець та ін. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2016. 215 с.
- Культура фахового мовлення : навч. посіб. 2. вид. / Бабич Н. Д. та ін. Чернівці : Книги-XXI, 2006. 496 с.
- Левун Н. В. Культура української мови. Норми літературної мови : навч. посіб. Дніпропетровськ : Акцент, 2013. 71 с.
- Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Українська мова за професійним спрямуванням: теорія і практика : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2016. 423 с.
- Майборода Н. Г. Культура професійного спілкування: усне й писемне мовлення: навч. посіб. Дніпропетровськ : Акцент, 2015. - 94 с.
- Максименко В. Ф. Сучасна ділова українська мова : підручник. Х. : Торсінг Плюс, 2006. 448 с.
- Марчук Л. М., Сукаленко Т. М., Бойчук В. О. Українська мова за професійним спрямуванням: практ. заняття, самост. робота : навч. посіб. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2016. 238 с.
- Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови. К. : Академія, 2007. 360 с.
- Мацько Л. І., Кравець Л. В., Солдаткіна О. В. Стилїстика ділової мови і редагування документів : навч. посіб. К. : Університет "Україна", 2004. 282 с.

- Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови : підручник. 2.вид., випр. К. : Вища школа, 2005. 462 с.
- Межжерїна Г. В. Українська мова. Інтердисциплїнарне наукове мовлення : навч. посїб. Київ : НАУ, 2017. 207 с.
- Могила Ю. А. Українська мова: практикум з орфографїї. Київ : Видавництво Лїра-К, 2018. 164 с.
- Мозговий В. І. Українська мова у професїйному спілкуванні. Київ : Центр учбової лїтератури, 2019. 592 с.
- Монастирська Р. І., Сїрант А. М. Тести з дисциплїни "Українська мова за професїйним спрямуванням" : навч.-метод. посїб. Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2017. 110 с.
- Науменко Н. В. Українська мова (за професїйним спрямуванням) : підручник. Київ : НУХТ, 2014. 255 с.
- Новий український правопис. Київ : Центр учбової лїтератури, 2019. 284 с.
- Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство : підручник. Львів, 1994. 216 с.
- Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Київ : Центр учбової лїтератури, 2019. 192 с.
- Пащук Р. І., Полїщук Н. М., Таран Н. Є. Дїлове мовлення правоохоронця : навч. посїб. 2. вид., перероб. й доп. Луганськ : РВВ ЛАВС, 2004. 304 с.
- Пентилюк М. І. Культура мови і стилїстика : підручник. К. : Вежа, 1994. 239 с.
- Пивоваров В. М., Лисенко О. А., Шумейко О. А. Мова української юриспруденцїї. Навчальний посїбник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. Київ : Право, 2023. 294 с.
- Писарська Н. В. Українська мова за професїйним спрямуванням. Письмове дїлове мовлення : навч. посїб. Харків : Панов А. М., 2016. 112 с.
- Плотницька І. М. Дїлова українська мова : навч. посїб. 3-є вид. Київ : Центр учбової лїтератури, 2022. 256 с.
- Плотницька І. М. Дїлова українська мова в державному управлінні : навч. посїб. 3 вид., перероб. й допов. К. : НАДУ, 2014. 183 с.
- Плотницька І. М. Основи наукового мовлення. Київ : Центр учбової лїтератури, 2019. 252 с.
- Погиба Л. Г., Грибїниченко Т. О., Голїченко Л. М. Українська мова фахового спрямування : підручник К. : Кондор-Видавництво, 2012. 350 с.
- Пономарїв О. Д. Культура слова: мовностилїстичнї поради : навч. посїб. 3-тє вид., стер. К. : Либїдь, 2008. 239 с.
- Пономарїв О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник. 3.вид., перероб. і доп. Тернопіль : Навчальна книга- Богдан, 2000. 246 с.
- Попович А. С., Марчук Л. М. Стилїстика української мови : навч.-метод. посїб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подїл. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2017. 171 с.

Потелло Н. Я., Скиртач Г. Є. Українське ділове мовлення і спілкування. Правопис і граматики української мови. Оформлення ділового спілкування. Культура ділового спілкування : навч. посіб. К. : МАУП, 2003. 440 с.

Потелло Н. Я. Українська мова і ділове мовлення : підручник. 3-вид., стереотип. К. : МАУП, 1999. 248 с.

Потелло Н. Я. Теорія і практика ділового мовлення : навч. посіб. К., 1999. 131с.

Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Слободянюк О. М. Ділове спілкування : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2015. 127 с.

Практикум з української мови за професійним спрямуванням / Зайцева І.В. та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 396 с.

Професійна мова правника: теорія і практика : навч. посібник / Пащук Р. І. та ін. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка, 2009. 447 с.

Редін П. О., Терещенко В. М. Українська ділова мова : навч. посіб. Х. : Магістр, 2009. 255 с.

Рульова Н., Івасюта М. Українська мова за професійним спрямуванням (для студентів юридичного факультету) : навч. посіб. 3-є вид., допов. Чернівці : Рута, 2016. 272 с.

Сардарян К. Г. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2014. 196 с.

Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. К. : Академія, 2010. 215 с.

Стахів М. О., Крохмальна Г. І. Сучасна українська літературна мова з практикумом : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 454 с.

Тетарчук І. В. Ділова українська мова. Для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2021 156 с.

Ткач О. В., Варенікова О. В. Українська мова (за професійним спрямуванням) : практикум. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2015. 172 с.

Токарська А. С. Довідник із фахового мовлення для працівників правоохоронних органів. 2-вид., доп. і випр. Львів : ПАІС, 2004. 138 с.

Токарська А. С., Кочан І. М. Культура фахового мовлення правника : навч. посіб. Л. : Світ, 2003. 312 с.

Токарська А. С., Кочан І. М. Українська мова фахового спрямування для юристів : підручник. К. : Знання, 2008. 413 с.

Українська мова (за професійним спрямуванням) : метод. рек. для самоств. роботи / Бурлакова І. В. та ін. Київ : НАУ, 2016. 94 с.

Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Креч Т. В. та ін. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. 102 с.

Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Гайда О. М. та ін.; за ред. Гетьманчука М. П. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 335 с.

Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб.-практикум / Вознюк Г. Л. та ін. 8-ме вид., допов. і випр. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. 307 с.

Український правопис / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови / Є.І. Мазніченко (ред.). К. : Наукова думка, 2008. 288 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів. 2. вид., доп. і випр. / Бибик С. П., Михно І. Л., Пустовіт Л. О., Сюта Г. М. К. : Довіра, 1999. 507 с.

Фіголь Н. М. Українська мова у професійному спілкуванні. Синтаксис : метод. вказівки. Київ : НТУУ «КПІ», 2016. 51 с.

Химиця Н. О., Морушко О. О. Ділова комунікація : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 207 с.

Черемська О. С., Сухенко В. Г., Карікова Н. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч.-практ. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 170 с.

Чмут Т. К., Чайка Г. Л. Етика ділового спілкування : навч. посіб. 6-те вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 230 с.

Шевчук-Клюжева О. Українське усне мовлення Донеччини : монографія. Вінниця : Нілан, 2015. 162 с.

Шевчук С. В. Ділове мовлення для державних службовців : навч. посіб. К. : Алерта, 2012. 428 с.

Шевчук С. В. Ділове мовлення. Модульний курс : підручник. 4-те вид., випр. та доп. К. : Арій, 2009. 448 с.

Шевчук С. В., Кабиш О. О. Практикум з українського ділового мовлення : навч. посіб. 4-те вид., випр. і доп. К. : Арій, 2008. 160 с.

Шевчук С. В., Лобода Т. М. Практикум з української мови. Модульний курс : навч. посіб. К. : Алерта, 2009. 297 с.

Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. К. : Алерта, 2011. 696 с.

Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : підручник. 3. вид., доп. і перероб. К. : Атіка, 2007. 592 с.

Шевчук С. В. Українська мова за професійними спрямуванням. Київ : Алерта, 2023. 536 с.

Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. К. : Алерта, 2011. 544 с.

Шепель Ю. О., Чернова А. В. Основи літературного редагування і стилістика : навч. посіб. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. 117 с.

Шеремета Н. П. Культура української мови : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2012. 263 с.

Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. 6. вид., зі зм. К. : Освіта, 2006. 254 с.

Ющук І. П. Українська мова : підручник. 2-е вид. К. : Либідь, 2005. 640 с.

Якубовська М. С. Українська мова професійного спрямування : навч. посіб. Л. : УАД, 2005. 136 с.

Яцимівська М. Г. Культура мови журналіста : навч. посіб. 2-е вид., перероб. та допов. Львів : ПАІС, 2017. 167 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
Правила вживання апострофа	4
Правопис префіксів	4
Позначення іншомовних звуків і буквосполучень.....	5
Правопис іншомовних прізвищ і географічних назв	6
Відмінювання прізвищ	8
Відмінювання імен	11
Особливості відмінкових закінчень іменників	
II відміни у родовому відмінку однини	14
Загальні правила правопису складних слів	16
Написання складних іменників	17
Написання складних прикметників	18
Правопис прислівників	19
Відмінювання кількісних числівників	21
Велика літера у власних назвах	22
Розділові знаки в реченні	26
Варіант №1	32
Варіант №2	34
Варіант №3	37
Варіант №4	39
Варіант №5	42
Варіант №6	44
Варіант №7	46
Варіант №8	49
Варіант №9	51
Варіант №10	54
Варіант №11	56
Варіант №12	59
Варіант №13	61
Варіант №14	64
Варіант №15	66
Варіант №16	68
Варіант №17	71
Варіант №18	73
Варіант №19	76
Варіант №20	78
Варіант №21	81
Варіант №22	83
Варіант №23	85
Варіант №24	88
Варіант №25	90
Словничок основних термінів навчальної дисципліни	93
Короткий тлумачний словник	105
Список рекомендованої літератури	124

Навчальне видання

БОЙЧУК В. М., БОЙЧУК М. В.

*УКРАЇНСЬКА МОВА
ДЛЯ ПРАВНИКІВ*

Навчальний посібник

ISBN 978-617-8011-78-9

В авторській редакції
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 7,67
Наклад 100 прим.

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,
тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.